جلال نوری

علل اخلاقیه‌مز

مقدمه.— تاریخمز و اخلاقمز.— نقصان محبت.— عائله حیاتنك فقدانی.— قادین و اخلاق معاشرت.— ترك اخلاق ملیه‌سی.— شیمهٔ بدبینی.— اوفاق تفك اخلاقسزلقلرمز.— وظائف مدنیه و اخلاقیه.— درد و دوا.— خاتمه و قاطبه.— علاوات.

استانبول

یکی عثمانلی مطبعه و کتبخانه‌سی

١٣٣٢

جلال نوری

علل اخلاقیه‌مز

استانبول

یکی عثمانلی مطبعه و کتبخانه‌سی

١٣٣٢

علل اخلاقیه‌مز

مقدمه

— بی اخلاقی کونی ایچنده خصوصی اخلاقسزلغمز —

عصرمزك یتشدیردیکی اك بیوك ظریف و نکته‌دان انموذجی دکلسه، اك بیوكلرندن بری اولان جناب « مقدرات تاریخیه »‌مه لطفاً یازدیغی او مخلد مقاله‌سنده : « اجزای فرده‌سی آره‌سنده جاذبهٔ کافیه بولونمیان بر جسم البته طاغیلیر ، باخصوص ذراتی دوچار فساد اولونجه.. اقوام مترقبه‌ده هیچ کیمسه دیکرندن بر شیئی اوغورلامقسزین بتون افراد ملت بر برینی سور. بز بالعکس یکدیکرمزی سومه‌یز .» دیور . شو کوزل و آجی جمله هرکس کبی بنی‌ده خیلی دوشوندیردی . بو دستور روحی اوزرینه‌بنای محاکمات ایتدم و « مقدرات تاریخیه » ده‌کی « تردیات اخلاقیه » فصلنی — دیکر بعض فصللر کبی — توسیع ایله اك مهم مسئله‌مز حقنده میدانه بر کتاب کتیرمك ایسته‌دم . ایشته « علل اخلاقیه‌مز » ك غایه و سبب تدوینی بودر .

اوت ! سقوط ایدیورز. هوای نسیمینك ماوراسندن قوپمش بر شهاب کبی سقوط ایدیورز . هبوطمزك بر چوق اسبابی وار . او اسبابك ده لدنیاتی وار . فقط بزده بتون بو اسباب ولدنیاتی محیط اولان مسئلهٔ اخلاقیه موجودکه بونکله پك آز مشغول اولیورز . بو مسئله نك « فیزیولوژی » و « پسیقولوژی » سی ایله اوغراشامشز . بو علت اخلاقیه نك اسباب مولده سی نه در، نصل تشخیص ایدیله بیلیر ، سیری نه مرکزده در ، قابل تداویمیدر ، دکلیدر، امکان شفا وارسه نه کبی تدابیره توسل ایدلملیدر ؟ بونلر مسائلك اك مهملری اولدیغی حالده اك اونوتیلانلریدر .

ایشته، بر چوق مسائلده اولدیغی کبی، بزده بوراده بر چوق تجربهٔ قلمیه یوروده جکز . رساله مزده مندرج افکار بدیهیانه یی تصحیحه ظفریاب اوله جق مؤاخذلرمز چیقارسه هرکسدن اول بز بو مغلوبیتمز ایله افتخار ایدرز ، هرکسدن اول بز منقدمزی تبریك ایده جکز . فقط هیهات! بزم کبی بدبختلره بویله شانلی هزیمیلر نصیب اولورمی ؟

*
* *

علت اخلاقیه ـ شو عصرده ـ کونیدر ، خصوصی دکلدر . جمعیتلرك تشکلنه ، بالآخره قیام وبقاسنه بادی اولان عناصر روحیه واخلاقیه دن بر چوغی تردی

ایدیور و آنلرك مقـامنه قائم اوله‌جق یکی عناصر هنوز ظهور ایتمیور .

أوروپا آغیر بر بحران اخلاقی کچیرمکده‌در . لازم اولان مزایا وفضائلك کوشه‌مسی عادتاًأوروپاشیرازه‌سنك طاغلمسی دیمکدر . بو شیرازه مختل اولور اولماز کتاب غربك هر ورقی طبیعتیله دوکولور .

داخلی بر سرطان کبی اخلاقسزلق أوروپایی ییور . بز غربك های وهوسنه، ظاهری پارلاقلغنه، شعشعهٔ صوریه‌سنه، دبدبهٔ سطحیه‌سنه ، طنطنهٔ صناعیه‌سنه ، ثروت معدنیه‌سنه بك قاپیلیورز . عجبا بو صرمه‌لی ستاره‌نك آرقه‌سنده نه‌لر جریان ایدیور ؟ آره صره بر پاناما حادثه‌سی ، بر دره‌یفوس مسئله‌سی، بر قالمه‌ت ـ مادام قایو ـ واقعه‌سی ایله بو پرده بر آز آچیلیور. او سایه‌ده بو یمان لوث آبادی بر آن ایچون کوره‌بیلیورز .

بن شو سطرلری یازار ایکن قایو مسئله‌سی بتون جهانی اشغال واتعاب ایدیور . بو شاه ـ اثر بی‌اخلاقی‌یه دائر فکرمی ایکی سوزله سویلیه‌یم :

فرانسه، آرتق، علم ومدنیت ایچون قباق‌طادی ویردی. اوراده اخلاقسزلق اصـل ، فضیلت عارض حالنه کلدی. بو ایشده غاستون قالمـه‌ت‌ده حقسز ، قایوده حقسز ،

زوجه‌سی‌ده حقسز ، جمله‌سی حقسزدر . شو قدر وارکه قالمه‌ت‌ده ، قابوده ، رفیقه‌سی‌ده بر برینك علیهنده هر نه سویلمشلر ایسه هپسی حقلیدر .

محیط اجتماعی. نقدنیلن شیئی منحوسك قانون تصرفی، أوروپا طرز اداره‌سی، دیپلوماسی ، حکومت صرافیه ، سیاست نسائیه، الحکم لمن غلب ، احتراصات متنوعه ، عدم مساوات، غرب دنیلن وجودی یوریور، اوزییور، اختیارلتیور .

اکر فرانسه‌ده پاره مسئله‌سی شکل حاضرنده حل اولونمه ایدی ، اکر پارسده صنادید جمهوریت صرافان میانندن انتخاب اولونمه، آنلرده اهالی‌یی سابق زنجی اسرا کبی اداره ایتمه‌لردی برموسیو ژوزف قایو طوغامازه آکا مقابله ایده‌جك بر « فیغارو » غزته‌سی‌ده قاره بوله‌مازدی .

نتیجهٔ مقال : أوروپا قصر مدنیتنك کیرشلری شو ۱۹۱٤ سنه‌سنده هر نه‌ده ایسه مختل اوله‌جق ، قوبه‌جق مرتبه‌ده اسکیمشدر .

آنجق ، ماضیدن انتقال ایدن بعض قوای اخلاقیه ، وطن ، ملت ، تجارت کبی بعض مفهوملر ، حالا ، بو بنای اجتماعی‌یی محافظه ایدیور. بو اساسانك مختل اولدیغی

برلرده استقبال تهلكه‌ده‌در. بالنسبه اولدیغی مملكتلرده ایسه بر آز فضله‌زنده‌لك مشاهددر .

اخلاق عقدیهٔ (قونوانسیونه‌ل) حاضره‌نك بز ترکلرده تحت نفوذنده بولونیورز . أوروپا مملكتمزه قیندر . پاره اعتباریله أوروپانك تبعه وخراجكذاری‌یز. بونك ایچوندرکه عین‌صرف اخلاقسزلغی پارسده‌وغلطه‌ده کوریبورز . طرز حكومتمز ، حتی مشروطیتمزده‌أوروپا اصول اداره‌سنك قبا طاسلاق بر نمونه‌سیدر . بناءً علیه أوروپانك علی‌العموم سیاسی اخلاقسزلقلرینه بزده‌ده‌مثال بوله‌بیلیرز. معاشرت‌خصوصنده‌ده غرب مقلدی‌نامزدی‌یز. بو اعتبار ایله‌ده تردیات اخلاقیهٔ افرنجیه بزه سرایت‌ایتمش بولونیور .

بوكا مقابل‌أوروپانك فضائل حاضره‌سندن پك‌چوغنی تمسه‌مه‌مشز ٠ وطن ، دین ، ملت حسلری ـ بعض‌قیود تحتنده ـ أوروپادن آلینه‌بیلیردی. أسف اولنورکه بونلری استقراض ایتمکلكمز شویله‌طورسون، تدقیق‌بیله‌ایتمه‌مشز.

قابلیت تنقید ومحاکمه‌مز انكشاف ایتمه‌مشدر . أوروپا مدنیتنك آلی (تەقنیق) واخلاقی قسملرینی تفریق ایده‌میورز. هرکسك رأیی مختلف ومتخالف . غایه‌مزی اونوتیورز و هیچمز بر رأیت امل آلتنده طوپلانه‌میورز .

رجالمزدن بر قاچنه تصادف ایتدم‌که بتون آداب معاشرتی، بتون مواد حسبه واخلاقیه‌سی ایله فرنك اولمقلغمزی توصیه ایدیورلر. بر ملت دیگرك مدنیت اخلاقیه‌سنی حرفیاً قبول ایتمکه مقتدرمیدر؟ بو جهتك تدقیقنه بیله تنزل ایتمه‌دن اعاظممز « لیبه‌رالق » گوستریورلر. بر عکس اوله‌رق پك یوکسك طبقه‌ده ذواته تصادف ایتدم‌که « نه‌قینق » آوروپا مدنیتی بیله هدف استهزا ایدیورلر ...

بر قاچ ملیون خلق، عصر حاضرده، مترقیانه یاشایه‌بیلمك ایچون ملت طرزنده تنسیقاته مظهر اولملیدرلر. بر ملت ایسه هر شیدن اول بر غایه‌نك عموم افراد طرفندن قبول ایدلمسی ایله تشکل ایدر. ایشته بز غایه‌لرمزی اونوتیورز. بو اخلاقی ومعنوی شیرازه‌نك اونوتلمسی ضمان اجتماعی‌یی اورته‌دن قالدیریور. اجزایی بربرینه ربط ایده‌جك رشته قوپیور. اورته‌ده یالگز «بوغازلر» مسئله‌سی قالیور. بوده اولمسه اضمحلال یوزده یوزدر. بیوك سائقلر یوق اولونجه آرتق بوغازلر مسئله‌سی، بو اضطرار واضطراب هر شیئی اباحه ایدیور. نظر احترامزمز دوستمزك آغزنده دگل، حتی معده‌سنده‌کی ناپاره‌یه بیله منعطف اولیور.

بو ضرورت، اخلاق خصوصیه‌مزی‌ده بتون بتون

بوزمشدر . معالی‌یه بك اوقدر استناد ایتمیورز . دائرهٔ محرمیتمزده‌ده بر غایه‌مز قالمدی .

اگر بویله گیدرسه‌ك دولتجه دگل، ملتجه محو اولورز . اسلاو وجرمان عناصری ایچنده بوغولورز . اجانبك نصیبی اولان ایالات سابقه‌مزده ترکلر عادتا آمریقاده‌کی قرمزی دریلی هندیلرك اوغرادقلری فلاکتلره گرفتار اولیورلر . محاربه‌دن اولکی یونانستان وصربستانده اهالیٔ اسلامیه توکنمشدی . حالبوکه مثلا نیشده ، ایورانیه‌ده ، یکیشهرده ، اگریبوزده ، الی آخره مهم جماعات اسلامیه واردی . غایهٔ عامه Idéal public نك اندراسی غایهٔ خصوصیه‌یی محو ایدیور . آکلاشیلان عام ایله خاص برلکده گیتمکده‌در . بوکا بناءً درکه یکی بر الکا فتح ایدلدیکی وقت غایهٔ عامه حاصل اولیور و درحال قانحلرك غایهٔ خصوصیه‌سی‌ده قرین حصول اولمقده گجیکمیور . مثلا انگلتره هندستانه مستولی اولیور ، انکلیز تبعه‌سی درحال تجارت وصنایعی ید انحصاره آلیور . بر عکس اوله‌رق ـ سربستیٔ تجارت قاعده‌سنه رغماً ـ فرانسه هندی ، قانادایی ، فرانسه آطه‌سنی ضایع ایدیور ، اوراده‌کی فرانسز منافعی پامال اولیور .

تأسف اولنورکه بو نقاطی اونوتیورز . اخلاقك

هیئت بشریه‌ده‌کی رولنی بیلمك، اوکرنمك ایسته‌میورز . فرقه‌لر و حکومت‌ده هنوز بو نقاط ایله دماغنی یورمیور.

هله ارباب قلممز عفو اولنماز بر لاقیدی ایله جرم متمادیلرینه دوام ایدییورلر . بو های وهو ایچنـده خیلی کفربازلق ایدییورز . هیچ بریمز دیکرینی سـومیور . دیدی قودی، افترا ، بهتان ، قصقانجلق ، غیبت، تبصبص وقس علیـه البواقی آرتق اخلاق رساله‌لرمزده بیله مباح حرکات عدادینه کیره‌جك .

فی الواقع اخلاق بر امر عقدی وعندیدر . فقـط مختلف ومتنوع اخلاقلرك فوقنده برده لایتغـیر اخلاق واردر . بو ، (حقوق موضوعه‌یه نسبتله حقوق طبیعیه کبی) زمان ومکان ایله دکشمز . بر درجه‌یه قدر منطقی و ریاضیدر . ایشته بز بوکا بیله التفاتکار اولمیورز .

منافع ذاتیه‌مزی صیانت ایچـون منافع عامه‌مزی بالطه‌لیورز . منافع عامه‌نك ضمان وکفالتی منسلب اولونجه افسوس‌که منافع ذاتیه‌مزده پریشـان اولیور ! ایشـته مسـئله‌لرك مبدأ ومنتهـاسی ... نصرالدین خواجه کبی اوزرنده اوطوردیغمز دالی کسمکده‌یز .

بو سرطانی طوردیرمق ، بناءً علیه سلطنت عثمانیه‌یی، تمامیت ملیه‌مزی وقایه ایتمك ممکنمیدر ؟ ایشته بتون بو

رساله‌مز بو سؤاله بر جواب تشکیل ایتمك ایچون قلمه آلنمشدر .

بر کیجه اعاظم رجالمزدن بر ذات مفخمك دولتخانه‌سنده ایدم . اوراده اتحاد و ترقی جمعیتنك سرآمدان خطباسندن بر ذات بسیم بر آرالق بکا دیدی‌که :

— (تاریخ استقبال) کزك (مسائل سیاسیه) قسمنی اوقودم . بزم فرقه‌مز بر فرقهٔ سیاسیه‌در . او حالده آنی نیچون پك بلند بر موقعده کورمك ایستیورسکز ؟ فرق سیاسیه اویله غایوی بر موقعده بولنه‌بیلیرمی ؟

حضرتنه جواب ویردم :

— زمینی، زمانی نظر دقته آله‌رق سزه سویلیه‌یم‌که اتحاد و ترقی‌یی مثلا بر فرانسز پارتیسنه بکزه‌تمك طوغری اوله‌ماز . جمعیت پك اساسلی بر مسئولیت تاریخیه‌یی دوش حمیتنه آلمشدر . بناءً علیه بن بنه اصرار ایدرم . بو جمعیتی پك یوکسك بر موقعده کورمك ایسته‌رم .

بو سوزلری شو تشخیصنامه‌نك کریزکاهنده‌ده سویله‌یه‌کندمه بر وظیفه عد ایدرم .

جلال نوری

تاریخمز و اخلاقمز

بر حادثهٔ اجتماعیه‌نك سبب ومنشأنی بولمق ایچون بك مختلف نقاطی نظر دقته آلمق اقتضا ایدر . مثلا برشیئك سببنی زمانده ، محیطده ، عرقده آرادیغمز حالده آنی بر حادثهٔ سیاسیه‌ده بوله‌بیلیرز . مجری بر کویده طوغمش بر چوجغك مادهٔ سنجابیه‌سنده‌کی متانت بلکه جریان تاریخی دکشدیرر . فقط هر حالده مسئلهٔ اخلاق موضوع بحث اولونجه بر آز ماضی‌یی قورجالامقده فائده واردر .

ظن ایدرمکه شمدیکی سقوط اخلاقیمزك لدنیاتندن بری‌ده تشکلات تاریخیه‌مزدر. دور استیلامزده جمعیتمزده پك بدیع شهامت اخلاقیه انموذجلری واردی. حاکملك، ضابطلك . امرلك بزلری کوچکلکلردن پك تنفیر ایدیوردی. او خصائل مردانکی ایله بو کونکی انتریقه‌لر، انحنالر ، تبصبصلر ائتلاف ایده‌مزدی . غایه بیوکدی و قولایلقله آکا واصل اولنیوردی . بو قهرمانلق عصری قپانوب قضیهٔ معیشت میدانه چیقنجه ایشته او زمان اخلاق دکشدی . ترك اوغلی چالیشه‌میوردی. الده ایدیلن مالده

هركسه كافى كليوردى. بو مالى حسنك ألندن ألمق ايچون حسين ديدى‌قودى‌يه،افترايه ، حيله‌يه ، انتريقه‌يه،زوربالغه (وقس‌عليه‌اليواقى) وخصوصيله خفيه‌لكه باشلادى. معيشت‌طار وفرد چالشمغه آلشامش ... ايشته بوحقيقت بتون تاريخمزده كورينيور .

اكر يكيچرى چالشمه‌سنى بيلسه ، چالشمغه تنزل ايتسه ، دولت قوانين اقتصاديه‌سنى نظر اعتباره آله‌رق تشكل ايتسه‌يدى(زوربالق) دورى آچيلمازدى.كذلك على‌العاده تشكلاته مظهر اولسه‌ايدك‌چالشمه‌يه امكان‌بولور و چوق‌وقت اكمكمزى‌نقدينهٔ ناموسمزله‌صاتون آلمازدق. (سابقده‌حكومتدن‌مقصد)رعايامك‌طولاندىرلمسى‌ايدى. بونك ايچون بر اوليغارشى‌اداره‌سى قورولمشدى.قضاياى مثبته‌دندركه بويله حكومتلر بهمه‌حال دوچار تردى اولور.

ماضى‌يه ارجاع‌محاكمه ايده‌لم. تام يكيچرى‌زوربالرينك اصنافه فرمان‌فرما اولوب باقالاديغى قادينلرى قزيل‌آطه‌لره آشيردقلرى هنكامده على‌العاده وزراىٔ اشغال ايدن فكر نه ايدى ؟ پاره . بو ضرورت قارشيسنده خزينه رسماً قلپزنلك‌ايتدى.كچينه‌بيلمك انديشه‌سى‌عسكرى‌بوزييوردى. كويا بو عسكر مدافعهٔ مملكت ايچون دكل ، يمك ايچمك ايچون ياشيوردى . او محيطدن چيقان اعاظمده ، سائر

مأمورینده هپ بونی دوشونیورلردی .

غایهٔ عامه قالمامش ، خصوصی غایه - یعنی منفعت ذاتیه - آنك یرینه قائم اولمشدی . حریت مفقود، منابع ثروت ناگشاده ، آسایش موهوم ، عدالت معدوم اولدیغندن یاشامق ده طارالدی . استحصال ایدیلن بر قاچ قیه غدایی أله کچیرمك ایچون انواع اسلحهٔ دنیه یه توسل اولندی .

پادشاه اعطا واحسانه مأمور عد ایدلدی . بالطبع مملکت ده آنك مالکانه سی ایدی . سلطنتك اطرافنده عقل وخیاله کلمیان دولابلر دوندی . وزیرلر آصیلدی . پادشاهلر ئولدیرلدی . اختلاللر ، پاره ، بوغاز قیاملری ، معده (فساد) لری سرزدهٔ حدوث اولدی .

او زمانلرده بو حشراتی ایشه سوق ایتمك ، یواش یواش سعی یه آلشدیرمق هیچ بر کیمسه نك عقلنه کلمیوردی .

تاریخ عثمانینك بو خسته لق دوری جسم ملتی او قدر یوردی ، اونده اوبله جدی رخنه لر آچدی که آره دن عصرلر کچدیکی حالده ینه ، حالا جدالاجدادمزدن انتقال ایدن بو یاره نك آجیسنی چکیورز . یاره تشنج ایتدی ، قاپانمدی . کوزمز هپ خزینه ده ، خزینه ده غائله ده ، استقراض قیدنده .

بو دهاش سقوط اخلاقی یه سبب اولان سقوط

اقتصادی‌یی دوشونن یوق. بیلمیورزکه دولت اخلاقسزلغك قربانی اولیور، اخلاق‌ده پاره‌سزلقدن تولد ایدیور، پاره‌سزلق‌ده حکومتلرمزك خطحرکتی هنوز چیزمه‌مسنده، ملتی یتشدیرمك فکرینك هنوز آکلاشلمامسنده آرانلیدر.

اسلافی براقه‌لم. فقط سلیم ثالث عصرندن بری نه بر رشید پاشا، نه عالی، فؤاد، مدحت پاشالر، نه عبدالعزیز رجالی، نه‌ده اتحاد وترقی ارکانی، هنوز مع‌التأسف بو دقیقه‌یی دوشونه‌مه‌مشلردر. بز یوم جدید رزق جدید پولتیقه‌سنه تابعز.

کندمزی کوچك، نالایق، بوکون ویا یارین سوپوروله‌جك فضله مخلوقات تلقی ایتمکده عنودز.

اخلاق عامه‌مز بویله اولونجه اخلاق خصوصیه‌مز نصل اولور؟ آچلغك تضییق ایله ایدیلن سرقت کافهٔ قوانینده معذوردر. بو درکه‌یه اینمش بر آدمده معذرت نه قدر بیوك اولورسه اولسون حیادت خلقیه قالماز.

کوی خلقی وعمله بر طرف. آندن بشقه‌سی هپ عمارت عمومیه‌دن نواله‌چین اولمق املنی بسلیور. کأن دولت خاندانندن بر صاحب‌یسار ونعمه‌ده آنك کاسه لیسانی! برده بو اخلاقك سنه‌لردن، حتی عصرلردن بری

جبلتمزه كيرمسنى دوشونكز . ايشته او زمان حقيقت بر آز توضح ايدر . .

تركلر يالكز قهرمان و جنكاور ، يالكز حاكم و ضابط، يالكز جهانكير و امير اولمه‌بديلر البته بوكون موقعلرينى محافظه ايده‌بيليرديلر .

جهانكيرلك بر (سجيهٔ مستقره) دكلدر واوله‌ماز . تقويم اعصارده هيچ بر ملته تصادف ايدلمه‌مشدركه متمادياً جهانكير اولسون. بوكچيجى بر دليقانليلقدر . ايام شبابك غليانى كبى زائل اولور . منحصراً جهانكيرلكه استناد ممكن اولمه‌يدى ، بوكون روما تبعه‌سى اوله‌جقدق .

بز بو دقيقه‌ده سابق نشئهٔ ظفرمزك خمارينى طوييورز . فضله عيش و نوش ، زياده‌جه ذوق طرب ـ فرانسزجه كلمهٔ قرين عفو بيورلسون ـ انسانى مجلس قاپاندقدن صكره « ده‌مورالیزه » ايدر . بزلرده شو مشكل صفحهٔ حياتمزده بويله بر « ده‌موراليزاسيون » ايچنده‌يز .

بو مستيدن پك كچ اويانمشز . اوپومیانلر ويا ايركن اويانانلر ضيافت اقتصاديه‌ده يرلرمزى آلمشلر .

بر هزيمت اوزرينه دار و ديارينى ترك ايدن مهاجرلر التجا ايتدكلرى يرلرده عادتا بريرينك اوستنه آتلمش درجه‌ده پك طار بر محيطده ، پك مقسى بر يرده ياشارلر .

بونلر ، سابقا ، نه قدر جيد اخلاقه مالك اولورلرسه اولسونلر بو شرائط حياتيه داخلنده تبديل خلق ايدرلر. بو ، آشاغى يوقارى استثنا كتورمز بر قاعدهٔ الميه‌در . ايشته بزده بويله بر قافلهٔ هجرتزدكانه بكزيورز .

هر نه ذميمتمز وارسه جمله‌سنك منشأ ومصدرينى آراديغمز وقت بو نقطهٔ تاريخيه‌يه چيقه‌بيليرز .

فى الواقع ترديات اخلاقيه‌مزك سبب يكانه‌سى بودكلدر. اوزرلرينه قونديغمز عجم ، عرب ، بيزانس انقاضنك ايچنده‌كى مياسمالرده شو حاى اخلاقيمزك اسباب مولده‌سندندر . كذلك آكلامه‌دن أوروپايه تقربده فرنك خسته‌لنى توليد ايتمشدر . بو اسباب دها بك چوقدر . فقط ، رأيمجه الك اساسليلرندن برى ، بلكه اهمى تشكلات غير طبيعيهٔ تاريخيه‌مزدر .

ملتلر بعضاً تاريخلرينى اونوتمامقله تعالى ايدرلر. بعضاً ده بو تاريخك اونوتلمسى لازمدر . دها شموللى بر دستور ايله شونى افاده ايده‌لم كه تاريخك بر قسمى اونوتلق ، ديكر قسمى خاطردن چيقارلمامق ايله ترقى حاصل اولور .

مع التأسف بز تاريخمزك بيوك قسمنى اونوتمق ، حتى ممكنسه ياقمق مجبوريتنده‌يز .

دولتك عمارت ماهيتنى قالديره‌لم . دولتده بر وصى

مقـامنه قائم اوله‌رق بزی چالشدیرسـون . ماضی ایله
ـ بو نقطهٔ نظردن ـ علاقه‌مزی کسه‌لم . محیطمزدن کندمزی
قوپاره‌لم . آچیق هوالی یرلرده ، باب‌عالیلرك ، سرایلرك
بولونمدیغی مملکتلرمزه کیدوب اورالری قولونیزه ایده‌لم .
آنجق بو صورتله یکی بر حیات باشلیه‌بیلیر . استانبولده
ـ عینی ایله بو مبایده‌کی قولرا کبی ـ اخلاقسزلق Endémique
بر حالده‌در . نه قدر چالیشلسه ، نه یاپیلسه بو میقروب
(فوایه) سی قالدیریله‌ماز . بناءً علیه جمعیت عثمانیه ایچنده
یکی بر جمعیت تأسیس ایتملی‌یز . اکر بو جمعیت سی اساسی
اوزرینه قورولورسه البته اوراده جیادت اخلاقیه بولنور .
جملهٔ تبدیل هوایه محتاجز .

یهودی‌سر آمدلری ملتلرینك بعض سجایای سخیفه‌لرینی
ازاله ایچون آنلری زراعته سوق ایدیورلر . قوزیسیونجیلق
ومیانه‌جیلك مفسد اخلاق ایش . آمنا !

حالبوکه تبصبص وانحنا اوزرینه مؤسس بر حال اجتماعی
بتون مضل اخلاقدر . آنك ایچون بزده بر آز
کاسه‌لیس دولت حیاتنی براقملی‌یز .

بو دیدیکمز یکی جمعیتده مع التأسف دولتك نفوذ
واقتدارندن بشقه بر شیله حصول بوله‌ماز . هم افرادمز
تشبث شخصیدن محرومدر ، هم ده اصـول ادارہ‌مز ،
قوانینمز ، طرز حکومتمز ـ حال حاضریله ـ بوانکشافاته

مساعد دكلدر .

بو كوچك وطار محيط ، بو خسته‌لقلی ومشئوم أو بزی اخلاقی بر فقرالدمه مبتلا ایتدی . اویقومزقاچیور، چالیشه‌میورز. مرض، پاره‌سزلغی تولید ایدیور. پاره‌سزلق بزه دست سؤالی آچدیریبور ، یاخود زبان تزویرمزه کشایش ویریور .

بو حیات دوام ایده‌مز . علتك سیرانی طوردیرمق ایچون خسته‌یه بوزولمامش بر هوا تنفس ایتدیرملی‌یز . دنیانك هر نره‌سنده وتاریخك هر هانکی دورنده بوكا شبیه بر جمعیت پیدا اولمش وخصوصیله او جمعیت بیوك بر قصبه‌یه صیغنمش ایسه عینی علائم علل ظهور ایتمشدر .

اخلاق پاره ایله دوزه‌لیر. پاره‌ده بر داهیه اولونجه‌یه قدر اخلاقی محافظه ایدر . پاره‌نك چوغی‌ده ، آزی‌ده مضردر . اعتدالی ایسه بر ضروریهٔ اجتماعیه‌در . مع‌التأسف بز بو درجهٔ اعتدالی بوله‌مدق .

موسیو كیزو ضروب امثال عدادینه كیرن بر كوزل سوزك قائلیدر . بو فرانسز سیاسی ومؤرخ نامداری فرانسه‌یی بلند بر موقعده كورمك ایچون اهل وطنه Enrichissez-vous « زنكین اولیكز ! » نصیحتنی ویرمشدر . عینی سوزی ، بزم بتون مصائبمزه نهایت ویرمك ایچون ، تركلره خطاب ایده‌بیلیرز . ظن ایدرم كه

مشروع وطبیعی بر صورتده (بو رسده دکل) صیدنقوده حصر وقت ایدر ایسه‌ك اخلاقسزلق ایتمه‌یه‌وقت بوله‌میز .

نتیجهٔ کلام : ترديات اخلاقيه‌مزه بادی اولان تاریخی زوربالغمزی اونوتملی یز . عمارتخانه اولمق اوزره دولتی سوپورملی یز . دولت بزم حریت سعیمزك نگهبانی اولملیدر . مادام‌که اخلاقسزلغمزك سائق اساسیسی پاره‌سزلقدر . آنك ایچون پاره قزانه‌لم .

اخلاقی وعظ ونصیحتلر بوشدر . اخلاق رساله‌لری قدر اهمیتسز بر شيء تصور ایده‌مم . اك اساسلی مجلهٔ اخلاقیه اقتصاد کتابلریدر .

اکر باب حکومت هر نوع دسائس نقدیه‌یه سد ایدیله‌جك ، مأمور قاریه‌ری کوچولتیله‌جك اولورسه بالطبع بشقه وسائط معیشت تدارك ایدیله‌جکدر . فقط نارشید اولدیغمزدن بزه بو یکی ساحهٔ عملده رهبرلك ایده‌جك ینه حکومتدر . حکومت کندی قپوسنی قاپاملی فقط دیکر قپولری آچملیدر . بزم ترديات اخلاقیه‌مز آنجق و آنجق انکشافات اقتصادیه‌مز ایله طوردیریلیر . بشقه چاره یوقدر . ضیا پاشا مرحومك مصراعنی نثراً تضمین ایده‌لم :

اخلاق واعظلرینك افسانه‌لری هپ هذیاندر !

نقصان محبت، چکه‌مه‌مزلك ، دیدی قودی،
رقابت محدوده نتیجه‌سی فساد اخلاق

جمعیتمز ، دور استیلامزك سندندن بری ، پك طارالدیغنـدن ، یاخود ، تعبیر صحیحی ایله افراد تزاید ایدوب واردات علی‌حاله قالدیغندن اعضا شیمهٔ محبتی اونوتور کبی اولمشلردر. او موجود اولاندن بشقه‌واردات بولونمدیغندن ویا استحصالی چاره‌سی‌ده اولمدیغندن بری برمزك ألندن اکمکمزی آلمغه باقمشز .

هیچ بر تربیه رابطه‌سی ، هیچ بر غایهٔ مشترکه‌بزی بربرمزه باغلامیور .

حسیات دینیه‌نك تردیسنی‌ده بوراده اهم سوائقدن عد ایده‌بیلیرز . جمعیتمز معنای غلیظی ایله تام بر مادیون هیئتیدر. فردایی دوشونه‌جك تحیرات دماغیه‌مزچورومشدر. خودکاملق دیکر کاملغه پك غلبه ایتمشدر . بو پولتیقه‌نك

ادارەسی ایچون‌دە ذکامز کشایش بولمشدر . بو ذکا بزە خاصدر . مثلا اسقاندیناویالیلردە ذرەسنە تصادف اولونەمیەجق اولان بو عقل غریب ایلە بز، هلە عبدالحمید ثانی دورندە حقیقةً أنتریقە شاە اثرلری میدانە کتیردك . دور سابقدە چوریلان بعض دولابلر واردرکە آنلرك مدورلری ذکالرینی بشقە خیرلی وناموسلی بر ایشدە استعمال ایتسەیدیلر عالمدە نام‌لرینی ابقا ایدرلردی . تأسف اولنورکە جورناللر نشر ایدلمدی . بونلرك ایچندە اك بنام رومانجیلری اعجاب ایدەجك خیال نمونەلری ، اك ماهر روح شناسلری دوشوندورەجك پسیقولوژی ترتیباتی اولسە کرکدر .

اخلاقسزلق بر صنعت نفیسە (؟) اولمشدر . اخلاقسزلق دنیلن نسنەدە اینجەلمش ، تورپولنمش بر شکل بدیعی آلمشدر .

اخلاقسزلغك‌دە بر تربیەسی واردر . ذاتاً تربیەدە فرط انحنا فضیلتدن زیادە ذمیمت معترضەسنەداخل اولور . نە ایدی او اسکی زمان ؟ فضائلی بر آز ترسینە چویرمك مجبوریتندەیز . مثلا علی‌العادە مرائیلك او زمان بر خصلت مرغوبە ایدی . بوکا مرائیلك دیمزلر ایدی ، فقط قرق ییللق یانی کانی اولەمیەجنی کبی اسمنك تبدیلی ایلە بزم

بيك سنه‌لك ايكی يوزيللكمز هر حالده بر فضيلت دكلدر.
كمال خلوص بال ايله جورنال ويرنلر ، خدمت مقصديله
افترا ايدنلر ، ودها بو كبيلر پك چوقدی . وهنوز
موجوددرلر.

حكمدار بتون ثروت وسامانی بذل احسانده
طوتديغندن بتون انحنالرك ، تبصبصلرك ، أنتريقه‌لرك ،
الی آخره ، هپ مقام سلطنت جوارنده اجرا ايدلمسی
طبيعی ايدی .

بو اخلاقی (ستانو ـ قو) نك تقرر ايتمسنی بر كره
دوشونكز . تصور ايديكزكه اخلاقسزلق تبديل نام
وعنوان ايدرك فضيلت اولسون وآره‌دن بر ، ايكی بطن
كچه‌رك بونلر جبليتمزه كيرسون !

ايشته بو نقصان محبت ، بو فقدان اعتماد كيزلی بر
صيتمه‌كبی بزی ، شمدی پريشان ايديور . هركيم بر آز
ذكاويا اقتدار ابراز ايدرسه برونی قيرلميدر . هر كيم بر
كوزل شیء يا پارسه خطا ايتمشدر . ياپديغی ساخته‌در .
كنديسی سارقدر . آنك هيچ بر قدر واهميتی يوقدر .

هر ملت منور افرادی ايله افتخار ايدر . حتی
آنلرك مزاياسنی بر آزده مبالغه ايده بيلير. بو، نجه مشروعدر.
بزده ايسه برعكسدر . اكرم بكك بر هيچ ، حامدبكك

بر «مزه کو (الی آخره)» اولدقلرینی بو ذوات ایله مناسبتلری اولانلردن چوق طویدم . کندیلرینـه حرمت طبیعیه‌م اولدقلرینی بیلدکلری حالده بو هجاو کروهی بو یاوه‌لری بکا بیله سویلدیلر .

أوروپالیـلره قارشی دولتمزی جورنال ایدن افاخم رجاله‌ده بك چوق تصادف ایتدم . اونه‌ده بریده جریان ایدن دیدی‌قودیلرك قید و تثبیت ایدلمسنی پك آرزو ایدردم . بونلر بر کون پسـیقولوژی قواعد وقوانینی ایله تحلیل ایدیله‌جك اولورسـه عصرمزده جمعیتمزك کوزل بر فطوغرافیسی یاپیلمش اولور .

اك اسکی زمانلردن بری بزده دیدی قودی خصوصنده حریت تامه واردی .

هیـچ بر ایش ایله مکلف اولمیان قادین جمعیتی دیدی قودی‌یی تکامل ایتدیردی . او محیطدن چیقان چوجوقلرده بلکه بیلمیه‌رك دیدی‌قودیجی اولدیلر . باب حکومتده دیدی قودی ، فصالق ، هجاولق ، غمازلق اصلدر .

بو اخلاقسزلق اویله کوزل ، جاذبه‌لی ، لطفکار بر قادین هیئتنه تمثل ایدیورکه بونی سابقده نه عبدالعزیز ، نه عبدالحمید زمانلرینك رجالی ، نه‌ده شمدی اتحاد و ترقی ارکانی قوغه‌میورلر . اخلاقسزلق ، خفیه‌لك زمامدارانه

آنی فوائد تأمین ایدیور . فقط ایشته او قدر . آندن صکره‌سنی مع التأسف دوشونه‌میورز .

بیوکلردن ، کوچکلردن هیچ کیمسه‌یی کورمدم که علیهداری ، خلافکیری بولونمسون . هله بر آز اورته‌یه آتیلان اولورسه او هر درلو شتمیانه هدفدر . بر کون ، غزته‌یه ، بر قادین نام مستعاری ایله بر سلسلهٔ مقالات یازمش ایدم . سلسله نظر دقتی جلبدن خالی قالمدی . نه دیرسکز ؟ صکره‌دن دیدی‌قودی آژانسی بزه بیلدیردی که بو قادین پك ناموسسز بر شیٔ ایمش ، قوجه‌سنك خانه‌سندن بر فرنك ایله قاچمش ، الی آخره .

احوال عامه وخصوصیه‌لرینی غایت یقیندن بیلدیکم بر قاچ ذاته ایدیلن اسنادلری بر مسئله اتخاذ ایله عریض وعمیق تدقیق ایتدم . یاری یولده ، محا کمه‌م دکل ، خیالم بیله طوردی . یالان ، تام معناسیله دروغ اك ایکرنج شکلیله بر درونی صولوجان کبی بزی ایچدن ایچه ییور .

یالانده مملکتمزده حریت کامله‌یه مظهردر .

هوائی یالان بر طرف ، فقط اوته‌کنی بریکنی یووارلامقده ، أزمکده ، کوزدن دوشورمکده قوللانیلان انواع مختلفهٔ کذب بزده خیلی اینجه‌لمش ، ترقی ایتمشدر .

اسوچلیلر کبی فضیلت خلقیه‌لری ایله مشهور کیمسه‌لر

آرەمزدە یاشاسەلر مبهوت اولورلر . بز بلااختیار دروغ
پرداز اولیورز .

طوغری بی اولدیغی کبی سویلسەك کیمسە اینانمیەجق .
آنی بهمەحال بر آز رنك كذب ایلە تلوین ایتملی یز . ذاتاً
مقصدمز فاسد . آنك ایچون مبالغە الزمدر . اکر بر
شیئی لزومی قدر بیولتمز ولدی الایجاب کوچولتمزدە حال
طبیعیسیلە عرض ایدر ایسەك ایشیمز اولماز . چونکە
مخاطبمز (بلکە غیر مدرك اولەرق) حال طبیعیسندە
افادە ایتمك ایستدیکمز شیئك بر آز مبالغە ایدلمش اولدیغنە
ذاتاً ازلدن قانعدر . آنك ایچون تصورمزدن بر آز
اسقونطو یاپار . پك بیوك دیملی یز کە بیوکی ، عقل بشرك
یتیشەمیەجکی بر درجەدە وسعتلی دیملی یز کە پك بیوکی
افادە ایدەلم .

خاقان سابق عبدالحمید خان هیچ بر فرد آدمینك
اوزرندە اوطورەمیەجغی بر سریری تدقیق وتفحصدە
بولونمق مظهریتیلە بکام اولمشدی . بو سلطان ناکام بتون
اخلاقسزلقلر کارزینك کویا منصبندە ایدی . بشقەلرینك
کورەمیەجکی قنالالردن کلن چرکاب رذائل ، قاذورات
ذمائم هپ آنك پیشکاه تتبعندن کچردی .

بو دریای لوثیاتك تموجاتی دنیادە بلکە آندن بشقە

کیمسه کورهمه‌مشدی .

یازیق که سلطان احمر خاطراتنی یازمدی . یاخود یازمش ایسه بز کورمدك .

جمعیتمز داخلنده کیزلی بر محاربه جریان ایدیور . سلاحلرمز جورنال ، مفهوم قدیم وجدیدی ایله جورنال، افترا ، بهتان ، اسناد ، وکذبدر . محاربه خفیدر چونکه علنی مجادله ایده‌جك قدر کندنده جلادت یوقدر . آنك ایچوندرکه یوکسك (؟) طبقه‌مزده جنایت چیقمیور و دوئللو عاداتمزه کیرمدی .

بر طرفدن بر ذاتك یاری اولیورز ، دیکر طرفدن آنی قدح ایدییورز ، منکر و نکیر حضرتینی فونوغراف وسینه‌ماطوغراف آلتلرینی قوللانه‌بیلسه‌لر ایدی نه حقیقةً موجب عبرت پلاقلره وشریدلره نائل اوله‌جق ایدك .

بو حال جلادتی ، خواحشی ، آرزوی معالی‌یی سوندیرییور ، ئولدیرییور . چوجقلغنده نجیب وعلوی امللر بسلیان بر ذات حیات فعالانه‌یه کیرر کیرمز انکسار خیاله دوچار اولیور . هر یول مسدود ، هر غایه محکوم . یالکز قرا کلق ، اعوجاجلی ، اوزون ، پیس ، مردار ، تهلکه‌لی بر کیزلی یول وار : أنتریقه . ایشته بر درجه‌یه قدر آنك مخرجی کوریلیور . اوست طرفی همان چیقمازسوقاقلر .

بر آقتورك اویونك تنوعنه كوره كاه مضحكه ، كاه فاجعه اویناسی ، بعضاً رذیل بعضاً فاضل بر آدمك رولنه تمثل ایتمسی كبی بز ده یكرمی درت ساعتده بر — بلكه دها زیاده — تبدیل جامه ایدیورز . افكارمزده اطراد یوق. سجیه ناموجود . فكرده ثبات ومتانت پك آز كوریلان بر شیدر .

كرك اسكیدن ، كرك یكی زمانده هیچ بر فكر ذاتیسی اولمیوب هر فكر ایله متفكر اولان نه قدر وزرا وعظما كوردك؟ علمه طوغریدن طوغری‌یه خدمت ایتدیكی دولتی سه‌و میان اعاظمك سوزلرینی پك چوق ایشتدك . یوكسلك دیه‌بیله‌جكمز او آلچاق طبقه‌مز دولتك آتیده انحطاطزده اوله‌جغی فكرینی كندیسنه او قدر مال ایدنمشدركه بوكا منسوب اولانلرك جمله‌سی ، خرمن صوكی درویشلركدر ضربنی ایچه ازبرلمشلر وهر كار وزارده آنجق و آنجق منفعت ـ فیله‌ٔ ذاتیه‌لرینه باقشلردر .

آه ادبامز ، ارباب قلممز ! نرده‌سكز ؟ هذیان مرتعش شاعرلرینك آبسه‌نت قوقان صونه‌لرینی ، ده‌قادان ادبانك حقائق ملونه‌لرینی بجره‌مه‌مك شرطیله قوپیه ایده‌جككزه هم تاریخه خدمت ، همده صلاحمزه مدار اولمق اوزره لوثیاتمزی تصویر ایتسه‌كز نه اولور ؟

چکه‌مه‌مزلك نقصان، محبت، رقابت محدوده نتیجه‌سی حاصل اولان فساد اخلاق بزده اویله معضل مسائل حیاتیه‌درکه بونلر ایله ادبیات وروماں اوزون اوزادی‌یه اوغراشمدقجه فن روح شناسی حکمنی ویره‌مز .

جمعیتمز ـ کراراً سویلدك ـ غایت قاپالیدر . ایچنده اولان بیتنی بك بیله‌میورز ، کوره‌میورز . عائله ایشلری محاکمه دوشمیور. طلاقلر بلاحکم وقوع بولیور.غوغامز ساکتانه‌در . آنك ایچون آنجق روماں ، آنجق قصه وحکایه ، خلوص نیتله یازلمش مصاللر بزی ـ اوده بر درجه‌یه قدر ـ بو جهان مخفیدن خبیر ایده‌بیلیر .

کوچك اخلاقسزلقلر أقزه‌ماکبی جلد جمعیتی آره صره تخریش ایدیور . زمان زمان قاشینیورز ، اویوز اولمش کبی طرناقلرمزك وساطت عاطفتکارانه‌سنه محتاج اولیورز .

بزده بو علت اخلاقیه‌یی تداوی ایده‌جك مکتبلرده تربیهٔ اخلاقیه ویرلمیور . هر شیدن اول دماغك حافظه دنیلان قابلیتنی ـ بالآخره اونیده ئولدیرمك اوزره ـ انکشاف ایتدیرمك ایچون مکتب آچمشز . تربیهٔ حس، تربیهٔ خلق، تربیهٔ بدن ـ که هر حالده تربیهٔ حافظه‌دن دها آز مهم دکلدر ـ بروغرامزه دکل ، خیالمزه بیله

کیرمه‌مشدر . دها دردی تشخیص ایتمه‌مشزکه دواسنی ترتیب ایده‌لم . مکاتبمز اون اوکونمه‌مك شرطیله دونن دکرمنه بکزر . معارف عمومیه‌من افرادمزه یکنسق بر غایه‌ویرمیورکه بو غایه‌ده بر « اخلاق » تولیدایده‌بیلسون. بلا مقصد چالیشبورز .

شو تجربه‌یی یاپیکز : غایه نه‌در سؤالنی آلمانیاده بوکسك و آشاغی طبقه‌لره منسوب کیمسه‌لره ، چوجوقلره، قادینلره ، حتی مختلف مذاهب اربابنه صوریکز، صوسیال دهموقرات ویلکه آکا شبیه افکاره سالك اولانلردن ماعداسی ، عالمی ، جاهلی ، عاقلی ، ابلهی ، کباری ، صغاری آشاغی یوقاری عینی کلمه‌لرله سزه بر جواب ویره‌جکدر . برده عینی سؤالی بزمکیلره صوریکز . تقریباً یکرمی ملیون مختلف جواب آله‌جقسکز .

بوجواب خصوصنده‌کی زنکینلك اك بیوك زوکورتلکدر .

غیر منتظم وغیر مطرد حیات

عائله حیاتنك فقدانی

ترکلر ایستر اك یوکسك اطباق ملیه‌یی اشغال ایتسونلر، ایستر اك اشاغی سویه‌ده بولونسونلر ، جمعیت کریزدرلر. طوپلانه‌مازلر . تجمعدن خوشلانمازلر .

خصوصات دینیه‌ده، عائله‌لر آره‌سنده وعائله‌لر ایچنده، حیات دوستانه‌ده هپ بو ذمیمت جبلیه کوریلور .

بعض معارضـلرمز اسکی زمان جمعیتلرینی ، حلوا محبتلرینی ، نوشهرلی ابراهیم پاشا ، ندیم ولاله دورینی ، محاضراتی ایلری‌یه سوره‌رك بزم‌ده بر جمعیتمز اولدیغنی سویلیه‌جکلردر . بونلرك حتی یوق دکلدر . فقط بر بلبل ایله بهـار کلمیه‌جکی کبی بر دورده بر آز « سوسـیه‌ته » عالمی باشلامقله‌و بو عالم پك چابوق منطفی اولمقله بزم خصلت جمعیت کریزیمزه خلل کلمز . انسانجلز والسلام !

مردم کریزلك شبهٔ خصوصتی تولید ایدر . انسان طانیمدیغنك دشمنی اولمسه بیله هر حالده دوستی اوله‌ماز. بوکا سائر سوائق تدنیات و تردیاتی علاوه ایدیکز، حقیقت بر آز توضح ایدر .

دین، ترکیه‌ده تردی‌یه باشلادیغی کوندن بری «جمعیت دینیه» سونمش ، تو کنمشدر . مسجد هر شیدن اول اخوت اسلامیه‌یی تمادی ایتدیره‌جك بر جامعدر . کیت کیده اعالی جامعه کیتمکه تنزلکار اولدیلر . جمعیت دینیه مختل اولدی . بو دقیقه‌ده جامعلری طولدیران عوامدر .

حالبوکه بزم شرائط اجتماعیه‌مز داخلنده یاشایان اقوامی طوپلایه‌جق ، افرادی بر برینه طانتدیره‌جق وبناءً علیه کوزل بر اخلاق افاضه ایده‌جك اك مهم واسطه « جمعیت دینیه » در . بونك وعدلری ، وعیدلری خلقی تحت انضباطده بولوندورر . رؤسای دینیه‌نك حیثیتی آزالدی. بونلره حرمت ورعایت منسلب اولور کبی اولدی. حالبوکه سائر اقوامك تشکیل ایتدکلری دینی جمعیتلرده هرکس بو کبی رؤسادن هم قورقار ، هم آنلری سه‌ور. آنلر علنی وضمنی حکم موقعنده‌درلر . بو کبی سر آمدانك حضورلرنده، دائرهٔ اطلاعارنده تربیه‌سزلك، ادبسزلك اولماز.

ممالك عثمانيه‌روم وارمنى جماعتلرنده ، حالا رهابين، اپسقپوسلر ، خصوصيله پطريقلر بيوك بر نفوذ اخلاقى صاحبيدرلر . بر چوق عائله اويغونسزلقلرى ، طلاق تصورلرى بونلرك وساطت نيم رسميسى ايله حل ايديلور . بر چوق سفها پاپاسدن قورقه‌رق حيات مسرفانه‌لرينه نهايت ويريرلر . حالبوكه بزم بر طاقم محله امام‌لرمزك الك بيوك اختصاصى دسيسهٔ شرعيه‌سنى بولوب ويا ساخته‌كارلق ايدوب اوله‌جق نكاحلرى قيمق ، طلاقلره شهادت ايتمكدر .

امام افنديلرك محله داخلنده تأثير و نفوذى بيوك دكلدر . بو ، عاديا بر شخصدر . ظن ايدرم كه اليلى اون آرتق قالمامشدر .

بوكسكجه طبقه‌مز جوامع شريفه‌ده كنديلرينه موافق بر جمعيت بوله‌ميورلر . امامك ، مؤذنك ، خطيبك اطرافنده بر محبت ومحبت جمعيتى قورولميور . جامع مستخدملرى ومنسوبلرى على الاكثر — معناى لغويسيله — علمادن دكلدرلر . حالبوكه تاتارستانده مع التشكر بونك عكسنى كوردم . جامع انوار لامعك اطرافنده‌كى اوطه ويا اوطه‌لرده پك كوزل مباحث جريان ايديور ، خوش بر جمعيت قوريليور ، بتون ملت رئيسى دينك مراقبهٔ ضمنيهٔ اخلاقيه‌سى آلتنده بولونيور .

حیات دینیه‌نك سوکمه‌سی. بزده اخلاقی قونترولسز براقشدر. اك دینسز، ـ غلیظ مناسبله ـ اك ایمانسز عملکتلردن بریده بزمکیدر. ملتك بوزده بلکه طقسانی، شو بولندیغمز دور تاریخك، جامع قلوبندن بشقه‌سنه اعضا یازیله‌ماز.

اورادن بشقه بر یرده جامعهٔ اخلاقی کیدمز. یاا کر او جامع خراب آباد ایسه؟

جوامعمزك حال حاضری ایله عوامه ایتدکلری خدمت اخلاقیه ناکافیدر. وعظلر هیچ بر تفتیشه تابع دکلدر. ظن ایتمم که تصادف طریقیله اولسون جماعته، بو کونلرده، بر فائدهٔ عملیه‌سی اوله‌جق بر وعظ ویرلسون‌! دین، فنون جدیده‌یه توفیق ایدیله‌رك بر شکل مستحسنده ارائه ایدیله حکمنه علائیه‌در، ابهوده‌دن، قرجه‌علیدن کلمش برطاقم قابا حریفلر اساطیرك اویدورلدیغی دورلرده‌کی انسانلری بیله حیرتده براقه‌جق عوج بن عنوق مصاللری ایله جماعتی اضلال ایدیورلر.

حالبوکه امت محمدك تصفیهٔ اخلاقی، تهذیب مزایاسی، «تنجیب» خصائلی ایچون جامع نه بیوك بر جامعه‌در:

مدرسه حیاتندن بحث ایتمیه‌لم، قلیچ‌زاده‌نك حق درسنه تجاوز ایتمش اولورز. ایشته حیات دینیه بویله.

کلهلم حیات عائلویه یه :

اوده اویله‌در . « قادینلرمز » عنوانلی کتابمده عمیق وعریض شرح ایتمش ایدم .

أوروپانك بادیٔ قوتی اولان (وحیف‌که اوده بو کونلرده تردی‌زده بولونان) عائله بزده تشکل ایده‌میور ویا کوجلکله تشکل ایتمکده‌در . جمعیتمزده بلاسبب طلاق جاریدر .تعدد زوجات عائله اساسنی - بو عصرده - زیروزبر ایدیور.استفراش کچن دورده‌روح عائله‌یی سوندرمشدی.اوزمانلرده ئولنمکدن مقصد یکانه‌عائله تشکیلی دکل أکلنمك ایدی . شمدی‌ده برسپه‌کولاسیوندر. نکاح و دفع زوجه خصوصنده‌کی قوانین غیرمکتوبه‌مزك ماهیتی اخلاق عائله‌ویه‌یی برباد ایدیور .

بونك ایچوندرکه علی‌العاده حیات‌ده بك غیرمطرددر. عائله مسئولیتی بر آدمك اخلاقنی دوزلتیر . اسکیدن بعض مرتبه مساویسی اولان بر کیمسه بعدالازدواج تصفیهٔ اخلاق ایدر . بو حال چالشمغه برسائقدر . سرسریلك، بویله‌جه، برنهایته ایریشیر. حالبوکه‌ازدواج‌هوائی اولورسه، بونك بر ماهیت دائمیه‌سی بولونمازسه، بالعکس ،اخلاقسزلق اولانجه قوتی ایله تخریباتنی اجرا ایدر. بیك‌کره سویلدم، ینه تکرار ایده‌یم : حال حاضرده ملتلر عائله‌لرك محصلهٔ

اجتماعیه‌سیدر ، عائله‌لرده کوزل بر طرز ازدواج ایله تشکل ایدر . اکر بزده اولدیغی کبی عائله‌لر فنا برازدواج اصولنه استناد ایدرسه ملتده نه صلابت قالیر ؟ عائله رئیسلری کندیلرنده بر مجبوریت ومسئولیت کوردکجه ، عائله‌لرینی ، بناءً علیه ، سه‌ودکجه حسن اخلاق اصحابندن بولونمق مجبوریتنده‌درلر . بوندن ملت مستفید اولور . حالبوکه بزده اولدیغی کبی مهر ونفقه‌یی ویرمك ، چوجقلری اوتوتیویرمك ایله بر آدم مسئولیتدن قورتیلورسه ، او ، نه سائق ایله چالشسون ، نیچون حسن‌خلق اربابندن اولسون ، نه‌دن مسرفلك ایتمسون ، نه سببه مبنی اقتصادکار اولسون ؟ عائله وحیات عائله‌نك قاپالی بولونمسی یکنسق بر اخلاق عائلویه‌نك حدوثنه مانعدر .

عائله ومعیشت وحیات خصوصنده ، ملل متمدنه ایچنده . بزدن آنارشیستی یوقدر . نه بوسببه مبنیدرکه ترکیه‌ده ـ یهود ونصارا مستثنا ـ بر تجارتخانه‌نك اوچ بطن دوام ایتدیکی کورولمه‌مشدر . بابا اوغلنه ، اوغل باباسنه ، زوج زوجه‌یه ، زوجه زوجه ، قرداشلر بربرینه باغلی دکلدر .

الك صمیمی دقیقه‌لرنده زوج بر یکی حیات تصور ایدر . زوجه قوجه‌سنك تصورات خفیه‌سیله مدهوشدر .

چوجقلرك رأس مقدراتنك اوستنده بر مرغ مصيب بال كشادر . قومشو اكثريا خصومت جواريه‌صتمه‌سنك نوبتلری ایچنده بولنور . أوده‌كی جاریه خانم افندینك بر آیاغنی قاپدیرسه‌م اندیشه‌سی ایچنده‌در . بونلرك جمله‌سی، حیات معتاده‌لرنده ، فلانی نصل دوشورسه‌ك ؟ دردیله یانارلر . محله امامی وتبعه‌سی طلاقلر زیاده‌لشسه‌ده‌افندیلر، خانملر تكرار نكاح ایدلسه‌لر بزده چوپلنسه‌ك تمنیسندن زیاده دها مشئوم انتظارلرده بولنورلر .

عائله حیاتی اولمینجه قومشولق حیاتی‌ده ، طبیعتیله، استثنائی بر حال اولور .

مشروطیتدن صكره بیكلرجه قلوب ، جمعیت ، محفل وسائره تشكل ایتدی . بونلر دیكیش طوتدیره‌بیلدیمی ؟ اساسلی بر جمعیت قوروله‌بیلدیمی ؟ اتحادوترقی قلوبلرنده بیله بر كرامت متصورایكن آنلرده‌ده اجتماع اوله‌میورمش.

بر بیوك مكتب مأذونینی بر قلوب آچمشلر . ایلك هیجان ایله مأموریت بخش بر ایكی ذات عالی ده مكتب خاطراتنه رعایةً اورایه آره‌صره كیدوب «آپه‌ریتیف» لرینی ایچیورلرمش . بونك اوزرینه بو قلوب فوق‌العاده بر اثر زندكی كوسترمش . قید استدعالری چوغالمش ، پاره زیاده‌لشمش ، بر مجموعه احداث ایدلمش ، الی آخره .

وقتا كه مأموريت بخشان حضراتی قلوبه مداوم اولماز اولمشلر بتون اعضاده ، یواش یواش ، عنفوان شبابی خاطرلته‌ن، او پر امید ، پرشطارت جمعیتی او نوتیویرمشلر...

بو کبی جمعیتلر یالکز اعضاسنه افاضهٔ محبت ایتمك ، بر چوق ایشلری قولایلشدرمق شویله طورسون بر طاقم خصومتلری ده ازاله ایدر ، طارغینلقلره محل ویرمز، انجه‌لکی، تربیه‌یی مساعیٔ مشترکه‌یی استلزام ایدر. آمریقاده قلوب و جمعیت اساسی اوزرینه مبتنی بر یکی اخلاق معاشرت چیقمشدر .

بز ایسه بر برمزی طانمیورز . محبت تعارفه مستنددر. تربیه، اخلاق دنیان شیلر ایسه آنجق حیات جمعیت ایچنده کشایش بولور .

بو دورك دواسی عائله اساسنی ترصیندر . بوده باشدن آشاغی قوانینی اصلاح ایله اولور . « قادینلرمز » ده نکاحده ، طلاقده شرع احمدینك آمر تعدیلات اولدیغنی ادلهٔ دینیه ایله اثبات ایتمشدم . اگر عائله‌لرمز تحت انضباطه کیررسه بالطبع آنارشیستلکك استلزام ایتدیکی بی اخلاقی‌ده زوال بولور .

عائله‌لر تعمیر ایدیلنجه ملتك ده ، کندیلکندن، ترمیم ایدیله‌جکی شبهه‌سزدر .

اخلاق دینیه‌نك اصطفاسی ایسه دها قولایدر .

جیادت سالفهٔ دینیه‌یه رجوع ایتملی‌یز . دیانت اسلامیه‌نك فرامین اخلاقیه‌سنی حرفیاً وسریعاً اجرا ایتدیرمك ظن اولوندیغندن بك قولایدر . فقط نخبهٔ املی اسقاطجیلق اولان غسالان حذله‌سی ایله بو انقلابی یاپاماییز .

واقعا سویلیه‌جکم آغیردر اما ، نه چاره ؟ مجبوراً سویلیورم . بر درجه‌یه قدر لوتریان واعظلرینك خط حرکت وطرز تعلیملرینی اقتباس ایتملی‌یز . آنلر بر ترهات اناجیل محرفه ایله بیوك شیلر یاپدقلری حالده بز محض حقیقت اولان قرآن و احادیث نبویه ایله نه یاپه‌مایز؟ بر کره دوشونه‌لم: اسقاندیناویا ملتلری کبی صفوت خلق و جیادت سجیه ایله مشهور اولانلر بیله جمعیت دینیه اوزرینه بنای مساعی ایدرسه بز بطریق الاولی قوهٔ دینیه‌دن استفاده ایتملی دکلمی‌یز ؟ فینلاندیایی بو طریق فضیلته سوق ایدن و آنی غبطه بخش اقوام بر ملت ناجیه حالنه قویان (جمعیت دینیه‌یه) ایدیلن اهتمام و آنك احکامات و ترضیاتی‌در . بزده ایسه‌ شو عصرده حاصل اولان لاقیدیدن قطع نظرینه دین قوتی نسبةً الك آز تردی ایدن قوتدر . طوفان غرق ایچنده ألمزده قالان تخته پارچه‌سی آنجق بودر . بو بزی ساحل سلامته ایصال ایده بیلیر .

زبدهٔ مقال: قوانینی تبدیل ایله عائله اساسنی ، عائله ایله ملت تشکیلاتنی یاپملی‌یز . و بو بنایی انشاده لازم کلن مالزمه مکهٔ مکرمه و مدینهٔ منوره‌دن جلب ایتملی‌یز .

قادين و اخلاق معاشرت

بتون مدت عمركزده طوزسز يمك يمكه، آغزكزه بر ذرهٔ ملح قويمامغه راضى مى سكز ؟ ياخود ، مثلا ، متمادياً بر أليكز ، بر آياغكز ويا بر كوزيكز باغلى اولەرق امرار حياته نه ديرسكز ؟

ايشته ترك جمعيتى ده ، بويله ، بيوك بر نقصانى احتوا ايدر. جمعيتك ياريسى محجوردر. «سوسيه‌ته» مز يارمەدر. واقعا قادينسز بر هيئت اجتماعيه‌نك، يعنى قادينلرى اهمال اولنان بر ملتك كرهٔ ارضده و تاريخده امثالى يوق دكل. فقط بو جمعيتلر ديكرلرى ايله روزمره مناسباتده بولونميانلردر. بناءً عليه آنلر بر بشقه اسلوب حيات اتخاذنده سر آزاد درلر . هر ايستەدكلرينى ياپابيليرلر . فقط بز اويله بر وضعيتده مى يز ؟ ظن ايتمم . هر نقطهٔ نظردن أوروپايه مربوطز . بايعمز، مشتريمز ، رقيبمز اودر . بناءً عليه مجادلهٔ معيشتده آندن

دها فنا اصوللرمز اولورسه اضمحلالمز مقرردر .

اكر كرهٔ قمری (قولونیزه) استعمار ایتسه‌ك، اوراده هر ایستدیكمز اجتماعی پلانی تطبیق ایده‌بیلیرز. افلاطونك « جمهوریت » نده ، فه‌نلونك « أسپه‌رید » لر دیارنده ، « اوطوپی » طرزنده ، « فالانسته‌ر » عالمنده‌یاشایه‌بیلیرز. فقط، حیات ، حقیقت، اضطرار بو لطیفه‌لره نامساعددر. وقتمزی هوائیات اجتماعیه ایله كچیره‌مه‌یز .

تربیه‌نك الك اساسلی عاملی والده‌در . قادینلرك ، ایچنده كومولدكلری اجتماعی باطاقلق ایسه والده یتشدیرلمسنه غیرموافق بر محیطدر . اكر قادینلر أركككلردن آیری ، چوق آیری بر سویه‌ده بولنورلرسه بالطبع چوجقلرده آغوش مادرانه‌دن چیقار چیقمازیك چوق یول یورومك مجبوریتنده بولنه‌جقلردر . چوجق مكتبه باشلادیغی وقت ایلك حولهٔ معلومات وتربیه ایله مجهز بولونملیدر. شونی مصراً ادعا ایدرزكه : تربیهٔ مادرانه آنحق عائله ایچنده ویریله‌بیلیر .

بزده عجبا والده‌لك صنعتی اجرا ایدیله‌بیلیورمی ؟

قیزلر نه فكر ایله بیوتیلیور ؟ بعض مملكتلرده اقتصاد داری(ئه‌قونومی‌ده‌مه‌ستیق) مكتبلرده‌اوكردیلیر. آمریقانك هر یرنده وخصوصیله بوستن‌ده بوكبی مؤسسات

پك چوقدر . دیكر مملكتلرده ایسه اقتصاد داری بر عنعنه‌در. أوده اوكرتیلور. ویاخود قیز بونی كندیلكندن، محیطنك ایچنده اوكره‌نور .

قیز بر والده وأو صاحبی نامزدی اوله‌رق بیور . آنك بر غایهٔ اخلاقیه‌سی واردر . استثنالر بر طرف . فقط علی العاده بورژوا صنفنده بو امل موجوددر. تأهل ایدنجه‌یه قدر تجربه كورور. حیاتی ، فی الواقع، تفصیلاتی ایله بیلمز. شوقدر واركه آنك بتون اجنبیسی دكلدر . قیزی سربست براقسه‌لر یا داوولجی‌یه وارر ، یا طورناجی‌یه ضرب مثلی پك آنلر ایچون وارد اوله‌ماز .

یا بزده ؟ بزده مع التأسف طبقهٔ علیامزك بناتی أولنمك ایچون یاشیورلر . أكلنمك وأكلندیرمك مقصدیله بوور شیاب اولیورلر . اقتصاد داریننك اسمنی طویانلر قاچ رأسدر؟ برده مستعجلاً أولنمك، برخیار رؤیت حققندن بیله استفاده ایتمه‌مك شرطیله تأهل ایتمك زواللی قیزلرمزی دها كاملاً آچیلمه‌دن صولدیریور ، بوروشدیریور .

بو سوزلری هپ بر قید احترازی ایله سویلیورز : هر قیز ، هر خانم ، هر والده ، تصویر ایتدیكمز كبی دكلدر . مدار افتخارمز أو قادینلری واردر .

فقط تصویری تجربه‌سنده بولوندیغمز (خاتون كشی)

محروسهٔ قسطنطنیه‌ده مع‌التأسف بر انموذجدر (تیپ).

صورارم : طبقهٔ متوسطه قادینلرمزده برغایه وبونك استلزام ایتدیکی اخلاق اجتماعیه وارمیدر ؛ مومی‌الیهالر وطن ، ملت، انتظام ملی ، غایهٔ امل نه‌اولدیغنی ـ ولو بك ابتدائی بر صورتده اولسون ـ بیلیورلرمی ؟ بن ـ لا! جوابنی ویرمکده تردد ایتمم . شو قدر وارکه بو ذهابمده تکذیب ایدلمکلکمی بکده آرزو ایدرم .

نکاحده کفو شرطدر . فقط بو کلمه‌یی علمامز اك مادی معناسیله‌شرح ایدیورلر . عقلده، مزاجده، سجیه‌ده، سویه‌ده ، اخلاقده‌ده کفو آرامق لازم کلدیکنی دوشونمیورلر . زوج ایله زوجه آره‌سنده طاغلر واردر. زوجه‌سنك دوستی اولان زوج ، مملکتمزده چوق تصادف ایتدیکمزمی ؟ ظن ایتمم . بو نقصان محبت ، مبطل اخلاقدر . بونك اوزرینه بر بنای اخلاقی قورمق مستحیلدر. بو کیدیش ایله عائله بر اخلاق یواسی ، فضائل اوجاغی اوله‌ماز .

علی‌الانفراد عائله‌لر حسن صورتله تشکل ایتمزسه مختلف عائله‌لرك ترکبندن حاصل اوله‌جق جمعیتده بالطبع ترکب ایده‌مز .

بویله بر آنارشیق اساس ایله یاعجبا قادینلر نه‌حاله کلیر ؟

قوام دماغیلری نظر دقته آلننجه زواللی نسانك بویله بر کشمکش ایله پك چاپراشیق یوللره سلوك ایده‌جكلری طبیعیدر .

شو سطرلری یازدیغم دقیقه‌ده جمعیت نسائیه‌مزك بی معنا بر بحران کچیریبور . قادینلر یاپه‌جقلرینی بیلمیورلر . چونکه بز آنلره غایه ، تربیه ، معلومات کبی شیلردن بحث ایتمه‌مشز . حیاتلرینی تنظیم ایتمه‌مشز . بیچاره‌لره مکتب آچامشز . بو همشیره‌لرمزه رهبرلك ایتمك عقلمزه کلمه‌مش . بونلرك اختلالی قارشیسنده یالکز پولیسلك ایدیورز . بو قابا بر وظیفه‌در و بزه یاقشماز .

قادینلر صفوت جبلیه‌لری ایله هر سوزه ، هر فکره ، هر نمونه‌یه قاپیلیورلر . بونلرك دماغلرنده‌کی منطق زنبرکی قوپوب ، ایی‌یی فنادن ، لازمی زائددن ، طوغری‌یی اکریدن تمییز ایتمیه‌جك قدر شاشالایانلرده واردر . کیمی فضله اوقویور ، اوقودیغنی هضم ایده‌میور ، بین فسادینه اوغرییور . کیمی هیچ بر شیئ بیلمیور ، معلوماتی استحقار ایدیور ، بتون مدنیتی ، معالی‌یی ، وقس علیه البواقی توالت اینجه‌لکلرنده آریبور . آغزینی آچسه هر سوزنده بر بوط قیراجق . بونك ضرری یوق . تك بونمارشه‌نك راندەوو کوشه‌سندن آلینان پارفوملر ایله تعطر ایتسون ،

بك اوغلی جاده‌سنده تدارك ایتدیکی قاریقاتور اسقارپینلری،
چورابلری تشهیر ایده‌جك ، ینه او جاده‌ده بر قویتو ،
بر بولسون واو جوارده بر شکرجی دکاننده (شوقولا)
شرب ایدرکن یار و اغیاره کورونه‌بیلسون! دوشونکزا
انسانلرك دوشوك چوجقلری اولدیغی کبی جمعیتلرکده
دوشوك قادینلری وار . بویله بر قادینك میدانه کتیردیکی
اولاد عجبا ـ اکر جبلی ودینقه بر طرفدن بر مزیتی، بر
قابلیتی حائز دکلسه ـ نه اعجوبه اولور ؟ بو قادین او
چوجغی نصل بیوتور ، آکا نه تربیه ، نه اخلاق ویرر؟
کندیسنده بر ذرهٔ اخلاق یوق‌که آنی محصول حیاتنه
افاضه ایده‌بیلسون... یا سجیه؟صابون کوپوکنه بکزه‌ین
بو قورده‌لالرده و آنلرك مظروفنده نه متانت آرارسکز؟
سزه بویله بر انموذجك غایه‌سنی شرح ایده‌یم :(نمونه‌مك
سنی ½ ۱۲ در .) کورولتیلی ، پاطیردیلی بر دوکون .
بر قاچ قیه پارموفه‌ری . بر ایکی مجوهر. یالانجی‌ده‌اولسه
ضرری یوق . کوکی اوله‌جق بك افندی ایله بر معاشقه
نتیجه‌سی معارفه . پوست‌ره‌ستانت واسطه‌سیله (آه او
کوزی چیقه‌سی پوست ره‌ستانت موجدی !) بر مدت
مخابرهٔ سودا کارانه. صکره کوروجیلرك تشریفی. پازارلق
پك سریع اولملی . هدیه‌لر و ..... اور پاطلاسون چال

اویناسـون . کوچك خانم کیجه‌ده بونی دوشـونور ، رؤیاسنده‌ده بونکله مشـغولدر . کوندوزده بو خیالات ذهننده‌تکرار ایدر . بولغار استانبوله کیرسه ، آیاصوفیه‌کلیسایه تحویل ایدلسه بو فکر ثابت مومی‌الیهانك ذهنندن چیقماز . فوجه هرکیم اولورسه اولسـون . بونك اهمیتی یوقدر . بر شرط آرانیر ؟ آنی‌ده انکلیزجـه افاده ایده‌لم :

Good Cooking اولمق !

بو کولنج شیلر پك کریه انکلیزدر . فی‌الواقع اوروپاده تردیات وار . اوراده بزدن پك زیاده بی ناموس موجود بولنه بیلیر . شو قدر وارکه اوروپاده بو بی اخلاقی ایله متوازیاً عائله اصولی‌ده کوره بیلیرز .

بزم عائله‌لرمز آلافرانغه‌لشه‌مدی ، آلاتورقه‌لقلرینی محافظه ایده‌مدی ، یکی بر اصـول‌ده بوله‌مدی . عـدم اسـتقرارك نتیجه‌سی تفسخدر . اکر عائله اقنومی بزده منفسخ اولورسـه ملت وبناء علیه دولت وحکومت نه‌یه استناد ایده‌بیلیر ؟

عائله اصولنك محاذیری یوق دکلدر . فقط ، خصوصیله شو عصر اجتماعیده فوائدی‌ده پك چوقدر . بزده ایسه محاذیری غلبه ایتمشدر ، فوائد پك آز قالمشـدر . آنك استلزام ایتدیکی اخلاق‌ده طبیعتیله یوقدر .

آداب معاشرت ـ ایشته بو سائق ایله ـ مملکتمزده پك چوروكدر . خشونت طبعمز درجهٔ نهائیه‌ده‌در . معامله‌مزده درشتز . هیچ بر نوع محبت بیلمیورز . سه‌ومكی سه‌ومه‌یز . ایجه‌لشه‌جك چاره‌مز یوقدر . آنارشیستز و آنارشی‌ده‌ده غایه بولونه‌ماز .

قادینك احتجاب غیر مشروعی آنك بو دور سرآزاده‌کیده حضورنی سلب ایدیور . عالم حریتی بیوك بر شيء تصورله آنجق آنده بر غایه بولیور . هم‌ده حریتی نصل آکلیور بیلیرمیسکز؟ حریت اولانجه‌معانیسی ایله چپلاقلق دیمکدر . بز والده‌لرمزه ، زوجه‌لرمزه ، کریمه‌لرمزه سوء قصد ایدیورز . مادی قتل ، اجتماعی قتلدن هر حالده اهوندر . شو قوجه جمعیت عثمانیـه ایچنده بر صاحب عزم چیقوبده هنوز قادینلرمزك قانون اساسیسنی یازمدی . بز نارشیدلری اطلاق ایدیورز . صکره‌ده بتون کناهی نسوانه عطف ایله آنلری کاپچك بدست رذالت تجزئه ایتمك زبونکشلکدر .

تداوی ، فلسفهٔ طبده ، پك اوقدر حائز اعتبار دکلدر ، خسته‌لقلری تداوی ایتمه‌دن ایسه آنلرك ظهورینه میدان ویرمه‌مك ، حفظ الصحه‌نك تدابیر مانعه‌سی ایله بشریتی عللدن سالم براقمق دها مهمدر . بز ایسه شو علت

اجتماعیه‌یه نه علاج ایدیورز . نه‌ده دها بشقه فلاکتلره
کرفتار اولماق ایچون حفظ‌الصحهٔ اجتماعیه تدابیرنده
بولونیورز . نتیجهٔ مقال ایچدن چورویورز، توکنیورز،
قورویورز . بونك ایچوندرکه دشمنه قارشی بی‌مجالز .
اعدا بزی یالکز طوپلری ، تفنکاری ، سفینه‌لری ایله
دکل ، هیئت اجتماعیه‌لرینك دها صاغلام اساسلراوزرینه
ابتناسی ، دها جدی غایه‌لری ایله مغلوب ایدیور .

اکر بو آنارشیستلکده عناد وثبات ایدرسه‌ك
دشمنلرمز بك او قدر تلاش ایتمه‌سونلر . بلکه داخلنده
اختلال Endémique بر حالده بولنان بو قلعه‌یی
بلا هجوم فتح ایدرلر . و بلکه — معاذالله — ایچری‌یه
دخوللرنده هیچ بر شیئ بولمازلر . پروانه‌لرك بر جلادت
ابلهانه ایله ضیایه، بناءً علیه آتشه صالدیرملری کبی بزده شو
اختلالپرستلکمز ایله، شو سودای کشمکشمز، شو عشق تفسخمز
ایله هر کون، هر دقیقه آتش انهدام وانحطاطه صالدیریورز . تردی
خصوصنده کوستردیکمز بو خواهشی، بو ثباتی، بو دوامی،
بو شیمهٔ تعقیبی ترقیاتده ابراز ایتسه‌یدك روماليلردن جهانکیر،
انکلیزلردن مستولی ، آلمانلردن صناعتکار ، فرانسزلردن
بدیعه‌پرست اولوردق . هیهات ! صاغه کیده‌جکمزه صوله
صاپمشز وحالا هانکی یولده بولندیغمزی آکلامیور و بیلمدن
ده صورمیورز .

وطنمز وملتمز آز سەویلیور

اکر محبت وطنیه و ملیەیی تقویم ایدەجك «تەرمومترو» کبی بر آلت اولسەیدی بونك تحت الصفر درجەسنی تعیین ایچون استانبولدە تجارب یاپمق اقتضا ایدەجکدی .

اخلاق عامەمز قوتلی اولمدیغندندرکە اخلاق خصوصیەمز بر اساس قویە استناد ایدەمیور و بناءً علیە بر آثارشی منظرەسی ارائە ایدیورز .

اوت ! وطن بزدە درجۀ لایقەدە سەویلمیور . نفسمزە قارشی لاقید اولدیغمز کبی آندن دها عزیز اولان وطنە قارشی‌دە بیوك بر لاقیدی ایلە معاملە ایدیورز . وطنی سەومەدن اول بیلملی‌یز . بو خصوصدەکی جهالتمزدە پك ایلریدەدر . وطن و ملت فکری چوجوقلقدن بری ذهنلرە یرلشمیور . بو کبی افکار وحسیات دماغمزدە بر شکل هیولانیدەدر .

وطنه قارشی عدم محبتده اوله بیلیرمش ظن ایدیورز.
اك غیر فلسفی ، اك نامعقول بر قوزموپولیتیزم بزده
اجرای تخریبات ایدیور . آنك ایچوندرکه حیاتده غایه
قالمیور . معالینك یرینه بر بهیمیت کچیور .

خاطرهٔ بلندیی تجلیل ایله اسمنی ذکر ایده‌لم ، نامق
کمال مرحوم ، ترکلر آراسنده ایلك دفعه بو درد روحیی
تشخیص ایتمشدر وطن مدلولی مشارالیهك او درجه‌ده
روح وجدانته استیلا ایتمشدی که ماغوسه‌ده عادتا آلام
واوجاع بدنیه‌یی حس ایتمیه‌جك درجه‌ده پرستیدهٔ قلبنك
مست و مسحوری اولمشدی .

کمالدن اول وطن فکری وحتی کلمه‌سی ادبیاتمزده
پك اوقدر کورولمز . ترك وطنپرورلکنك حواریٔ
اولی (جلال الدین خوارزمشاه) مصنف ذی کمالیدر .

کمال بك یالکز نظریه‌جیلك ایله اضاعهٔ وقت ایتمه‌مش
بر وطن مارتیرلوطری کبی بو اوغورده مجاهده‌ده بولنمش ،
حبس ایدلمش ، نفی ایدلمش ، کونا کون عقوباته کرفتار
اولمشدر .

تأسف اولنورکه کمالك بیوك بر معقبی آنك نقصان
براقدیغی یری هنوز طولدیرمامشدر . بولندیغمز مملکتده
وعصرده وطنه‌ده ، کماله‌ده مبرم احتیاج واردر . بوخصوصده

افراطیده آز کورورم . پارس سوقاقلرنده عسکری مفرزه‌لری طوردیران و آناره‌هایدی آلمانیایه! قومانداسنی ویره‌جك درجه‌ده غلیان کوسترن پول دەروله‌د مرحوم کبی بر ایکی کوروانیجی وطن پرسته پك محتاجز .

لاقید قالمه‌دن ایسه هیجانلی اولمق خیرلیدر .

اوت ا وطن سەویلیور و بزده بو عدم محبتمزك جزاسنی چکیورز ؛ مضمحل اولیورز . طوغدیغمز، بیودیکمز طوپراقلره قارشی بیوك بر شیمهٔ نانکوری ایله متحلی‌یز . بتون قوتمزله ، اولانجه محبتمزله شو دیاره ربط امل ، بند غایه ایتمه‌مشز. فکرلرمز – اکرواره‌سه – چابوق دونیور . ایکی سوز ایله تبدیل سجیه ایدیورز .

مجبوراً یازدیغم شو فقرهٔ دلخراشه عطف اهمیت ایتمه‌کزی رجا ایدرم .

بوندن بر قاچ سنه اول اك بارد مملکتلردن برنده پادشاهمزك وکیل مرخصی ایله نصف‌اللیلی پك کچمك شرطیله کوروشیوردق بالطبع آلام سیاسیه‌مز ، اوجاع اجتماعیه‌مز موضوع مقال اولوردی . وزیر مخطم–که تپه‌سندن طرناغنه قدر دولتمزك اکمکندن مصنوعدر – اویله بر لسان قوللانیوردی‌که حالندن ، اوضاعندن ، کیزلیه‌مدیکی حسیاتندن دیپلوماسی‌یی نزدنده بولندیغی

دولته قارشی دکل ، من غیر استحقاق تمثل ایتدیردیکی دولته قارشی ایفا ایتدیکی آکلاشیلیوردی .

ولی نعمت بزم پادشاهمز دکل . بر بشقه‌سی ایدی . اینی اوزاتمیه‌لم . بو دستور مکرم بر قاچ سنه صکره ـ محضا کندیسنی مأموریتنده ابقا ایچون بر دولت اجنبیه حکمدارینك دولت متبوعه‌سی نزدنده اصرارده بولونمه‌سنه میدان ویرمامك مقصد خیرخواهانه‌یله ـ استعفاسنی ویریر و بك اوغلنده بر بین‌الملل اوتله‌قونار . بالطبع لیال منجمده‌نك خاطره‌سنی احیا ایچون عودتنده بنی نزدینه دعوت ایدر ، و تبرئه نفس ایچون شویله‌جه ناطقه‌پرداز اولمغه باشلار :

— اوغلم ! بن بك صادقم . بو یاشمه قدر هر نه کوردم ایسه دولتمدن ، ملتمدن کوردم . کیم نه دیرسه دیسون بن شوقدر سنه صداقتله ایفای وظیفهٔ سفارت ایتدم . بوکون جل جلاله ، جناب حق بکا سن ای ... صادق دکلسك ! دیسه ـ حاشا ! سن الله حقیقی دکلسك ، چونکه اویله اولسه‌یدك بنم صداقتمی بیله‌جکدك . دیرم . بوللی و بوندن بلکه دها غریب شو قدر وارکه املایه کلمز سوزلر ایله بنی خیلی مشغول ایتدی . و حقنده شفاعتده بولونمقلغم ایچون بر یره کیتمه‌می وجمله‌دن اول ینه کندیسیله کوروشمه‌می رجا ایتدی .

جمه‌دن اول ـ بالطبع جنحهٔ شفاعتی ارتکاب ایتمه‌دن ـ اوتله کیتدم. مکرسه آندن اول وزیر آصف تدبیر آدیئو ! دیمه‌دن وتداوی‌یی بهانه ایدیك بر دولت (طبیعیه)نك وزارت کبراسنه نقل خیمهٔ سیاست ایدیورمش !

یتمش ییلاق وزرامزك ایچنده ماضی‌یی پامال دنائت، حقوق ملیه‌یی ، خاطرهٔ وطنی تاراج اهانت ایده‌جك درجه‌ده وطن ـ لاقیدی کوسترنلر اولورسه بو مملکتك بزدن استکراه ایتمه‌یه حق وصلاحیتی یوقمی ؟

بزم شیمهٔ ـ خصومت ، شیمهٔ محبت مناقشه‌سی ده وطن کریزلکمزه بر شاهد عادلدر . دنیانك هانکی بر وطننده بر محاربهٔ فجیعه‌نك فردای ختامنده اعدایه قارشی محبت بسلنمه‌سی توصیه اولنور ، وهانکی مملکتده بایمان وطن آلقشلنور.؟ بیزانس غراتکاهندن بشقه نجم ارضك هیچ بر کوشه‌سنده دنائت بو قدر ایتمه‌مشدر . وطن خصوصنده پازارلق اولماز . هر شیء عفو ایدیلیر اما وطنه قارشی ایدیلن کناهك چارهٔ عفوی یوقدر . اکر مملکتمزده محبت وطنیه درجهٔ کافیه‌ده اولسه‌یدی ـ سنی سه‌ویم ! دیه آکا قارشی باغیرانلر چیقمازدی .

شیمهٔ محبت غوغاسندن پك ممنون اولدم . چونکه آکلادم که بر چوقلرینك هیجانلی هیجانلی مواعظی هپ

قوری كورولتی . بو مجادلهٔ قلمیه بنم ایچون عادتا بر محك مقامنه‌قائم‌اولدی . آكلایه‌جغمی آكلادم‌و آغلادم . بو قدر آز محبتـله وطن یاشـاماز . بز بر برمزله غوغا ایدیورز ، خیزمزی وطندن آلیورز . بزی اتحاد وترقی جمعیتنه طاریلیور ، وطنه هجـوم ایدیور . فرقه مخالفتی، وطن خصومتی‌اولیور . فكر وطن هنوز جمله‌یی بر برینه باغلیه‌جق درجه‌ده پیدای رصانت ایده‌مه‌مشدر .

اتحادوترقینك بر مؤسس ناصادقنك روسیه چارینه ویونان حكومتنه مراجعتلرینی اونوتمق بنم ایچـون قابل اوله‌میور .

عبدالحمید ثانینك، اوان جلوسنده (حمیت) مفهومی بر درجه‌یه قدر (وطن پرورلك) مدلولنـه قائم ایدی . وبلكه بو برنجی فضیلت ایكنجی خصلتی احتوا ایدردی. ظن ایدرم كه او زمانلر، مثلا علناًوطن كشلك‌ایدیله‌مزدی. دوشنیورم : شیمهٔ محبت فكرینك‌ترویجی آرزواولندیغی شـو هنكامهٔ بی‌اخلاقیـده نامق كمال مرحوم برحیات اولسه‌یدی عجبا نه بیوك درد، نه بیوك الم طویه‌جقدی ؟

امینم‌كه شو مجادله روح كمالی ، سلیمان پاشانك حریم وطن آفریننده كریان ایتمشدر . بو قدر تردیاتی‌حوصله‌م استیعاب ایده‌میور . اوت ! ادراك دنائت بو وجدانلره

کرکمز ، چونکه بو ترازو او قدر ثقلتی چکمز .

خیالاً بر سیاحت اجرا ایدیورم : أوروپاده بزم قدر وطنلرینه لاقید بر ملت یوقدر . آسیاده‌ده یوقدر . ایرانلی قرداشلرمز چوق درجه‌ده وطنلرینه پرستشکاردرلر . هندده‌ده ـ اهالینك سویه‌پستندن صرفنظر ـ غلیانلی ، هیجانلی بر وطن پرورلك اویاندی . چینك ژاپونیانك وطن پرورلکی ایسه هر درلو تجیلانك فوقنده‌در . آفریقاده بیله محمد بن احمد المهدی ، شیخ سنوسی ، نجاشی مه‌نه‌لیك ، طرابلس وفاس مجاهدینی ، ترانسواللیلر و اورانژلیلرشو صوك سنه‌لرده اك بدیع مأثر وطن پروری ایله تاریخده نام براقدیلر . آمریقا ، وطن پرورلکی مونرو Monrœ قاعده‌سی شکلنه قویه‌رق صاحبقرانانه مدافعه ایدیور . آوستراليا ویکی زه‌لاند مختار حکومتلرنده ایسه وطن پرستی عادتا بر تیریاکیلك اولمش . آلمان سوسیالیستلرینه وارنجه‌یه قدر قیزیللر بیله ـ آه وطن ! دیورلر . یالکز بزم بعض طبقاتمز بالفعل وطن ناپروردر . یقین زمانه قدر قلمله وطن کشلك ایدن یوقدی . آخر زمانده بونی‌ده کوردك .

اکر هر یر وطن ایسه ، بر یازی یازانمزك ادعای ابلهانه‌سنجه حر ومرفه یاشانیلان هر ناحیهٔ زمین وطن

ایسه قوری کورلتی یه حاجت نه؟ یازی بو قیودوشروطدن صیریله لم کلسون اجانب مملکتمزی تسلم ایتسون .

بعضیلری بو مسروداتمی بر آز آغیر وحتی فضله بوله جقلر . فقط بن بونك عکسنی ادعا ایدرم . نه دیورز؟ نقصان محبتدن ، فرط لاقیدیدن وطن ئولیور ، ملت توکنیور ، طوپدن مسلمانلر ، ترکلر ، عربلر کسیلوب بچیلیورده بز صوصه لم می ؟ وطن مقاسمه اولنیورده بز بر صورت نظریه ده اولسون افکار و حسیات وطن ناپروانه یی تحلیل ایتمیه لم می؟وطنی ئولدیرمك مباح اولسونده، بوندن بحث ایتمك حرام تلقی ایدلسون ! بو کورلمش شیمیدر ؟

دها ایلریسنه کیده لم : وطن علیهنه اجالهٔ قلم جائز اولسونده لهنه نه دن یازی یازلمسون !

ایشته بتون قانمزه سرایت ایتمش وبعضاً اعضای خارجیه مزده بلیرمش بر فرنکی خسته لغی — که وطن ناپروریدر — وطنی یپور . علمامز جریانی نظر مطالعه یه آلمامشلر . منقولات ایله زیاده جه اوغراشوب بزده وطن وملت فکرینی تمثل ایتدیرن حسیات دینیه نك شکل وصورت تردیسنی آراشدیرمامشلر . زماننده تداوی ومعالجه یه باقامشلر . قوهٔ دینیه نك کوشه مسی ایله ضمان

اجتماعی زائل اولمش . آنلر ، حالا ، او طوزلی مجلدانك آلتنده عجبا فلان بونك ایچون نه دیمش ؟ اندیشه‌سنده بولونیورلر . وطن ، علمادن پك شاکیدر . علما ، هر مملکتده قوای عمومیهٔ ملیه وروحیه‌نك نظامی موقعنده بولندقلری ، ملتی یتشدیردکلری ، تفسخات اخلاقیه‌یه قارشی کلدکاری حالده ، بزمکیلر حالی کاملاً وکلیاً اونوتمشلر ماضی‌یه رجوع ایتمشلر ، فقط هیهات که اوراده بیله ثبات ایده‌مه‌مشلردر .

بزده قوای عمومیه‌نك کوشه‌مسنی آکلامق ایچون اول باول تاریخده رشتهٔ دینینك چوزولمسنی تعقیب ایتمك لازمدر. دین قوتنك بوزولمسیله وآنکله متوازیاً وطن، ملت ، حمیت فکرلری‌ده سونمشدر .

دین — آثار مختلفه‌مده تفصیل ایتدم — بزده وجدانیاتله برابر دنیویاتی‌ده احتوا ایتدیکندن او غایه‌نك زوالی سیاسیات واجتماعیاتمزی ده رخنه‌دار ایتمشدر . بناءً علیه اخلاق سیاسیه و اخلاق اجتماعیه — که بتون فضائل عامه بونلردن تشعب ایدر — طبیعتیله تقرر ایده‌مه‌مش. و شو کشمکش دوری آچیلمشدر .

بالقان دولتلرینه ، بیوك کوچك سائر اعدایه قارشی کله‌جك قهرمانلره نه قدر محتاج ایسه‌ك عمومی وخصوصی

اخلاقسزلقـلرمزه ، وطن ناپرورلـكمزه قارشی كله‌جك
قهرمانلرمزده ، او قدر بلكه دها زیاده مفتقرز . اخلاقاً
محتاج تداوی‌یز . بر اوزون مدت مملكتمزی خسته‌خانه‌یه
قلب ایتملی‌یز .

روماليلر « قاوه آنت قونسـوله‌س ! » ندالری ایله
اولوالابصـاری ایقاظ ایدرلرمش . بزده ظن ایدرمكه
ایقاظ ایله‌یه‌جك كیمسـه اولمدیغندن بو ضرب مثـلك
مقابلی یوق .

ترك اخلاق ملیه‌سی

ملتلرك اوان استیلا وزندکیسنده اخلاقلری جید ، سجیه‌لری متین اولور . اخلاقسزلق بیله او کبی مللده بر کسوهٔ فضیلته بورونور . مثلا قیز قاچیرمق ، نوما پومپیلئوس زماننده ، رومادە فضیلت ایدی . بونك کبی لیقورغوس اسپارطه‌سنده ماهرانه بر سرقت علائم جلادتدن صاییلیردی .

اقوامك کنجلکنده بر درجه‌یه قدر قابا دایی اخلاقی کوریلور . بو دور قاپاندقدن صکره ، علی الاکثر رفاهیت باشلار . خزینه‌لر طولار . بر عیش ونوش ادبیاتی بلیرر . بو کبی زمانلرده صنعت مطبوحات ده شاه اثرلر میدانه کتیرر . بدیعیات اك مکمل نمونه‌لرینی کوستررر . فقط بونك فرداسی رخاوت باشلار . سجیه کوشه‌ر ، نهایت توکنیر . واقعا بو قاعده مطلق دکلدر ، هر ملت

بو دائرهٔ مقدرات ایچنده یوارلانه‌ماز . شـو قدر وارکه اکثریت مللك تاریخ طوالنده بو انحنایی (قوربور) کوریپورز .

هر صاحب قلمك بر اسلوبی اولدیغی کبی علی الانفراد هرکسك بر اسلوب حیاتی ، بر اسلوب اخلاقی واردر . ملتلرك‌ده اخلاق متوسطه‌لری تدقیق ایدیلنجه ، بعض خطوط عمومیه ، بعض عادات مشترکه ، بعض مخصوصات اجتماعیه کوریلورکه بو بر اسـلوب اخلاقیدر . هیئت اجتماعیه بو اسلوب اخلاقی‌یی محافظه ایتدکجه ، دها طوغریسی بونی مظهر اصطفا ایتدیردکجه تعالی ایدر . بو رنك اخلاقینك ، بو مجموع عاداتك صـولمسی ، بوزولمسی ، طبیعتیله آنك منسوب الیهی اولان ملتك‌ده زوال قرین اولدیغنه بر دلیلدر .

بو اسلوب اخلاقی‌یی بزم عثمانلی ترکارنده آرایه‌لم .

هنکام استیلاده او قدر مرد و متین خصائلمز واردی که او زمانك عادات واحوالنده تردی‌یه دلالت ایدر برشیٔ آرامق زائددر . بتون عادات واخلاق جنك اوزرینـه مستنددی . جنکاورلکك اقتضا ایتدیردیکی بالجمله سجایا موجوددی . اینجه‌لك پك اوقدر آرانمازدی . قهرمان فضائلنك اکتسابی جلادتده تمیز ، بدناً تفوق ، بیزانتینیزمدن استکراه ، حتی آنکله استهزا ایلك جمعیت عثمانیه‌نك

علائم فارقه‌سندندر .

مع التأسف بو دور قهرمانی چابوق قاپاندی . شوقدر وارکه ایلك جنکاورلرك خاطرهٔ مبجله‌سی برعنعنه اوله‌رق اخلاق ملیه‌نك اساسنی تشکیل ایتمشدی . رفاهیت و بر درجه‌یه قدر مبذولیت ترك عائله‌سنك تمللرینی قوردی . علما میدانه کلدی . اساسات اسلامیه اسکیسندن دهازیاده نظر دقته آلندی .

شو جهت اونوتلمسون که تورانده، او خالی‌اندرخالی سته‌پلرده طولاشان ترکلر فی‌الواقع دیندار ایدیلر . فقط ترکلرك اصل دیندارلغی عثمانلیلق ایله باشلار .

ایشته عنعنات اسلامیه وخصائل جنکاورانه اوزرینه مستند بر ترك اخلاق ملیه‌سی چیقدی . شوقدر وارکه سمی اوزرینه استناد ایده‌بیله‌جك بر اخلاق ظهور ایده‌مدی . لذت عمل بیانه‌مدی . آنغلو ـ صاقسونلرکبی صرف مزیت فردیه ایله مبتنی بر اخلاق ایدینه‌مدك . هپ جمعیته ، دولته استناد ایتدك .

بونکله برابر، ایلك زمانلرده بوکبی اخلاق وعاداتك ده ایی جهتلری ، فنا جهتلرندن زیاده ایدی . استحقارموت، دین‌وملت اوغورنده فداکارلق اسکیدن پك صیق کوریلور حالاتندی . تاریخ عثمانیه‌ده‌کی فقره‌لر بو نقطهٔ

نظردن تحلیل ایدیله‌جك اولورسه مذكور اخلاقك خطوط عمومیه‌سی قولایلقله چیزیله‌بیلیر .

فقط صكره دولتده بر شاشقینلق عارض اولدی ، بتون دنیادولته استناد ایدیور،دولتده بیوك بر كشمكش ایچنده بولونیوردی . او اوفاجق ناپاره‌یی أله ایتمك ایچون باب عالینك ، سرایك اطرافنده نه أنتریقه‌لر دونیور،نه رذالتلر قوپیور ، نه دولابلر چوریلیوردی.

ایشته بو های وهو اثناسنده شیرازه قوپدی . مجلد اخلاقمزك اوراقی‌بر بر طاغلدی . هرلون اسلوب اخلاقمز برآز دها بوزولیور ، برآز دها كوتولشیوردی . اسكی اخلاق ایله اسكی‌عنعنات ، عرف ، عادات، خصوصیات، حتی طرز تحریر ، یمك پیشورمك اصوللری ، ادارهٔ بیتیه بیله كوتولندی. حیات عمومیه‌مزك بتون تجلیاتنده بو تردیٔ اسلوبی آرایه‌بیلیرز .

طرز تلبسی‌أله آله‌لم . قدیمده ، ایی ، فنا ، بدیعی، غیر بدیعی بر مودامز واردی . بونلرك منشأنی بوراده تحری ایده‌جك دكلز . یالكز شونی بیله‌لم كه كندی مالمز بر اسلوب تلبس موجوددی . صحائف ماضی‌یی احیا ایدن بو خلعتلرك ، قاؤقلرك ، قلاویلرك،پاپوشلرك، شاللرك ، سلاحلرك رسملرینی ، نمونه‌لرینی ویا انقاضنی

تماشا ایتدیکمز وقت حقیقةً محسوس ومتأثر اولیورز . فقط یالکز محسوس اولمقله قالمیورز : ذهنمزده پرده‌لر آچیلیور ، صفحات آفاقه‌یی کوریورز .

البته اجدادمزك کندیلرینه خاص قیافتلری، خصائل مردانه‌جکی‌یی تمثل ایتدیره‌جك لباسلری اولدیغی کبی اوریژینال ابداعی اخلاق وسجایاسی ده‌واردی. کیت کیده بوقیافت ترك ایدلدی . ظرف ایله مظروفك ده دکشمسی لازم کلیر . سلیم ثالثدن صکره فرنك مقلدی اولدق . مکرسه مهارت تقلیدده بیوك بر اقتدارمز یوقمش. هر شیئی‌یك بر عجیبجه قوپیا ایتدك .

سجایامزده‌بر تشوش حاصل‌ولدی . خصائل عتیقه‌یی صرف واستعمال ایده‌جك بازار جنك وجدال قالمدی . اقتصادیاتك‌ده اجهلی ایدك. جنکاور اخلاقنی غائب ایتدك ، تجار اخلاقی‌ده اکتساب ایده‌مدك .

بالطبع بو استحاله‌دن بتون عاداتمز ده متأثر اولدی . اسکیدن قطعیاً آیرلمق قابل اوله‌مدی . یکی‌یی‌ده کاملا آله‌مدق . قادینلرمز اوروپالی مودالری آلدیلر ، حتی سوسیه‌ته‌یه چیقمدقلری حالده ده‌قولتاژده یاپدیلر. شوقدر وارکه چارشافلر ، فراجه‌لر ، جارلر ، یچه‌لر ینه قالدی . ارککلر اوروپا قاصونلرینی قبولده مسارعت کوستردیلر.

لكن فس قالدی ، آلانورقه ستره قالدی . بونك كبی هر خصوصمزده بر غرابت كوریيورز .

پلاسترون قراوات ايله فسی ، آن‌بروص صاچ ايله تاكيه‌يی ، قورسه ايله اوچقور باغنی ، بيفتك ايله طاتلی‌لی يخنی‌يی اخلاقمزده‌ده آرايه‌بيليرز .

اصول غربيه‌سنده چالشمه‌يی عدم قبولمز ديدی‌قودی‌يه بيوك بر كرمی ويرمشدر . واقعا فصالاق ، ديدی قودی هر يرده واردر . فقط ملل عامله‌ده تخصيص اولونان بر يك آزدر ، بزده ايسه ديدی قودی تكامل ايتمشدر . بتون مباحثات وحتی مذاكرات جديه درمه چاتمه ، بی‌سروبن ديدی قودی‌يه منجر اولور . بلاانقطاع اختراعاتده بولونيورز . هيچ كيمسه‌نك حيثيتی ، ناموسی ، عفتی ، مروتی قالميور . ينه بو تنبللكدركه اسكی ترك مردلكنی ئولديرمشدر .

واقعا اجداديمز تجارته يك راغب دكلديلر شو قدر واركه تنبل اولمقدن‌ده اوزاقديلر . كمال بككدور استيلاده تصوير ايتديكی : جال بلكه نريورق طرفلرندن دهامشغول ايديلر . بو فعاليت ترديانه امكان براقماز . سعی بر امر مقدسدر ، انسانی نجيب واصيل ايدر . ظن ايتمم كه چاليشان ، وجه مشروعی اوزره وقتنی كسبه حصر ايدن بر آدم

ایدن بر آدم ارتکاب دنائته تنزلکار اولسون .

بزده چالیشه‌جق ساحه قالمدی . اکر حکومت طبقهٔ علیا دیدیکمز صنف خلقی بسلمك مجبوریتنی حس ایتمسه مأموریمزك عددینی ثلثـه ، هر حالده نصـفه ایندیرمك وبونلردن شـمدیکندن پك چوق فضـله ایش بکلمك ممکن اولوردی .

اعلان مشروطیتدن بر سـنه اول لمصلحةٍ اوقاف نظارتنده بر قلمه داخل اولمشـدم . قلم اوطه‌سی اطلاق اولنان بر هانغارده‌ماصه‌لی، ماصه‌سز، صاریقلی، صاریقسز، آلاتورقه، آلافرانغه، کنج، اختیار، بیاض، زنجی، اسکمله‌ده‌اوطورمش ویا یره دیزچوکمش یتمش‌قدرمخلوقات کوردم . کیشـه کبی تحته پرده ایله آیرلمش بر حجره‌ده قلمك آمری بولونیوردی .

مشروطیتدن صکره عاصم پاشا قوناغنه نقل اولنان عینی نظارتده عینی قلمی آرادم . مکرسـه آنی کلیاً الغا ایتمشلر . دیمك که بتون او غلبه‌لق زائد ایمش .

کذلك اسـکی زمانده خارجیه نظارتنده بر قلممز واردی . بهر اسکمله‌یه ۱۷ خلفا اصابت ایدییوردی . وبویله اولدیغی حالده مذکور اسـکمله‌لر ینه بوشـدی ' بو قلمده الآن ملغادر .

بو ایشسزلك وایش کورمه‌مك شرطیله‌ده کچینه‌بیلمك

امکان واحتمالی انسانی مرتد ایدر . قابلیتلری سوندورر. وبالطبع اخلاقسزلق باشلار. بزده ، بو دورده ، ملی اخلاق یرینه (ملی اخلاقسزلق) وادر . جیادت خلقیهٔ سابقه غیر موجوددر. تعیشی دائما بر أنتریقه‌ده آرییورز. مأموریت چالشمق ایچون بر وسیله دکل ، آمرلرك کوکلنی یاپوب آیلق آلمق وممکنسه ترفیع ایتمك ایچون بر چاره‌در. بناءً علیه آمره قارشی دائما تبصبصکارز . اکر او آمرك علیهنده بولونمق شرطیله بر دولاب چویرمك ممکن ایسه بونده تردد ایتمه‌یز .

بك اسکیدن طبیعی خفیه‌لك ذمائم‌دندی . محضا بر دیکرینی ده‌ویرمك ایچون بر قلم افندیسنك پادشاهه کیزلی پوصله ویرمسی بنیر یوطولور شیلردن دکلدی . وقتا که خاقان سابق بونك بر ذمیمت اولمیوب بر وظیفهٔ ضمنیه اولدیغنی اعلان ایتدی ؛ ایشته او دقیقه‌ده ماضیدن تلقی ایتدیکمز بالجمله فضائلك اوزرینه قصاب سونکری چکیلدی. بوکون دین علیهنده کفربازلق مظهر مسامحه اولسه قطعیاً وقاطبةً امینم که خلقمز مسارعةً بو صنعته سلوك ایده‌جکدر. یوکسك طبقات اخلاق ردیئه‌یی مسامحه ایتسه‌لر بونك لهنده ، مملکتمزده سکسان بیك نظریه ، فلسفه چیقه‌جق. اساساتمزی اونوتدیغمزدن اخلاقمز بر نقطهٔ استناد بوله‌میور . بو ملوث محیطده هر نه‌یی ایستر ایسه‌ك مودایه

ادخال ایده‌بیلیرز. مشروطیت ده، مطلقیت ده، حریت ده، اسارت ده بو اخلاقی که‌وشکلکمزك سایه‌سنده بزده تقرر ایده‌بیلیر.

ملل واقوامك اکثریتنده اخلاقك بعض لایتغیر اقسامی واردر. بزده مع التأسف بو اقسام بیله تعرضدن مصون اوله‌میور. اخلاق ملیتنی غائب ایتدی. یالکز عوام دکل، خواص بیله بو خصوصده پوصله‌یی شاشیرمشدر. رأیلر تشتته اوغرادی.

مشروطیتك دقیقهٔ اعلاننه قدر اسکی تربیه‌مراعات اولنوردی. خلقمز باشالری قارغه طولمبه ایدر ایتمز تربیه بوزولدی. حتی بر استحاله دوره‌سی کچیرمه‌دن بوزولدی. دیمك اولیورکه اسکی تربیه‌ده قوی اساسلر اوزرینه قورولمامش ایمش. بوکا قیاساً ادعا ایده‌بیلیرزکه کلمات تشریفاتیه یرینه الفاظ تحقیریه استعمالی چاره‌لری بولونسه بوندن ده بك آلدیران اولمیه‌جق. شتمیات اهمیتلرینی غائب ایده‌جك ناموسسز، ادبسز، رذیل، وقس علیه البواقی کبی کلمه‌لر کفته‌خور، سنی کیدی! کبی غلیظ سوزلرك درجه‌سنه تنزل ایده‌جك.

اخلاقمز، تربیه‌مز، حتی عاداتمز غیر مستقردر، بو قلمونـدر. بر نقطهٔ استناد، بر تمل، دمیر آته‌جق بر یر آرایه‌لم؛ چونکه آقنتی‌یه قاپیلیورز.

شیمهٔ بدبینی

فیلسوف نه نیکبیندر ، نه بد بیندر . چونکه نفس الامرده ، عالم وقوعاتده ، مقدراتده نیك ده واردر ، بد ده واردر .

فقط هرکسك فیلسوف اولمسی لازم کلیرسه عالم مختل اولور . خلقی بر مقصد وغایه‌یه طوغری سوق ایچون بر آز شطارت (آنتوزیازم) بر مقدار عزم وارادت مقتضیدر . مقصدینك بهمه‌حال حاصل اوله‌جغنی بیلن فضله بر خواهشله چالیشیر . بر اردو تصور ایدیکزکه فرط بد بینی خسته‌لغنه طوتولسون ، مطلقا مغلوب اوله‌جغنی بیلسون‌ده اویله‌جه جنکه طوتوشسون ! بو عسکره قبل الوقوع خبر هزیمتی ویرمله بیلیر .

کذلك عوامك اخلاقی موضوع بحث اولدیغی وقت نیك بینلك توصیه ایدلملیدر . معادلات حکمیه ، ارادهٔ

جزئیه ، حقائق اشیا ، لغز نهائی ، دەتەرمینیزم مسائلی ایله ذهنی یك او قدر یورمیان ، عاقبتك جهت ریاضیەسنی دوشونەمەینا کثریتلر ایچون نیك بینلك اخلاقك اولدیغی کبی سعی وعملكده اطرافنده دوندیکی محوردر .

ذاتاً ایی دوشونیلەجك اولورسه توضح ایدرکه بو کرامت نیك بینی اولمینجه بشری ادارەده مشکلدر .

بو خصلت کەوشەدکجه سعیده طبیعتیله ، آزالیر ، وبونك نقدانی اخلاقی افسادایدر . بزده عیاناً کوریورز که بدبینلك عادتا بر خستەلق کبی بتون عروق واعصابمزی صارمشدر . بر چوقلرمز عاقبتك بزم ایچون یك وخیم اولەجغی فکرندەدرلر . اندیشۀ استقبال اکثریتمزك اخلاقنی پریشان ایتمشدر . جمعیتمز آراسنده حرمن صوکنه انتظار ایدنلرك عددی احصایه کلمز .

بعضیلرنجه آتی‌یی ایی کورمك ، استقبالدن نومید اولمامق غباوتەدال عد ایدیلیور . ایشته بو (مانی‌دولاپەرسه کوسیون) اخلاق عامەیی اخلال وافساد ایتمشدر . بونك نتیجۀ ضروریەسی اولمق اوزرەده اخلاق خصوصیەمزده پریشان اولمشدر .

بر کمی غرق اولمەیە باشلانجه بر هنکامه (پانیق) حاصل اولور . هرکس کندی باشنك دردینه دوشەر .

بر شيءٔ قورتارمق ممكنسه قورتارر . بر طاقلری‌ده دها زوربا اولور و چاپولجیلغه باشلار . صندالری تحت اداره‌سنه آلیر . قورشــون ایله ، صوپا ایله ، ایچری‌یه کیرنلری ئولدیرر ، طرد ایدر . اویله بر دقیقهٔ تشــتتده نه خاطر قالیر ، نه اخلاق . شیمهٔ بدبینی اولانجه فضائلی ، خصائل مردانکی‌یی أریتیر .

(بین‌المعترضین بوکابر مستثنا اولمق و آنغلوصاقسون عرقنك متانت سجایاســنه بر مثال تشکیل ایتمك اوزره [تیتانیق] حادثه‌سنك تذکارینی اونوتمیه‌لم . او هول‌انکیز ماورای اطلاسی (ترانس اطلانتیق مقابلیدر) واپوری آیســبه‌رغه چارپوب یواش یواش ترســنه ، قعر دریایه اولان سیاحتنه‌باشلادیغی وقت ایچنده‌کی آنغلو‌ـصاقسونلر بلکه امثالی نامسبوق حرکات دیگر کامانه‌ده بولونمشلردر . اول‌باول چوجوقلر ، حمایه‌سز قادینلر صندالره یرلشدیرلمش ، عادتا بر واغون داخلنده أرککلرك آیاغه قالقوب نسوانه یرلرینی ویرملری کبی او متین ـ سجایا رجال ، حیاتده‌کی موقعلرینی‌قادینلره ترك‌ایتمشلر وکندیلری اعماق‌اوقیانوسده نابود اولمشلردر . شوقدر وارکه او قادینلرك چشمان‌دریا فامنــده او علوی خصلت أرککلرك شــکل و خاطره‌سی ابد زنده‌در .

صدده دونه‌لم : بز کندمزی آشاغی یوقاری بویله دردست غرق بر صندال ایچنده ظن ایدیورز . قیود اخلاقیه بزی فضائله بند ایده‌میور . استقبال بر قطب ذی مقناطیس کبی ملتمزی چکه‌میور . حیاتمز ییمك و ایچمکه و بونك ایچون لازم کلن سعی ابتدائی‌یه منحصر قالیور . بلا سعی حیاتك قزانلمسی ممکن ایسه بونی‌ده یاپیورز .

بو حالت بزم روحمزی بی‌حس ایتمشدر . شیمهٔ نیك‌بینی ایله ممزوج بر غایهٔ مستقبله‌مز اولسه‌یدی ، هر حالده ، درت طرفدن بزه صولت ایدن تردیات اخلاقیه‌یی دفع ایتمش اولوردق ...

اعتساف زده اولوب‌ده فرط نیك‌بینی ایله متحلی اولان ملتلرده ، سابقا بولغارلرده ، روملرده ، الحالة‌هذه روسیه و آوستریانك تابعیتی آلتنده بولونان پرلراهالیسنده ، ایرلاندالیلرده ، الی آخره ، مضمر بر فضیلت واردر . او فضیلت حیاتده اك بیوك سائقدر . پك بسیط بر فکر شکلنه افراغ اولونان بو فضیلت نیك بینی حتی چوجوقلر وقادینلرك حیاتنده‌ده بر سائق وظیفه‌سنی ایفا ایدر . استقبال بهمه‌حال امیندر . فقط بونی ألده ایده‌بیلمك ، آنی اغتنام ایتمك ایچون مکمل اسلحهٔ اخلاقیه ایله تجهز ایتمك لازمدر . ایشته بو نقطهٔ حرکتدن کیدیلیرسه بتون فضائلی اکتساب

ممکندر . استقبالی امین کورمك ، نیك‌بینلك خصلتی روملری تجارته سوق ایتمشدی. بونلر کورمشلر، بیلمشلر، آکلامشلرکه غایهٔ ملیه‌یه وصول ایچون پاره قزانمق لازمدر. ایشته بو کبی روحی تازیانه‌لر یونانلیلری چار اقطار عالمه کوندرمش ، چالشمغه آلشدیرمشدر . نتیجه یونان استقلالی ، تسالیانك الحاقی ، زواللی ماکدونیا وکریدك آتنه قرالنك تحت تابعیتنه دخولی .

ارمنیلرده پك نیکبین اوله‌رق چالیشیورلر . بوشیمه ایله ارمنی اهل وطن کوزنی آچیور، معرکهٔ اقتصادیاتده اخذ موقع ایدیور، سلاح چاتیور ، أوروپاده، آفریقاده ابتدائیلك پوستکیسنی صیرتندن آتیور .

مقدرات ملله مهم رأس تاریخلر تشکیل ایدن بعض فداکارلقلر، استحقارحیاتلر هپ بو سائق جلیلك اثریدر. هیچ بر بورسه سپه‌کولانوری بویله‌جید سجیه‌لی اوله‌ماز. هیچ بر اویونجی حیاتله بویله اوینایه‌ماز . حالبوکه ملتلرك حیاتنی تأمین ایدن آنجق بو شیم نیك‌بینی‌در.

بز ایسه ملتجه داءالغموم (مه‌لانقولی) خسته‌لغنه اوغرامشز . همان بعضاً دوشونجه‌لی ، باشنی قالدیرماز ، یوزی کولمز ، تلاش واندیشه‌دن قلبی غیر مطرد اورور، رنکی صولمش انسانلر اولور. ایشته بزم ملتمزده بو انسانك

ضعیت مرضیه‌سنده بولونیور .

بر طاقم کیمسه‌لر واردرکه نه دینسه ، هر هانکی
ولای ایش کندیلرینه عرض ایدلسه اولماز ! جوابیله
قابله ایدرلر. بونلر ایچون (محال)، (ممکن)ك فوقنده‌در .
وهٔ تشبثیه‌لرینه فلج عارض اولمشدر. چوق دوشونورلر.
هپ ایشك فنا جهتلرینی ، خطرلی نقطه‌لرینی درپیش
ادتلریدر . هر ایشده محافظه‌کاردرلر. بر خطوه آتمه‌دن
یك دوشونورلر . ینه تکرار ایده‌لم : ملتمز بر شخص
عنوی اولمق حیثیتیله ، بو « اولماز ، افندم ! »ك حالت
د بیننده‌در .

منقدین عظام بزه دیه‌جکلرکه :

« بو سویلدکلرك سوزدر ، نظریاتدر و یا کندی
عبیرك ایله هوائیات حکمیه (سپه‌کولاسیون فیلوزوفیق)دن
عبارتدر . باشمزه کلن بونجه مصائب ، بونجه بلایا ،
داره‌مزك اختلالی ، حکومتمزك اغتشاشی ، پاره‌سزلغمز ،
خصوصیله شو پاره‌سزلغمز ، آوروپادن تسأل ایتمه‌دن
شایه‌بیلمك احتمالنك موجود اولمامسی، وقس علیه البواقی
کبی بر طاقم اساسلی عناصر بدبینی وار ایکن بر انسان
صل دولت وملتك استقبالندن ، بقاسندن امیدواراولور؟
ر کون بر آز دها کوچولیور ، توکنیورز . هر کون

أتمزدن بر پارچەسنى جوارمزدەكى مفترسلردن بريت
ديشلرى آرەسندە كوريبورز . أوروپانك بو حلول ونف
صاحبورانەسى بزە امكان حيات براقيرمى ؟ عناصرمز
حالى معلوم.جهالتمز درجەسز . بر برمزى بوغيورز.نە
اولوردە أوروپانك آقيندن اول بز كنديمزى طوپلايو
مسابقتكاه حياتدە رقيبلرمز ايلە بويمزى اولچەبيليرز
ذاتاً هپ بو اسباب تدنى‌يى ، بو انحطاطى ، بو تردى
بالذات سن سويلمدكمى ، يازمدكمى ؟ بونلر سنك محرر
سابقەك ايلە بر تناقض تشكيل ايدر ... »

اوت ! حيات عموميەمزدە ، فيلسوف كوزى ايلە
هر نە قدرعلائم بد بينى آرارايسەك بولەبيليرز . فى‌الو
رياضى ومنطقى بر صورتدە دوشونن ايچون هيچ بر ذ
نيكبينى بولونەماز. فقط ايشتە منطق ايلە محاكمات رياضي
پك زيادە اهميت ويروب سائر سوائق مقدراتى‌اونوتديغمزد
حسياتى ، غاياتى ، ملتلرى براداں ، ياشاتان ، ئولدير
اسباب باطنيەيى اهمال ايتديكمزدن دركە بو حالتە كرف
اولمشز .

اكر اسكيدن برى مفلوج‌الارادە اولەجق مرتبە
بد بين اولمسەايدك البتە استقبالدە اولان حقمزى محاف
وصيانت ايدردك .

بشقه زمینلره ارجاع محاکمه ایده‌لم : فلاح بولان بر طاقم اقوام واردر که بونلرك اسکی حاللری بزم شمدیکی وضعیتمزدن بدتر ایدی . ظلمه‌نك بویوندیریغی آلتنده بر حیوان کبی چالیشان وحتی ذبح ایدیلن بو انسانلر واقعا پك آز شـیئه مالك ایدیلر فقـط آنلرك نزع ایدلمز ، ئولدیرلمز ، عدیم‌المصـادره برملـکلری واردی که آنك ایله بنای اسـتقباللرینی قوردیلر . بو ، آنلرك شـیمهٔ نیکبینی‌لری وبناءً علیه اخلاق وفضیلتلری ، ایمانلری‌ایدی. طار آغاجنه‌چکلدکلری ، ساطیر ایله باشلری کسلدکلری، قورشونه دیزلدکلری وقت بیـله بونلرك نیکبینلـکلرینه خلل کلیوردی . بالعکس کندیلرینی ملتـلری اوغورنده شهید ویرمکله‌ظفره‌بر آن‌دها یاقلاشدقلرینی‌کوریورلردی. دوقتور لوبونك دیدیکی کبی بعضاً آصیلانلر جلادلرندن دها بختیاردر .

بزم اداره‌مزدن چیقانلر هپ بو خصائل نیکبینی ایله متحلی ایدیلر .

بونك الك درخشـان نمونه‌لرندن بری‌ده رومادە ، قاتاقومبلرده،الك کیزلی،حجری ، قرانلق یرلرده‌طوپلانان ، هر دقیقه حیوانات مفترسه‌یه ییدیریلان ایلك خرستیانلر ، بطرس و پاولوسك توابع علویه‌سیدر.هیـچ بر ظلم ، هیچ

بر اعتساف بونلرك استقبال حقندەکی ایی فکرلرینی اخلال آنلرك او متین وجیـد اخلاقلرینی ـ بو اخلاق محضـا غایهٔ نیکبینانەلرینك محصلەسی ایدی ـ تبدیل ایدەمزدی .

ایشـتە منطق كوزیله كورلمك لازم كاسـه آنجق « آرەنلردە » آفریقادن جلب ایدلمش آرسلان، صیرتلان، پارس وقپلانلرك دندان مفترسلری آرەسندن بشقه بریردە استقبالاری مشهود اولمیان نەرون عصری خرستیانلری محضـا غایهٔ نیکبینانەلرینك علویتی و ، اونوتمیـەلم آنك استلزام ایتدیکی فضائل ایله ، رومانی بیقدیلر قیصر بیله نصرانی اولدی، و الآن أوروپا و آفریقا عالملری خرستیاندر.

نیکبینلك اویله بیوك بر قوتدر ، اویله أریدیجی بر آتشدرکه اینی استعمال ایدیلەجك اولورسه هر اردویه ، هر دونمایه غلبـه ایدر . بالعکس آنك تحت شهامتی بد بینلـكك ید اغتنامنه کچرسـه اخلاق چوزولور ، فلج روحی حاصـل اولور و بالطبع ملتدە مرك آباد تاریخه انتقال ایدر .

اردونك ادارەسی کبی، بزدە ، قوای روحیەنك دە ادارەسی بر فریضەدر . بلـکه بو ایکنجی ایش برنجیدن دها پك مبرمدر . کویندن محمدجکی جلب ایله کندیسنه عسکر البسەسنی کیدیردیکمز ، آنی آیاق تعلیمنه سوق

و بالآخره محمد اونباشی ویا چاوشـه بر چوق اصـول عسکریه تعلیم ایتدیکمز کبی روحمزی‌ده ایچنده چوپلندیکی مزبلهٔ بدبینی‌دن چیقارمق، آکا بر اونیفورمه کیدرمك ، کندیسنه لازم کلن تعلیملری اوکرتمك لازمدر .

بدبینی ملتی ئولدیریبـور . بیلمش اوله‌لم که عقیدهٔ اهل سنتده یأس کفردر .

اوفق تفك اخلاقسزلقلرمز

بعضاً ، بدن انسانده غانغرەن اولمش (تشنج ایتمش) بر عضو اولور. بو عضو تداوی ایدلمزسه ، صوك دقیقه‌ده جلب ایدیلن جراح بتـون عضلاتی خستـه بولور . هر هانکی طرفه نیشترینی صاله‌جق اولورسه چوروك انساجه تصادف ایدر . آرتق او ألی ویا او آیاغی بتون بتون کسمك لازمدر که اعضای سائره قورتوله‌بیلسون .

بزم بعض آلات واعضامزده آره صره تشنج ایدیور. وقایع تاریخیه خاطر کزده‌در . کوپریلی محمد پاشـا جالس صندلیٔ وکالت اولدیغی وقت لام جیم دیمه‌مش جراحلق ایتمش. ظن ایدرم که بویله شدتلی تدابیرده بولونمسه‌ایدی، ارهاب(terreur مقابلی قوللانیورز) یاپمسه‌ایدی سلطنت عثمانیه محمد خامس عصرینی کوچ بولوردی ... کوپریلی قاتل دکل ، محیّ در .

تام او قرن فترتده اولدیغی کبی بو تشـنج اجتماعی
وروحی عصرندهده بر آز شدتلی تدبیرلره هیچ اولمازسه
(مضاد تعفن) آنتی‌سه‌پسی‌یه احتیاج واردر. نصل تعریف
ایده‌یم؟ اوفق تفك اخلاقسزلقلرمز حد وحسابه کلمز.
دکل بونلری تفصیل، حتی بعض دستورلره صیقشدرمق
بیله اوزون تتبعات وتصنیفاته وابسته‌در.

فقط بر فکر عمومی اولمق اوزره شونی سویلیه‌بیلیرز که
حیاتمزده، معاشرتمزده‌کی عدم قطعیت، عنعناتمزك منابع
متضاده‌سی، حیاتمزك اطرادسزلغی، تاریخی سجایایه مالك
وله‌مه‌یشمز حسـابسز اوفق اخلاقسزلقلره میـدان
ویرمشدر. بونلرك هر برنی، آیریجه، تدقیق کلفتنده
ولنور ایسه‌ك هپ حیاتده‌کی آثارشیمزی کورورز.

شو صـوك ادوار تاریخیه‌مزده یکی سـجایا پیدا
یتمکلکمز شویله طورسون، اسکیلرینی بیله کوشه‌تدك.
خلاقمز ـ تعبیر جائز ایسـه ـ طاغیلدی. اخلاقدن نه
قدارینی غائب ایتدی ایسه‌ك، مرائیلکدن ده او قدرینی
زاندق. مرائیلك بزده بر خصلت ثانیه، بر طبیعت
کتسبه اولدی. چوغمز غیر اختیاری مرائی‌یز. تربیه‌مز،
دابمز، تشریفاتمز مرائیلك اوزرینه مستنددر. اسلوبمز
رائیدر. القابمز مرائیدر. آلتمز قوال اوستمز شیشخانه‌در.

بیوکلرك یاننده بیان فکر ایده‌مه‌یز . ــ اوت ! جوابندر
بشقه بر صورتله اکابره مقابله تربیه‌سزلکدر . اکابر
واعالی‌ده حضورلرنده مناقشه‌یه جواز ویرمزلر . بتون
مزیت، فضیلت، تحیزکورطوپال اطاعتکارلقده‌در. حیثیتمزی
چوقدن اونوتمشز . وقتیله محارمی حکمدارانك حضور
تذوقنه چیقارمق عیب دکلدی چونکه مرائی حکمتنجه
هر شی پادشاهکدر . نته‌کیم اسکی أوروپا عالمنده ، صنف
نجبا : Le sang du Roi ne souille pas دیرلردی
طالعسز عبدالحمید ثانینك هیچ بر ایشنی ، هیچ بر فکرینی
بیلمم که ندمای وزراسی آنی تصویب ایتمسونلر ، آنده
بر کرامت کورمسونلر .

مرائیلك مادیلشمش یالانجیلقدر . ایشته مؤسساتمز
طرز مطلقیتمز اقتضاسی اوله‌رق بزده فرمان فرما اولان
مرائیلك یالانی‌ده ترقی ایتدیرمشدر . معنالی معناسز
لزوملی لزومسز یالان سویلرز . بر چوقلرمز یالان
سویله‌دن طوراماز .

بونك نتیجهٔ ضروریه‌سی اولمق اوزره دیارمزده
اعتماد قالمه‌مشدر . امانت فضیلتی بزده یوق اولمشدر
اسکیدن ، ماکیاوه‌للی زماننده ، ایتالیاده امنیتسزلك
او قدر ایلری کیتمش که بر آدم دیکرینك ضیافتنه اجابت

ابتدیکی وقت ایچه‌جکنی‌ده برابر کتوررمش. واقعا بزده بو فضیحه بو قدر تکامل ایتمدی . فقط هر حالده هیچ بریمزك دیکرینه امنیت واعتمادی یوقدر . شیمهٔ اعتماد ایله یاپیله‌بیله‌جك شیلردن ، ایشته بونك ایچون ، محرومز . غیبت‌ده بونك ضروریاتندندر . جان جکر احبامز مجلسمزدن آیریلیر آیرلماز علیهلرنده فتح دهان شتوم ایتمك معتادمزدر .

بالطبع دوستلق ، فدا کارلق ، علو جناب خصلتلری بو نوع امراض روحیه‌نك حکمفرما اولدیغی یرلرده بولونه‌ماز.

بو کبی ذمائممزك بر نتیجهٔ اجتماعیه‌سندن بحث ایده‌یم: او قدر حسود ، مرائی ، یالان ایله آلوده‌یزکه بزده جدی‌یی غیر جدیدن فرق وتمییز ایده‌جك قابلیت دوچار بطلان اولمقده‌در . بر آدم آغزی ایله قوش طوتسه هیچدر، ینه هیچدر. علوم اولین و آخرینی یوتسه یالانجیدر. اکر بر بدیعه کار، بر شاعر، بر متتبع بزم ملتمزدن ایسه، محضا بو منسوبیتندن طولایی بر هرزه‌کودر . آکا اعتماد ایدلمز . ایشته او قدر کوزلرمز قاپانمشدرکه ایی‌یی فنادن آییره‌میورز ، تجربهٔ شو توصیه ایده‌جکمی یاپیکز : آناطول فرانسك ویا کیپلینك اك نفیس بر پارچه‌سنی اسلوبمزه موافق بر صورتده ترجمه ایله آلتنه بر ترك

اسمی قوییکز و آنی بر (انموذج) ه اوقوییکز .
آله‌جغکز جواب شودر :

سفسطه !

برده بزم هذیان مرتعش شعراسنك بر [آبسه‌نیته]سنی
افرنج اسلوبنه مطابق اولمق اوزره بر یبانجی لسانه نقل
بیوریکز و آنی ینه او (انموذج) ه قرائت ایدیکز .
جواب مقدر بهمه‌حال آتیده کیدر :

شه دوور، مون شه‌ر !

ترك ، مسلمان مدح ایدلمز ، بونلر بر شیء یاپاماز !
ایشته آمریقالیلرك زنجیلر حقنده فکرلری نه ایسه ترکلرك ده
ترکلر حقنده فکری اودر .

مستعمراتده اهالیء محلیه‌یه فرانسزجه [نه‌ندیژه‌ن]،
انکلیزجه [نه‌یتیو] دیرلر . بونلر أوروپالیلرله برلکده
بولنه‌مازلر . عینی محله‌لرده ، اوتللرده ، عینی واغون
قومپارتیماننده ویا ترامواید‌ه‌اوطوره‌مازلر. بعض لوحه‌لرده
(بورایه حیوانات ویرلیلرك کیرمسی یساقدر.) عباره‌سی
اوقونور. اوقسفورد دارالفنونی دوقتورلرندن برهندوهر
حالده ، هندده ، پولیس قومیسرینك أوروپالی آشجی
یماغندن آشاغیدر . بونلر آیری آیری محاکمه تابعدر .

بزمده ذمائم عظیمه‌مزدن بری کندیمزی اوروپالی
مواجهه‌سنده‌یك سفلی بر مخلوق درکه‌سنده کورمکلکمزدر.
آلمانیاده ئه‌له‌قتریسیته تحصیل ایتمش و بر دارالصناعه‌ده
مهندس معاونی اولمش بر ترکه، مملکتنه عودتنده ۱۰۰۰
غروش، آنك معیتنده آلمانیاده چالیشان وشهادتنامه
صاحبی اولمیان بر آلمانه ینه بوراده ۴۰۰۰ غروش معاش
تخصیص ایتمشلر. بو مثال (انموذجی) تیپیق‌در.
فی‌الواقع کندیمزی بو قدر کوچولتور ایسه‌ك بو
عاقبته مستحقز.
ملل محکومه و اسیره بیله کندیلرینی بو قیوده مستحق
کورمدکلری حالده بزم طوعاً درکه پستی‌یی بنمسه‌مه‌مز
غیر قابل تعریف بر مرض روحیدر.
شورایه بر چوقی دیدی قودی نقل ایتمك ایسته‌دم
تاکه بو درد روحی‌یی اولانجه اهمیتیله توضیح ایده‌یم.
اشخاصی زیدوعمرو ایله، ا ب ایله افاده عقلمه کلدی. فقط
دوشوندم که بن ده تشنیع ایتدیکم فضیحه‌یی ارتکاب
ایده‌جکم، آنك ایچون بوندن واز کچدم. وارسون
مطالعاتم ناتمام قالسون. نه قدر عالی مکتبلر آچار ایسه‌ك
آچالم، نه قدر تدریس پروغراملرمزی اصلاح ایدرسه‌ك
ایده‌لم تربیهٔ عمومیه‌مزی بر طریق صلاحه ارجاع ایتمز

ایسه‌ك حالمز یماندر . بز جهالتدن دكل ، اخلاقسزلقدن ئولیورز . بر ملت جهلندن دكل ، تردیاتندن ئولور . آشاغی یوقاری تحصیل كورمش ، حتی عالم اولمش اهل وطن وار . فقط بونلردن اصلا استفاده ایدلمیور . چونكه بونلرك موازنهٔ اخلاقیه‌لری دها تام دكلدر . برده اخلاقمز یكنسق اوله‌میور . بریمز بر عقیدهٔ اخلاقیه‌یه ، دیكرمز بر بشقه‌سنه صاپلانیورز . عناصر عثمانیه‌ده ائتلاف اولمدیغی كبی عناصر تركیه‌نك مزاج وخلقلرنده ده اطراد یوقدر . اخلاق ملی دكلدر . قدیم اخلاق ایله آلافرانغه اخلاق پك بارز ودلخراش بر صورتده هردم تصادم ایدیور .

فرانسز انقلاب كبیرینك احیا ایتدیكی و بزم بالآخره قبول ایتدیكمز (اخوت) اس اسلامیسنك مملكتمزده معناسی یوقدر . نصل بر سائق تصلفپروری ایله اعلان مشروطیتده بو كلمه‌یی میدانه چیقاردیغمزی حالا آكلایه‌میورم . بالعكس بو بوش سوزك یرینه (خصومت) دیسه‌یدك احوال روحیه‌مزی دها ای تصویر ایتمش اولوردق .

بز ، جمعیتمز داخلنده‌ساكتانه ، مرائیانه بر محاربه‌ده یز . محاربه‌ده ـ حقوق حرب حقنده علما نه قدر كاغد قارالرلرسه قارالاسونلر ـ حقوق واخلاق یوقدر . اتلاف نفس ، مصادرهٔ اموال ، احراق مبانی مباح وحتی

فرضـدر . بونك كبی بزده مجادلهٔ ملیه‌مزده بر بریمزك دشمنی‌یز . بر برمزی تلفله ملتی‌ده ئولدیریورز و بناءً علیه كندمزده انتحار ایدیورز . اخوانمزك موقعنی ، شاننی ، حیثیتنی ألده ایتمك ایچون آنلری اخلال ایتمكله مشغولز . آنك ایچون ده ضمان واعتماد عمومی‌یی سلب ایتمكده‌یز .

اتحادوترقینك مشروطیتی استحصال ایله زمام حكومتی أله آلدیغی وقت میدانه چیقان مخالفلر هپ تفصیل ایتدیكمز بو شیمهٔ عداوتله اورته‌یه آتیلدیلر . فی‌الواقع بونلر، بز مثلا محافظه‌كاران فرقه‌سنك اجرا آتنی مراقبه ایچون بر حریتپروران فرقه‌سـنه احتیاج اولدیغی كبی رأس‌كارده‌كی حزبی تفتیش مقصدیله تنسیقات یاپیورز دیدیلر . فقـط روحیـات وتاریخ اعتباریله بتـون بو اجرا آتی تدقیق ایدیكمز هپ عینی عمومی مرض اخلاقی‌یی، درد روحی‌یی كوره‌جكـسكز . انكلتره‌ده (طوری) فرقه‌سی (ویغ) فرقه‌سـنك اهمیتنی تنزیل ایتمز . عوام قماره‌سنده رؤسـا بر برینه قارشی غلیظ سـوزلرده سویلسـه‌لر بونلر غلیان حدت اثریدر. فقط هیچ بر وقت ، مثلا، لورد لانسداون سور ئه‌دوئه‌رد غره‌یك سیاست خارجیه‌سنده مخاصم، وقعنی آلماز . بزده ایسه، بر شریف پاشا بر عثمانلی استقراضندن استـفاده ایله حكومت حاضره بو پاره ایله اتحاد اسـلام

پروژەسنی موقع تطبیقە قویەجق دیە پارسی ولولەیەویرر وگویا بونکلە اتحادوترقی یە قارشی مخالفت ایتمش اولور .
بر صادق بك ایسە چار حضرتلرینە ، سـلانیکە صاحب اولان یونان قرالی حضرتلرینە حکومت عثمانیـە علیهندە لایحـە ویرر . دها ایلری یە کیـدەلم : بویلە هنگامەلردە بر مراد بك روس حمایەسندن بحث ایدر !... هرکس دە فرنکلرك یاننده تجدد دە فرط غیرت کوسـترمك ایچون کندی علیهمزدە ناطقەپرداز اولور .
آه بر اخلاق دیقتـاتوری ، بر منجئ ملك و ملت نەدەسك ؟ دها طوغمـدکمی ؟ بنی اسرائیل عصرلردن وحتی جناب عیسی بن مریمك میلادندن صکرە بیلەمسیح موعودی بکلیور . هندولر هر آن یأسـدە ، هر دقیقة فترتدە معبودۀذی بکارت (دەوانا کوئی) دن (قریشنا) نك شکل وهیئتندە خالق خیر (ویشنو) نك تولدینە انتظار ایدیورلر . بن دە، ای مهدئ صلاح ، ای نظام فضائل ، شو مزبلهٔ بی اخلاقی ایچندە سنك ظهورکە ، سنك غلبە ومظفریتکە مترقبم . هر نە شـکلدە چیقارسـەك چیق ، ایستەر انسان اولەرق ، ایسـتەر بر فکر هیئتندە منجلی اول وبزی قورتار .

وظائف مدنیه و اخلاقیه

دوه قوشنه شو یوکی یوکلن دیمشلر ، بن قوشم دوه دکلم جوابنی ویرمش. اویله ایسه اوچ کورهلم دیمشلر، بن دوه یم مقابلهسنده بولونمش .

بزده بویلهیز. وطندن ، ملتدن استفاده ممکن اولدقجه ارباب حمیتدنز . بزدن وطنپروری اولماز . فقط وطن ایچون فدا کارلغه کلنجه ... یان چیزرز. وطن و دولت، زعممزجه ، خادممزدر ، بز آنك افندیسی یز . وطن ملکمزدر . بو چفتلك بزه ایراد ویردکجه وار اولسون ، فقط لسبب من الاسباب ـ دها طوغریسی کندی صنعمز ایله ـ بر سنه واردات کتیرمیهجك اولورسه درحال آنك علیهنه دونر ، مساویسندن کمال حرارتله بحث ایدرز .

اسکیدن اسپانیولر، شمدی ده انکلیزلر مستعمرهلرینی نه کوز ایله کوریورلرسه بزده اجزای اصلیهٔ ممالکمزی

عینی چشم مادی ایله کوریبورز . حالبوکه ترکلره نظراً سلانیکك وضعیتی اسپانیوللره نظراً قوبا آطه‌سنك وضعیتنده دکلدی . نتیجهٔ مدعا ، بز وطن وظائفنده و آکا قیاساً عموم مکلفیتلرمزده ، تکالیف اخلاقیه‌مزده پك مبالاتسزز . وطن کبی ذی شمول بر غایه‌مز که‌وشه‌دکجه ضمان اخلاقیمزده کندیلکندن که‌وشه‌یور . اخلاقك بر نقطهٔ استنادی ، بر مصدری ، بر منبع تشعبی قالمیور .

خزینه بزم ایچوندر . خزینه بزم کیسه‌مزی طولدیرملی ، بز آنی املا مجبوریتنده دکلز . قدیم اسپارطه‌ده اهل وطن چالشماز ایمش . آنلر ایچون اسرا ابذال مساعی ایله مکلف ایمشلر . بزده‌ده بو ذهنیت حکمفرمادر . نقداً وبدناً ویرکو ویرمك بزه آغر کلیور . قرون قدیمه‌مزدن قالان بر اعتیادك جبلیتمزه دخولی نتیجه‌سی هپ ایسته‌رز ، هیچ ویرمه‌یز .

وظائف مدنیه‌مزی اصلا بیلمیورز . بونلری عوامزده بیلمیور ، رجالمزده . هیولای استقبال اولان اطفالمزی یتشدیره‌جك معلملرمزده بیلمیور ، حکومتمزده بیلمیور ، خصوصیله معارف عمومیه نظارتی دنیلن دائره هیچ بیلمیور ...

حکومت ، ترکجه تعبیری ایله ، بر مأ کلدن بشقه

بر شیء دکلدر. ارباب صفوندن بر قاچ کیشی‌یه صوریکز، بونلردن « دولت » ك بر تعریفنی ایسته‌یکز. بلکه مختلف سوزلرله، فقط عینی فکریت ایله بونلر سزه شو جوابی ویرمکده تردد ایتمیه‌جکلردر: « حکومت، بندکانه معاش ویرن ولی نعمتدر. » بو معاش ده عاطفةً، لطفاً، صدقه اولمق اوزره ویریلیور. یوقسه فن اقتصاد سیاستده کورلدیکی اوزره عرض وطلب قاعده‌سنك نتیجه‌سی اولمق اوزره سعیك بر قیمتی ویا اجرتی دکلدر. کیمی بندکان سلطنتدن، کیمی باباسنك خاکی حرمتنه، کیمی کثیر العائله اولدیغی ایچون، کیمی پاشا افندمزك منسوبیتندن بولندیغندن، الی آخره، آیلق آلیور. ایش ایکنجی بر مسئله‌در. بز بر سوری سئله‌یز والسلام. مملکتمز سـمی ایچون تنسیق ایدلمه‌مشدر.

بو سببه مبنیدرکه دائما وظائف اخلاقیه‌دن قاچارز. کنجلرمز هر درلو دسائسی استعمال ایله عسکردن فرار ایدرلر. شباب، عسکر قاچاغیدر. وطن فکر مقدسی ذهنلرمزی، قلبلرمزی، روحلرمزی طولدیرمامشدرکه بزده (فداکارلق) کبی نجیب حسلر اویانه بیلسون! اکر بویله حسیاتمز اولسه تعالی ایدرز، اوفق تفك، خصوصی اخلاقسزلقلره تنزلکار اولمه‌یز. بو کبی سوائقك نقصانی بزم غایه‌لرمزی بك

شخصی، مادی، نقدی، حتی معدنی بر درکه‌یه ایندیریور. آنك ایچون‌در كه چوغمز بیلمیه‌رك [أپیکوریئه‌ن] در. غلظت مادیه ، اك یقین استقبالمزی‌ده محو ایده‌جك درجه‌ده ، « حال » مزه حاکمدر .

اوت ! هر فرصتدن استفاده ایله عسکردن قاچارز . بقال چراقلری مدرسه‌یه داخل اولوب عسکردن فرار ایدرلر . حتی « راباتو » یاقه‌لی و « ره تروسه » پانطالونلی شیق قلم افندیلری ده بیلیرم كه بو مقصدله جامع درسلرینه مقید درلر . دارالفنون ودها سائر مکاتب عالیهٔ غیر عالیه‌مز عسکر قاچاقلرینه بر (مقر) در .

عسکره عائد بو صله‌لر تواردایتدکجه بتون حسیات کنجك قلبنده کوشه‌ر . چوجق ، بلا اختیار و حتی بلا ادراك أنته‌رناسیونالیست و قوزموپولیت اولور . دولت نه‌دیمك ایمش ؟ وطن نه دیمك اولیور ؟

بك اوغلی بر اقوبده شمدی اردویه ، بیلمم هانکی دیارلره کیتمك روای حقمی ؟ آه ! شو میلیتاریزم نه وقت قالقه‌جق ؟ دها ایلری‌یه کیده‌رك شو سوزلری‌ده بعض خائن اهل وطنك اعماق قلبنده اوقویه‌لم :

— شو دولتی‌ده بر فسخ ایتمیورلركه ...

بوكا قیاساً مصالح عامه‌ده هپ خودکامز . قدیمده

اولدیغی کبی بزده قاچ یکی وقف یاپیلدی ؟ افراد قاچ مؤسسهٔ خیریه وجوده کتیردی؟ اغنیامز قاچ خستەخانه، مکتب ، بیمارخانه وسائره تأسیس ایتدی ؟ پارەمز یوق دیەجکسکز ! اوت ! ... فقط اسکیدن سکسان جاریه قوتنده قوناقلر ویالیلر ادارەایتمك ایچون پارەمز واردی. شمدی ده هر سنه« فولی بەرژەر» ده « مولەن روژ» ده یمك ایچون اوراق نقدیەمز وار . بزده بونلر چوق پاره ایله یاپیلماز . دائمی و متمادی بر صورتدەیاردم ایله اولور.

اجانب برطرف . شهرمزدەروملرك ده،ارمنیلرك ده، یهودیلرك ده . حتی بولغارلرك ده مؤسسات خیریەلری پك چوقدر . عجبا بزم بونلره مقیس قاچ مؤسسهٔ خصوصیەمز وار ؟ هر سنه روم ایتامی، ارمنی‌مکتبلری، یهودی فقراسی ایچون بالولر ویریلیور . بز بو اثناده نه یاپیورز ؟ روم قادینلرینی ، لوانتین کوزللرینی کورمك ایچون آنلرك بالولرینه کیدوب اعانه ویریورز .

هر حال و کارده منافع خصوصیەمزی منافع عامەیه ترجیح ایدیورز . بزم ایچون سلانیکك سقوطندن دها مهم بر شيء وارسەحزیران معاشیدر. حالبوکه عینی کونده، عینی دقیقەده بتون بلغارستان ، اوت بتون معناسیلەبتون بلغارستان بوشانیور . هرکس أوینی ، عائلەسنی وحتی

معاشنی براقوب ادرنه پیشکاهنه کیدیور . بلغارلرك یوکسلك
صنفی اولادلرینی لوله بورغازده ، ادرنه‌ده ، قرق کلیساده ،
چتالجه‌ده شهید ویردیلر . قومشولرمزك طبقهٔ علیاسنه
منسوب بتون عائله‌لر بوکون مکتب کورمش ویا تحصیلده
ایکن وطن اوغورینه فدای جان ایتمش بر ویا زیاده
چوجقلرینك ماتم شان آورینی طوتیورلر .

بز ایسه تام او دقیقه‌ده أنته‌رناسیونالیست اولدق .
عزیز حسن پاشایه اردویی ، نورادونکیان افندی یه باب عالی یی ،
موسیو ژوره‌سه وجدانمزی ، غلطه سیمسارلرینه خزینه‌یی
و روم ایلیمزی دشمنلره براقدق ...

آه شو محاربه بیتسه‌ده بنه راحتمزه باقسه‌ق ! ای
سرسری بی حس ! وطن کیتدکدن صکره ، مناسترصربه ،
حانیه رومه ، دده‌آغاج بولغاره ، ایپك قره‌طاغلی یه ،
بنغازی ایتالیانه کچدکدن صکره هانکی حضور ایله سن
یاشیورسك ؟

ایشته تام او آنده هرکس ترکلکدن استعفا ایدیوردی .
چتالجه قربنده آتیلان طوپلر شیشلی‌ده ، بانغالتیده طویولدقجه
کیمی والده‌سنه نسبتله کرجی اولیور ، کیمی سکز قوشاق اولکی
مخیل جدینه اضافةً عربلغنی اظهار ایدیور ، کیمی ده
توقاتلیانده « بورژه ویا ویه‌داموستی » غزته‌سنك حرب

مخبرینه شویله‌جه سویلیوردی :

— آرتق ترکلر برشیئ یاپه‌میه‌جقلرینی اثبات ایتدیلر. بو ملت چوروددی . بز هپمز باشمزك چاره‌سنه باقه‌لم . بز کردلر (ویا آرناؤدلر، چرکسلر ، عربلر و چنکانه‌لر، حتی قزیل باشلر) ایشته ترك ربقهٔ تربیه‌سی آلتنده بولندیغمزدن تکامل ایده‌مدك ... الی آخره .

حالبوکه عینی انموذج بوندن بر قاچ سنه اول سر ابریقدار کامل آغا واسطه‌سیله عتبهٔ فلکمرتبهٔ عبدالحمید خانی‌یه بر جورنال عبودیت مآل تقدیم ایدوب نه‌لر ، نه‌لر سویلیوردی ؟ ...

روم ایلیدن آقین آقین کلن سفیل وبیچاره ، پریشان حال و عطشان ، بوزاغیسنی کودن مهاجرك منظره‌سی عطوفتلو بك افندی‌یی اصلا متأثر ایتمیوردی . کوپرینك اوستندن بر ئولولر قافله‌سی کبی کچن معلولین وضعفای عسکریه او قوزموپولیت روحه انعکاس ایده‌میوردی . بر انسان ، قضاءً اوریلان بر یبانجی‌یی بیله کورسه بتون کون ضمنی بر ماتم طوتار . حالبوکه انموذجمز او اقشام ینه مزخرفات اجنبیه ایله لقلقه‌یی اوزاتدی، ساعت سکزده قلوبده یمك ییدی وصکره تیاترویه‌ده کیتدی .

له‌الحمد بو حالت لاقیدی‌یه قارشی برعکس العمل اولیور.

دونما جمعیتی ماهیتی اعتباریله بر شاه دارودر . اعانه‌لر
بر آز وطنی ، مدافعهٔ ملیه‌یی درخاطر ایتدیریور . بو ،
لهمزده بر پروپاغاندادر . اشکال مختلفه‌سنده وطن ایچون
بر آز « ره‌قلام » یاپیله‌جق اولورسه طبیعیدرکه خلقمز
حسیات آفله‌سنه ینه رجوع ایدر . اکر مملکتمزده بر
وطن جریانی تأسیس اولنورسه ، وطن پرورلکی مودا
حالنه قویه‌بیلیر ایسه‌ك جریان حیاتده ینه بر نقطهٔ استناد
بوله‌بیلیرز. بو سایه‌ده بلکه کنجلرمزك بو قدراورکدکلری
اردو آنلرك اسباب استراحتلرینی تأمین ایده‌جك درجه‌ده
نقائصنی اکمال ایدر . چونکه ، بوکون ، اسقام اداره‌مز
نتیجه‌سی اولمق اوزره اردومز کنجلرمزك کوستره ـ
بیله‌جکلری حسیات فداکارانه‌یه مقابله ایده‌جك درجه‌ده،
آنلرك استراحتلرینی تأمین ایلیه‌جك مرتبه‌ده دکلدی .
اردو ، شانلی نسقسازلرك مساعئ متمادیه‌لری ایله بتون
اهل وطنك کمال خواهشله ، فرط تهالکله ، حتی مکلف
دکل کوکللو اوله‌رق کیره‌جکلری لطیف ، امل وامید
بخش بر یر اولملیدر . اردو کنجلکی کندیسندن
اورکوتمه‌ملیدر . اوراده کچیریلن ایام غلیانك خاطره‌سی
اصلا حافظه‌دن چیقمه‌ملیدر . بر حاله کلملی‌که معلولیتندن
ویا اسباب سائره‌دن طولایی عسکره آلنمیان اولاد وطن

بوندن طولايى متأسف ومتأذى اولملى ... اردو هرصنف اهل وطنى ، كافهٔ ملتى توحيد ايده‌جك ، آنلرك مختلف ومتنوع شخصيتلرينى برلشديروب يكوجود ، يكروح بر شخص معنوى يابه‌بيلمك قابليت تربيتكاريسنى احراز ايتمليدر . اردونك موقعى ، فردك نظرنده ، اصلا عائله‌سنك موقعندن آشاغى بولونمه‌مليدر . وطنى بيله‌رك ، سه‌وه‌رك مدافعه ايده‌جك اولورسه‌ق اردولرمزده طبيبلرمز يانسمان ادواتنى آشيرماز ، ضابطانمز تام محاربه اثناسنده باشنك چاره‌سنه باقماز ، نفراتمز قاچماز ، متعهدلرمز وقت بووقتدر ديه حيله‌يه تنزل ايتمز ، باش قوماندانده (واغونلى) پنجره‌سندن بشقه يرلرده ده كوربنه‌بيلير ، هله سلانيك كبى نيجه بيك خاطره‌لراويانديران بر كاظمهٔ دلنشين قابل مدافعه ومحافظه ايكن دنيانك اك بيوك آلچاقلرينى انكشت بردهان تعجب ايده‌جك بر نامردلكله پرنس قسطنطينه « كوله كوله ! » جملهٔ تبريكيه‌سيله تسليم ايدلمز .

درد و دوا

علل اخلاقیه‌مز صددنده نه دیسه‌ك بنه سویلنمسی
لازم کلن سوزلرك قسم اعظمنی براقمش اوله‌جغز. چونکه
بی اخلاقیمز عمومیدر . بو ، اشکال متنوعه‌ده بزه رونما
اولیور . کذلك اسباب علل حقنده ده نه سویلرسه‌ك
ناتمام اوله‌جقدر . زیرا ، بو اسبابی لایقیله آراشدیرمق
لازم کلیرسه تاریخمزی یکیدن یازمق اقتضا ایدر. مع التأسف
تاریخ عثمانی‌یی تدوین ایدنلر ، شمدی‌یه قدر ، اولانجه
قوتی قصیده‌جیلکه ویرمشلردر . آثار سلفا نه قدر
قاریشدیریلیرسه قاریشدیرلسون تفسخات اخلاقیه‌مزك
حقیقی سببلرینه دائر بیوك بر شیئه ، حتی بر سر رشته‌یه
تصادف اولونه‌ماز .

دولت عثمانیه‌یی بر صلابت اخلاقیه تأسیس ایدیور .
بو صلابت درجهٔ قصوای کماله واریبور . دولت ده

كنكرهٔ شـان و اجلالنه چیقیور . اخلاق بوزولیور ، دولت ده بوزولیـور . اخلاق چوریـور ، قوقیور ، قوپیور . آنکله متوازیاً دولت ده چوریور، قوقیور، قوپیور . او حالده دولتی تعمیر لازم ایسه اول باول اخلاقمزی ترمیم ایتمکلکمز مقتضیدر . اخلاق بر چانیـدر ، بنای دولت آنك اوزرینه قورولور . بو دستوری هر دولتك تاریخ مقدراتنده آرایه بیلیرز . هیـچ بر دولت یوقدرکه افرادنده تردیات اخلاقیه باشلاسون ده ، او دولت مرتبهٔ کمال شکوهنده بولونسـون . کذلك هیـچ بر حکومت یوقدرکه افرادی بیوك بر ارادت اخلاقیه یه ، لایزال بر عزم فاضلانه یه مالك اولسون ده او حکومت بزم کبی بلنی قالدیره مسون . بیوك دشمن فاتحلرینك ، جهانکیرلرینك هجوملری بیله بوکبیلر ایچون موقت اولیور . بالعکس ضربه لر حس ملی یی تقویه ایدیور . شو سوزلری بر شکل حسابیده عرض ایده لم :

دولت = اخلاق . حق بقا = دولت .

دولت + اخلاق = بقا و ثروت

شو معادله مزده (اخلاق) رقمنی (س) ایله افاده ایتملی ایدك . چونکه او یوقدر . احوال و وضعیت بو مرکزده ایکن نصل بر چارهٔ حل بولملی ده شو (س) ی

کشف واستخراج ایتملی ؟ بقاده، ثروت و سامان ده آکا منوطدر .

اکر یاپیله‌جق تنظیمات ویاپیلان اصلاحات عمومی وکونی بر اخلاقی پلان اوزرینه استناد ایتمزسه‌بو تنظیمات واصلاحاتده بر وحدت ، بر یکنسقلق اولماز . بناءً علیه بونلردن بری دیکرینی طوتماز وبلکه‌ده یاپیلان شیلردن بری دیکرینه متناقض اولور . دوشونکز : معارف‌نظارتی أوروپادن تربیه متخصصلری کتیرتسون . (أتی سنك ، کمیکی بنم) شبابمزی آنلره تسلیم ایتسون . آنلرده‌موسیو دوروئی سلطانیسنده اولدیغی کبی بر لوانتین شباب یتشدیرسونلر . دیکر طرفدن بر سرعسکرمز ، تربیهٔ دینیه و ملیه دقیقه‌سنی ایچه آکلایه‌رق بر دینی وملی اردو یتشدیرسون . ایشته بونلرك ایکیسی بیان بر تضاد حاصل ایدر و بالآخره وجدان دولتی بولاندیرر ....

مشروطیتك اوان اعلاننده بری سویلیورم ، ینه‌ده تکرارندن اوصانمدم . عمومی بروغرامزی ، خط حرکتمزی ، قانون اساسیٔ اداریمزی چیزملی‌یز . اجتهادات شخصیه اجتهاد ملی وعمومینك ایچنده بوغولملیدر . یوقسه امکمز برهوا اولور ، نته‌کیم اولیور ....

اخلاق ملیه ، اخلاق دینیه ، اخلاق سیاسیه ، اخلاق

اداریه، اخلاق اقتصادیه ... بونلری هپ برلشدیرملی‌یزکه
اتحاددن بر ثمرهٔ قوت چیقه‌بیلسون . معارف عمومیه
هر نه پاپارسه اردوده آنی یاپعلیدر ، دونمادہ او سودادہ
بولونملیدر . بناءً علیه مسئله‌یی بسیطلشدیره‌بیلیرز. غایه‌لرك
توحیدی .

مکتب خواجه‌مز بیلملی که بو دولت افرادینك
بی اخلاقیسیله توکنیور. اخلاقسزلق غایه‌لری سوندیریور.
اخلاقسزلق حس ملی‌یی پامال ایتمشدر . ملتك متانتنه
خلل کلدکجه دولت ده کندیلکندن مختل اولیور. اونك
ایچون اخلاقی دوزتملی که ملت دوزلسون ، ملتی تربیه
ایتملی که دولت حق بقاسنی استعمال ایده‌بیلسون. خواجه
هپ بو فکر ایله ، هپ بو امل مقدس ایله چوجقلرینی
تربیه ایتملیدر .

بناءً علیه بتون اخلاق رساله‌لری یاقیله‌بیلیر و اخلاق
درسلری ایچون بودجه‌ده‌کی تخصیصات کسیله‌بیلیر. صرف
ونحو، حساب و هندسه ، تاریخ ، هله تاریخ و خصوصیله
جغرافیا ، تمرینات بدنیه و أکلنجه‌لر هپ برر درس
اخلاقدر. کعبهٔ معظمه‌نك ایچنده قبله آرامق زائداولدیغی
کبی مکتبلره اخلاق درسی ادخال ایتمك ده زائدالزوائد در.
طابورده اونباشی ده ، بیکباشی ده هپ بو دستوره

اقتفا ایتملیدر . عسکر نه ایچون بیله ئولومه طوغری کیـدییور ؟ منحصراً وقطعیاً ترك و مسلمان غایهٔ املنك حصولی ایچون کیتدیکنی سنغورلیدنکان حسن ایجه بیلملیدر بو امل آنك روح و وجدانئی استیعاب ایتملی، آنك شخصیت فردیه‌سنی شخصیت ملیه‌نك ایچنه آلملیدر . بدر غزوه‌سنده بو غایه‌نك علویتی مجاهدینی او قدر مسحور ایتمشدی که اعدانك أزیجی اکثریتنه رغماً لشکر اسلامك قطعی ظفره موفق اولدی . حالبوکه احد غزوهٔ منحوسه‌سنده بعض منافقلرك تسویلاتیله غایه توضح ایده‌مه‌مشدی آنك ایچون طالع حرب مشرکینه یاور اولدی .

روملر و بولغارلر عسکرلرینی نصل بیوتدیلر ؟ قشله ایله مکتب آره‌سنده نصل بر اتحاد واردی ؟ اوزون‌سوزك قیصه‌سی : شمدیلك بز بونلری تقلید ایدرسه‌ك کافیدر

شـیمهٔ خصومت ! ایشـته اکسیر موفقیت ، نوشدارو ویا شـاهدارو هپ بودر . فکر ثار ، امل انتقام بزم اخلاقمزی دوزه‌لته‌جکدر .

ادبیاتمزك ده بو جهته سـوقی لازمدر . مع التأسف قافلهٔ ادبا فکر وطنی ، غایهٔ معلای ملیه‌یی اونوتیورلر . بونلرك آره‌سـنده ، ألنده (الحان وطن) ی ایله فائق عالی بك یتیم قالدی . ادبیاتمز بر جهته توجـه ایتمیور .

سلوب، ادبمزده بر اطراد يوق . شعرمز ، نثرمز شــو
ى مجال قالمش ، ناتوان خسته ملته كوزل سوزلر، قوتبخش
قصه‌لر ، امل و آرزو اويانديره‌جق نشيده‌لرله وظيفهٔ دوا
سازيسنده قصور ايديور . شعريت خارجنده‌كى ادبيات ده
طوزسز اولدى . آلمانيانك استخلاصــنه بادى اولان
جريان ادبى بزده اويانمــدى . اطفالى ، عســكر نفراتنى
ربيه ايده‌جك معلملر و ضابطلردر . بونلرى‌ده تنــوير
و ارشاد ايده‌جك حقا كه ادبياندر . ادبياتك بر ماهيت
سكريه‌سى اولمليدر . صنعت ايچون صنعت ياپيلمقله برابر
ر آزده وطن ايچــون ، دين و ملت ايچــون ادبيات
ياپلمليدر .

ارباب قلمه حريت قطعيه ويرمك وصنعت ايچــون
صنعت اس بديعيســنه خلل كلمامك اوزره ادبيــاتك ده
تنسيقات و تشكيلاتنه مظهر اولمسنى آرزو ايدرم .

كلهلم بونلر قدر و بلــكه دها قطعى بر ديكر چاره‌يه :
تربيهٔ دينيه .

ملتمزك اكثريت قطعيه‌سنى عوام وكويليلر تشكيل
ايديور . واقعا بونلر مكلفيت عسكريه سايه‌ســنده اردويه
كلنه‌رق تربيه كوريورلر ايســه‌ده بو هيچ بر وقت كافى
كلدر. كويلى هر وقت امامك تبعه‌سندندر. ديمك‌اوليور كه

امام اجتماعی ، ملی ، اخلاقی بیـوك بر قوندر . روملر هپ پاپالری واسطه‌سیله ، دیانت طولاییسیله ملیت آتش مقدسنی ادامه ایده‌بیلدیلر . پاپاس دیوب کچمیه‌لم . کلیساده انجیل اوقومق ، اوقویوب اوفلیه‌رك اجنبیلری قوغمق ، نکاح عقد ، جنازه دفن ایتمك ، واقتیز یاپمق پاپاسك غایهٔ خیالیه‌سنده اون سکزنجی مرتبه‌یی طوتار . پاپاس افندی ملیت یونانیه‌نك بکجیسی ، یساقجیسی ، عسکری ضابطیدر . آنك ایچون اخلاقی بو هدفه اماله ایدر . مقصدی پك بیوکدر . ضمنی ، علنی مواعظی هپ بو نقطه‌یه معطوفدر . یونانلیلق نقطهٔ نظرندن پك مبارك بر ذاتدر . محله پاپاسی پروقوپیوس افندی بلکه پك غبیدر . هر حالده جاهلدر . بش غروش ایچون هر دعایی تلاوت ایدر . فقط ضرر یوق . پروقوپیوس افندی غایهٔ ملیه‌یه زیاده‌سیله واقفدر . هیچ بر ید سحار ، هیچ بر قوت ، هیچ بر دسیسه آنی فکرندن دوندوره‌مز . آنك ایچون تبعه‌سنك اخلاق عامه‌سنی هپ او یولده تنظیم ایدر . بلکه صورت خصوصیه‌ده کندیسی اخلاقسزدر . عوامی طولاندیرر . حوزهٔ کنیساسی داخلنده‌کی قادینلره صارقینتیلق ایدر . فقط امین اولیکز که اخلاق عامه و یونانلیلق اعتباریله مومی الیهك حقیقةً آلی اوبولور .

ایشـته بزم محله امامی ، کوی خواجه‌سی بو رولی اوینایه‌میور. چونکه بونلرك بر مرجعی ، اومرجعك ده بر اخلاقی پروغرامی ، ملی خط حرکتی یوقدر. کوی ومحله باباسی یتشدیرمك ظن اولونمسون که کوچ برشیدر. بونلر پك آز زمانده یتیشه‌بیلیر. بوکا قیاساً کوی ومحله ائمه‌سنی ده سریعاً یتشدیرمك و آنلره کویلیلری ومحله عوامنی مستعجلاً یتشدیرتمك آز بر همته توقف ایدر. و بر ایکی سنه ایچنده تربیهٔ دینیه پك مکمل نتائج ملیه ویره‌بیلیر. فینلاندیاده وعلی‌العموم اسقاندیناویا قراللقلرنده لوته‌ریان واعظلری ملتی احیا ایتمشلردر. پك محدود بر دائره داخلنده بونلر روحانیلك ، معلملك ، طبیبلك ، ناصحلك ، زراعت مهندسلکی ایدیورلر. تنسیقاتلری شایان آفریندر. آشاغی طبقه‌لرك ممالك شمالیه‌ده کوستردکلری علائم رفعت هپ بونلرك اثریدر. شوکا هیچ تردد ایتمم که غایهٔ ملیه‌نك ائمه‌یه ، صوفته‌لره تطبیق و تشمیلی ایله هیچ یوقدن بر ترك و مسلمان ملیتی یراده‌بیلیرز. او زمان محمدجك طابورندن قاچماز، کوینه عودتنده مرابحه‌جینك قید اسارتنه کرفتار اولماز. ویا عسکره کیتمه‌مك ایچون پارمقلرینی بالطه ایله کسمز، فرنکی‌یه آشیلانماز. روم‌ایلینك استردادی محاربه‌لرنده قورشونی کور کورینه دکل ، آز

بیلدیکی فقط بك ابی حس ایتدیکی مقصد مقدس اوغورینه آتار . یارالنیرسه بیوك بر حضور بال ایله ئولور . کفر ایده ایده تسلیم روح ایتمز .

بسیط ، فقط قطعی ، پروزسز ، فقط جاذبه‌دار بر طاقم افکارك حس شکلنده قلوب عوامه حك ایدلمسی سایه‌سنده ملتلر اکتساب یکنسقی ایدرلر. تکرار و تکریر، هر برده عینی حسك ادامه‌سی ملتی قوتلندیرر . اخلاق بونك بر نتیجهٔ ضروریه‌سیدر . خودکاملق ایله دیکر کاملق بر انسانده موازنه حالنده بولنورسه او انسانلر بر هیئت اجتماعیه ترکیب ایده‌بیلیرلر . خودکاملق غلبه ایدرسه قوهٔ اجتماعیه مغلوب اولور. دیکر کاملك غلبه‌سی قهرمان طوغورر . ایشته بو موازنه‌یی ادامه ائمهٔ قرا ومحلاتك وظیفه‌سیدر . بزم بو وظیفه‌ده کوستردیکمز بجرکسزلك عوامزی صوك درجه‌ده مادیلشدیریور . روح قالمیور . روح اولمینجه ذاتاً اخلاقدن بحث ایدیله‌مز. عوامده بر آز جان قالمش ایسه اوده بوقدر تعرض ایتدیکمز دین حسنك انقاضی اثریدر .

دینی (شریعت غرای احمدیه‌نك ماهیت تکاملکارانه‌سنه توفیقاً) اصلاح و آشاغی طبقه‌لری طریق هدایه دعوت ایتملیدر .

اخلاق دينك لازمهٔ ضروريه‌سيدر . دين، ملت، اخلاق، دولت ، حكومت اصلاحاتی ممالك عثمانيه‌ده عينی اصلاحات تلقی اولونه‌رق بر وحدت مطلقه دائره‌سنده بونلرك حصولنه چالشمليدر .

خاتمه و قاطبه

سویلیورز، سویلیورز ، کیرلی چاشیرلری یار واغیاره تشهیر مجبوریت الیمه سنده بولونیورز ، عجبا استهلاکات قرطاسیه مزك بر فائده سی اولیورمی ؟ طوغریسی ، بلا انقطاع مساویمزدن بحث ایتمك ، اخلاقسزلغمزی قارشدیرمق ماهیت ونوعیتی اعتباریله آغیر بر شیدر . کندی آغزمدن چیقان سوزلری بر روسدن طویسه ایدم آکا شاهدلرمی کوندره جك قدر حدتلنیر ایدم . یاپدیغم بر قول ویا بچاق کسمکه بکزەر: بو، براسائت مقصدیله یاپیله جق اولورسه جنایت اولور . فقط بر جراح بو عملیه یه توسل ایدرسه مثاب اولمسی طبیعیدر. انما الاعمال بالنیات ، صدق رسول الله .

ایلك دفعه نشر ایتدیکم « تاریخ تدنیات عثمانیه» ده بالآخره آنی تعقیباً چیقاردیغم « مقدرات تاریخیه » مده

اسباب انحطاطمز حقندهکی تجربهٔقلمیه‌می ایلری‌یه کتوردم.
بو ایکی اثر قارئینجه لازم کلن تأثیری ـ حمداً شکرا ـ
بلغاً مابلغ یاپدی .

فقـط اجرا آنه کلنجه بر آز بدبین اولمقلغمز لازم
کلیر. لسانمزده اولان قوت بر آز ده ألمزده اولسه ایدی،
حیات اجتماعیه‌مزده بر موازنه حاصل اولوردی. افکارده
بر مقدمهٔ انقلاب وار ، فقط اجرا آنده هنوز یوق ویا
یوق کبی .

عجبا کچیردیکمز غوائل ، محاربات ، مضایقهٔ خزینـهٔ
خزینـه ، اختلالات ، فقر وضرورتمز اجرا آنه مانع
اولیـورمی ؟ فی‌الحقیقه سرآمدلرمز دولتی دائراً مادار
صـاران کوربنور کورونمز اعـدا واشقیا ایله او قدر
مشغول ده آنك ایچونمی مملکتمزده فکری و اجتماعی ،
اقتصادی ومادی بر انقلاب یاپمیورلر ؟ بوکا قانع اوله‌مام .
اوت ! بعض مواقعمزی اشـغال ایدن رجالمز واردر که
بونلرك باشلرینی قاشیه‌جق وقتلری یوقدر . فقط ارکان
حکومت بونلردن عبارتمیـدر ؟ بو باشنی قاشـیمغه وقتی
اولمیان فخام‌ارکان ده بیلملیدرلر که دولتی محافظه‌وصیانت
منحصراً کوز اوکنده‌کی دشمنی دفع ایله اوله‌ماز . ملتی
تداوی لازمدر . حالبوکه یاپیلان بتون معناسیله بر ادارهٔ

مصلحتدن عبارتدر . نیچون هنوز آرا وافکارده اتحاد
یوق ؟ نه‌دن عینی ماصه اطرافنده توحید مساعی ایدن
وکلادن بری « لیبه‌رال » ، دیکری « قونسه‌رواتور »
اولیور ؟ نه‌دن اتحادوترقی جمعیتنده مفرط ملیتپرورلرك
یاننده بونلره بتون ضد فکر پرورده ایدن اعضا
بولونیور؟ نه‌دن فرقهٔ ممتازه‌نك وآنك ممثلی اولان حکومت
حاضره‌نك ماهیتی عمومی اوله‌میور ده بك شخصی قالیور؟
واقعا مملکتمزده خائن ، وطن دشمن بر دكل ، حتی بیك
دکل . شو قدر وار که آرتق دورهٔ تجربیه کچدی ویا
کچملی ایدی . اشخاصك ایسی فناسی قالبورله آییرملی
ایدی . آدم یوقسه یتشدیرملی، برادملی ، فابریقه‌سنه سپارش
ایدملی ایدی ... ملتك تربیه‌سی ، تصفیهٔ اخلاقی نقطهٔ
نظرندن غایت قیمتدار آلتی سنه غائب ایتدك . بو آلتی
سنه‌لك سلطنت اداریه‌مزده بر کور دوکوشیدر کیتدی .
حالا صولر طورولمدی . تأمین ایدرم که شو آلتی سنه
ایچنده هیچ بر نظریهٔ جیده طریق اجرا آلمزده بزه
رهبر اوله‌مدی. اوزرمزده بر دکل بر قاچ نادانی پوستکی‌سی
وار . بونلره او قدر آلشمشزکه اوزرمزدن آته‌میورز.
مطیهٔ دولتی سوق ایچون معونه‌جیلقدن متقاعد
اولانلردن بشقه درلو قپودانلره ، اردویی اداره ایچون

بر آز آلایلی اولمیان ضابطانه ، هله امور ملکیه وسیاسیه ایچون تحفلرینك ایچنده بر مقدار دماغه مالك اولان مأمورینه احتیاجمز واردی . بونلری یتشدیرمدك . تنسیقات تجمیلکاری حیات عامه مزی مختل ایتدی . اداره آلت اوست اولدی . حالا بر مأمورین قانونی تنظیم ایده میورز . عجبا رؤسای متفکره مز بویله بر قانون ایله مقید اولمه دن توجیهاتمی یاپمق ایستیورلر ؟ معارفده ، صنایعده ، ادبیات و مطبوعاتده ، قوانینده پك قولای اصلاحات یاپیله بیلیردی . بونلری ده یاپمدق . شخص وذات سیاستمزه پك حاکم اولدی . بونك مضراتنی کوردك . حالا اوصلانه مدق . بر طاقلرمزی بغیر حق کوجندیردك . حالبوکه بشقه درلو معامله ممکندی . تعداده کلمز استعدادلر ، قابلیتلر سوندی . کندیلرینه بر فلج سجیوی عارض اولدی . بونلر وطن ایچون ضایعاتدر . بوکا مقابل چار اقطار جهاندن بورایه قوشمش سرسریان وکاسه لیسانی ـ بلا لزوم ، بلا سبب ـ باشمزك اوستنه چیقاردق . بو ، عیبدر . ادبیاتی ، فنیاتی ، بدیعیاتی تشویق ایتمدك . بالعکس مزخرفات قلمیه یه بر سر آزادکی تام تأمینی ایله افکار عمومیه یی شاشیرتدق ...

ملتك صاغنده دکل ، صولنده قید وقوعات ایدن

كراماً كاتبين دن ملك ديكر رفيقندن دها زياده مشغولدر . هله بونك طوتديغى بر بورج دفترى واردركه بو آرتق طولدى ، طاشدى .

اجانبك بزه اولان معامله‌سى تخفف ايتمدى . حريت ماليه‌مزى، سربستئ اقتصاديمزى قسماً اولسون استرداد قابل اوله‌مدى . بونك سببى شودر : داخلى آثارشيمزه.

بو حالاتك اسباب مولده‌سى نه‌در؟ قباحت حكومتده‌مى، اتحاد و ترقى جمعيتنده‌مى ؟ حاشا ! ديه‌بيليرم كه بو درجهٔ صميميتده بر حكومت ، بو سويهٔ وطن پرستيده بر فرقهٔ سياسيه بو كونه قدر، تاريخ مليمزده ، مقدراتمزه نكهبان اوله‌مامشدى . قابينه‌لرك بوندن وطن پرورى ، جمعيتلرك بوندن خلوص نيت صاحبى اوله‌ماز . او حالده ؟ بونلرك سببنى حكومتده ، جمعيتده دكل، ملتمزك انتظام كريزلكنده آراملى يز . طبيعيدر كه هيئات سياسيه‌مز ده افراد ملتدن متشكلدر. كوريليوركه ملت بر آز « باشى بوزوق »در . جرمان وارى « ديسيپلين » انضباط نه افكارمزده وار، نه‌ده اجرا آتمزده . بونك ايچون هر فكر هر نظريه مملكتمزده تلقى بالقبول اولنيور ويا بويله ظن ايتديكمز حالده هيچ بر فكره التفات اولونميور . اشخاص بعضاً الك بنام مواقعه ارتقا ايديور . صكره بونلرك موداسى

کچیور ، اونوتیلیورلر . دها بیوك بر درد روحیمز:
بر فکرك درجهٔ اهمیتنی رجالمز درك ایده‌میورلر. وقتیله،
دور حمیدیده ، انجمن تفتیش ومعاینه ده عربجه بر کتاب
ظنیله قرآنی سانسوره ایتمشلر . ینه اسکی طاس ،
اسکی حمام . فرانسه‌نك اك مشهور بانقه مدیرلرندن
برینه بر لایحهٔ مالیه یاپدیریکز ، صکره عینی زمینی بر
دارالفنون طلبه‌سنه آکلاتوب مطالعه‌سنی کاغد اوزرینه
تثبیت ایتدیریکز و هر ایکی وثیقه‌یی قارشدیروب مالیه
نظارتنده ارکانه تقدیم ایدیکز . بونلردن هانکیسنه ملتفت
اوله‌جقلر بیلیرمیسکز ؟ چوجغك یازدیغنه . چونکه بر
مکتبلینك فکر بسیطی کندیلرینه دها ملایم کلیر .
آنی دها قولای آکلارلر. هیچ بر اختصاص وصلاحیتی
اولمیان وطنداشلرمز، هرکون ، سوزه وایشه قاریشیور.
بیوکلرمزده بویله . سزه بر مثال عرض ایده‌یم :
وقعه دارالفنونمزه منسوب بر شعبهٔ عالیه‌ده جریان
ایدیور .

شاکرد ـ معلم افندی حضرتلری! اقتدار ومزیتکز
خاص وعامجه مسلمدر. چارلس دروئین نامنده بری انسان
مایموندن کلیر دیه بر ادعا درمیان ایتمش . بو بابده‌کی فکر
سموحیکزی ایستیورز . لطف بیوریرمیسکز ؟

معلم — افندم ! سويليه‌يم . بو ايش پك بسيطدر . اويله اوزون اوزادی‌يه تدقيقاته ، تفحصاته محل يوقدر . فی‌الواقع ادعا اولونديغنه نظراً اوروپاده بوكا دائر كتبخانه طولوسی يازيلر يازمشلر ايسه‌ده ماده بسيطدر . عقل وار يقين وار . دارون (هارون وزننده) مخطيدر . انسان مايموندن كلمز . چونكه شو قياس منطقی‌يه مغايردر : ولد انسان طوغار طوغماز كنديني اداره ايده‌مز . آياق اوستی طوراماز . اوزون سنه‌لر ابوينك مظاهرتنه عرض افتقار ايدر . حالبوكه زادهٔ نسناس عقيب تولدنده آياقده قائم اولور و حوائجنی استحصال ايدر . بناءً عليه انسان مايموندن طوغماز و دارونك سوزلری محض سفسطه ، افكاری ده بالطبع باطلدر . (انتهی)

شو ذهنيتی خطوط عموميه‌سيله ، هر يرده كوره‌بيليرز . حكومتده ده ، شورای مليه‌ده ده مكتبلرمزده ده ، محافل سياسيه‌مزده ده بوقدر ياوان دوشونور ، بو درجه صفوتله ناطقه پرداز اولورز . بزده بر آز ابتدائيلك ، چوجقلق وار . علمه ، وقوفه ملتفت دكلز . آرامزده تميز ايدنلر عادتا بر جنايت ارتكاب ايتمشلردر . مشورتی قبول ايتدك . فقط اهل شورايی دها تعيين ايده‌مدك . عبدالحميد ثانی زماننده اوقويوب

یازمه‌یی بیلمیان مشیران عظام ، اوشاقلقدن یتشمش باش مابینجی،مکتب مداومی شورای دولت اعضاسی واردی. وبونلرك مواجهه‌سنده ارباب فضل ولیاقت تسأل ایدردی. قالدیرمجی بوزونتیسی مشیر دولتلو شاکر پاشا حضرتلرینك سایهٔ لطفنده آچلقدن ئولمیه‌جك درجه‌ده بر اوفق منصبه نائل اولان اعاظم شعرا، طهله‌کار اسکیسی بر سرقرینك همتیله بر یره قپولندیرلمش بر صاحب لیاقت بولنه‌بیلیردی. شمدی ده اویله‌در . یالکز اشکالده بر آز فرق وار . مملکتك پك بیوك ذکالری محصول استعدادلرینه خزیدار آرار ایکن دسیسهٔ حزبیه ایله بعض پس‌پایکان نائل اعلی المراتب اولیورلر ...

ملتك روحی ، اخلاقی بویله دوزلمز . سجیه‌سی بویله تقرر ایتمز . بوکون اتحاد وترقی جمعیتی وحکومتی ، بتون مسئولیت تاریخیه‌سنی دوش حمیتنه آله‌رق ، ملك و ملتی اداره ایدییور. جمعیتك سقوطی دولتك هبوطنه معادلدر. بناءً علیه اتحاد وترقی جمعیتی کوزینی درت آچملی، کندیسنی ازعاج ایدن سیوری سینکلری قطعیاً قوغملی ، خط حرکتنی جلی یازیلرله چیزملی ، مربیٔ ملت مقامنه کچه‌رك بزی قورتارملیدر. ملتله جمعیت خرستیان نکاحیله بربرینه باغلاندی ، یعنی طلاق احتمالی اورته‌دن قالقدی . آنك

ایچون عموم ملت اتحادوترقینك استعلاسنه، اتحادوترقی ده ملتك استخلاسنه باقلیدر .

نتیجة النتائج :

قوای مختلفه‌نك تردی ایدوب ألده قالان بر ایکی قوتك اتحادوترقی جمعیتنده طوپلاندیغی شو زمانده بو فرقهٔ سیاسیه‌نك کندی داخلنده مظهر تکامل اولمسی دولتك ده تخلص ایتمسی دیمکدر . بوکون ، اتحادوترقی جمعیت ویا فرقه‌سی بو جلادتی کوسترمکه مقتدردر ؛ فقط یارین شئونات سیاسیه بو امکانی سلب ایده‌جکدر . العجلة من الرحمن والتأنی من الشیطان .

ختام

بکی کوی ١٤ جاذی‌الاول ١٣٣٢

علاوات

مسائل اخلاقیه‌یه دائر اولجه نشر ایتدیکم بعض مقالاتی بو کتابه ذیل ایدیورم . وقتیله نشر ایتدیکم « تاریخ تدنیات عثمانیه » و « مقدرات تاریخیه » ده مسائل اخلاقیه قاریشیق برصورتده انظار قارئینه عرض ایدلمشدر. بو ایکی اثرده‌کی فقرات اخلاقیه‌نك مباحث سائره‌دن تفریقی کوچ بر کیفیت ایدی . آنك ایچون اقتطافندن صرف‌نظر اولندی . قارئلر بو « علل اخلاقیه » مز ایله مبحوث‌عنه اولان ایکی جلدی مطالعه ایدرلرسه بو بابده‌کی بتون مطالعاتمزه مطلع اولورلر .

ترديات اخلاقيه

انحطاطمزك اك بيوك سببنه كليورز . أليم برمسئله‌يی موضوع بحث ايتديكمدن وخصوصيله ايلك دفعه اولمق اوزره ميدان مناقشه‌يه قويديغمدن طولايی بيوك برعذاب حس ايديورم. فقط بويله بر مادهٔ معضله‌يی اورته‌يه قويمقده بر فائده وارمی ؟ بونك مذاكره ايدلمه‌سندن ايسه مذاكره‌سی دها زياده استفاده بخش دكلميدر ؟ ايشته بو ايكنجی شقه وجداناً ميل ايتديكمدندر كه جرأتمك معفو طوتولمسنی قارئلرمدن رجا ايده‌جكم .

ترديات اخلاقيه‌مزی ايكی‌يه آيرمليیز : ۱ ـ ترديات اخلاق عموميه ، ۲ ترديات اخلاق خصوصيه .

اخلاق عمومیه‌ده تردیات سلطنت عثمانیه‌نك دورهٔ استیلاسی قاپاندقدن صکره باشلامشدر. یکیچریلك عالمی بو نقطهٔ نظردن پك زیاده جالب اهمیتدر. یکیچری هرکله‌لرینك عثمانلی عالمنه فرمان‌فرما اولدیغی سنه‌لرده حکومتدن مقصد رعایانك طولاندیرلمسندن عبارت ایدی. دولت اولیغارشینك ألنده قالمشدی. اولیغارشیق بر حکومت، دولتی قورتارمق ایچون هیئت اجرائیهٔ موقته شکلنده اولمدقجه، هر زمان، مقاصد عمومیه‌دن زیاده مقاصد خصوصیه‌نك واسطهٔ اجرائیه‌سیدر. ایشته رجال بو درکه‌یه اینرلر ایسه اخلاق عمومیه بتون فساده اوغرار.

رجال سابقه‌ده پك او قدر افکار عالیه یوق ایدی. دولتی، ملتی، اهالی‌یی یتشدیرمك، مبارزهٔ حیاتده مشروع بر موقع ایدنمك ظن ایدرم که آنلرك پك اوقدر ذهننی اشغال ایتمامشدی. ملك هر زمان پادشاهك بر مالکانه‌سی، اهالی‌ده آنك بندکانی تلقی اولنوردی. حاصلی حقوق عامه اعتباریله دولتك موقعی کندیلرنجه اصلا تقرر ایتمه‌مشدی. مطیهٔ دولتی اداره ایتمك ایچون اقتضا ایدن اساسات اسکیدن بری مسکوت کچلمشدر. واقعا رجال سالفه وخصوصیله علمای دین، دین نقطهٔ

نظرندن محافظهٔ حکومت قضیه‌سنی بتون ترك اجتماعیلر ایدی ایسه‌ده ، بو « فکریت » ده یواش یواش انحطاطه اوغرامشدر . دین اوزرینه بنای حکومت فکری جمعیت قدیمهٔ عثمانیه‌ده جمعیات قدیمهٔ اسلامیه‌ده‌کی کبی اساسکیر اوله‌مامشدی .

زمان استیلامزده ارکانه‌ده، مجاهدلرده‌ده اوفوق‌العاده غیرتی ویرن الڭ زیاده غنیمت فکریدر. بو زمان کچدکدن صکره عثمانلی جمعیتنده بر یورغونلق، اوبوشقلق، کرکینلك، اختیارلق علائمی کوریبورز. ارکان ، اقتصاد نقطهٔ نظرندن سعی نه‌در ؟ بوکا یك او قدر عقل ایردیره‌میورلر. مقصد اصلی اغتنام اولدیغندن حکومت فکری یك او قدر رغبت بوله‌میور. کرك ارکان ، کرك افراد کچینمك ایچون طبیعی بر واسطه، مشروع بر آلت بوله‌مدقلرندن تبعه‌نڭ اوستنه یوکلنمك موداسی رواج بولیور . تخت سلطنت درلو درلو أنتریقه‌لره بر مرکز اولیور. ایشته بو اخلاق عمومیه‌نڭ فسادندندرکه وزیر اعظملرك آره‌صره باشلری کسلدیکی کبی حکومت‌ده Faction حزب مستبدلرك‌أ لنده قالیور ، پادشاهلر صیق صیق خلع وقتل اولونیور .

بو احوال قرتاً بعد قرن انسال حاضره‌یه انتقال ایتمشدر. فعالیت سیاسیه‌یه، کرك بو « آناویزم » سائقه‌سیله،

کرك أوروپانك طاقت فرسا رقابتی سببیله پك او قدرامکان بولونه مدیغندن هرکس باب حکومته مراجعت ایدییور . أنتریقه لر، جاسوسلقلر ، غمازلقلر ، تزویرات، شخصیات، بر برینی چکه مامك هپ بوندن چیقیور . بو فنا اعتیادك، بو شخصیات عادات سقیمه سنك اثرینی، مشروطیتدن صکره اك بیوك و اك اسکی رجالمزك آره سنده وخصوصیله ایکی پیر روشن ضمیرك غوغالرنده کورمك مجبوریت کریهه سنده بولوندوق .

اسکی عادت موجبنجه ایکی وزیر بر برینه صادق اوله ماز . بری موقع اقباله کلمش اولمق ایچون دیکرینك حضیض ادباره اینمسی ضروریدر . بو حالده بولنان بر هیئت حکومت ایچنده اخلاق اعتباریله تدقیقاتده بولنمق عبثدر .

عبدالحمید ثانی دورنده شدتله رواج بولان جورنالجیلق هپ بو تردیاتك اثری ، هپ اصول سابقه نك بقیه سیدر . کمال جرأتله شونی ده ادعا ایده جکز که مشروطیتدن صکره باشلایان شدتلی شخصیات غوغالریده عینی جورنالجیلق اصولنك مابعدیدر . خسته لق هپ او خسته لقدر . بو ، فرنکی یه تشبیه اولونه بیلیر . بو داء مهلك بر مدت کوزله کورولمز ، فقط ایچدن ایچه عضویت انسانیه یی محو ایدر .

صکره جلد وبدن اوزرنده علائم ظاهریه‌سی کوریلیر. ایشته، عبدالحمید دورنده بو مرض شخصیات وتزویرات کیزلی فرنکی شکلنده ایدی . مشروطیتك اعلانی اوزرینه علنی فرنکی کبی پاطلاق ویردی .

اتحادوترقی ایله ائتلاف وحریت غوغالری ، امین اولیکز، ییلدیز سراینده‌کی شخصی جریانلردن فرقسزدر. بونده‌ده نقطهٔ اختلاف اشخاص ایدی ، آرا دکل .

احوالك پك فنا کیتمسی ، حکومتده‌کی تذبذب بتون دنیایی پولتیقه‌جی ایتمشدر . پولتیقه ایله هرکس اشتغال ایدرسه‌ایش فنا اولور. سیاست (حکومات اساسات فنیه‌یه دکل ، « کندی نقطهٔ نظرمدن حقوق دول » نام کتابمزده سویلدیکمز اوزره ایجابات تاریخیه‌یه مستنداً تشکل ایتدیکندن) وادیسنده خطوه انداز اولمق ایچون بر درجه‌یه قدر اخلاقه مراعاتکار اولمامق اقتضا ایدر . پولتیقه یالانی ، أنتریقه‌یی، تبصبصی ، ریایی، انحنایی، افکار و آرادن فداکارلغی، قوتلیلره صداقتی، اقلیتلره، دوشکونلره خصومتی، بر چوق کیزلی قاپاقلی شیلری استلزام ایدر . اکر بتون افرد ملت ویا ملتك الك یوکسك طبقه‌سی پولتیقه‌یه حصر وقت ایدرلرسه او ملتده نه اخلاق ، نه سجیه قالیر ؟

اخلاق عمومیه‌نك بوزوقلنی ، هیچ شبهه‌سز ، اخلاق خصوصیه‌یه ده تأثیر ایتمشدر . عمومی اخلاقی دوزکون اوله‌میانك خصوصی اخلاقی‌ده تمیز اوله‌ماز .

اخلاق خصوصیه وعمومیه‌نك تردیسنه برده دولتك طرز تشکلی سبب اولمشدر . مونته‌سکیونك «روح القوانین»ده پك کوزل سویله‌دیکی کبی حکومات مستبده‌ده اهالی بندکاندر ، بندکانده ایسه او مزایای مردانه بولونه‌ماز . برهیئت مطلقه داخلنده نائل نعمت اولمق ایچون انحنا لازمدر . بوقفا ایله بیومش کیمسه‌لرأکثرکاریخی بهمه‌حال برأنتریقه‌دولابنده آرارلر .

فقرده اخلاقك تردیسنه بیوك بر سائق اولمشدر . دیکر بر فصلده شرح ایتدیکمز اوزره طرز معیشت ومعاشرتمزده بو سوائق جمله‌سندندر . کذلك قادینلرمزك کرفتار اولدقلری حقوقسزلقلرده بو نتیجه‌نك حصولنی تسریع ایتمشدر .

ینه تکرار ایدرز : پاره‌سزلق هر فنالغی انتاج ایتدیکی کبی اخلاقسزلغی‌ده ایلری‌یه سوردیرر . یالان ، معالی‌یه عدم مربوطیت هپ بو آغاجك میوه‌لریدر . غایهٔ املدن محرومیت ناموسه مانعدر .

اولدن دین ، جمعیت عثمانیه‌نك بر چوق احتیاجات معنویه واخلاقیه‌سنی تأمین ایدیوردی . صکره‌لری بو خصوصده مبالاتسزلق باشلادی . علماده تردی ایتدی .

اورته‌دن قالدیریلان ویا رعایت ایدلمه‌ین احکام خلاقیهٔ نقلیه‌نك یرینه بشقه بر شیٔ اقامه ایدلمدی . صنف علما تشکیلات مخصوصه‌یه نائل اوله‌مدی. عوامك تطمین وجدانی ایچون بوندن صکره هیچ بر فعالیت کوستریله‌مدی ؛ دها طوغریسی بو خصوص قاله بیله آلنمدی .

اولاد وطنی یتشدیرن مکتبلرده اخلاق مسئله‌سی عقله کلمدی . مکتبدن مقصدك یالکز تعلیم اولدیغی ذهابی حاصل اولدی ، اك مهم شق اولان تربیه بتون اونوتلدی .

روسیه‌ده‌او ملیونلرجه‌عوام آنجق مذهب سایه‌سنده اعتدال اخلاقیلرینی محافظه ایدیورلر. روسیه حکومتی ده تشکیلات مذهبیه‌یه فوق‌الغایه اهتمام ایدیور. روس‌اکابری ظن ایدرلر که بو کثیف عوام کتله‌لری بشقه برصورتده محافظه اولونه‌ماز.بزده ، مع‌التأسف بو اصول ابتدائیه‌نك تقلیدی بیله خاطروخیاله کلمدی !

بو ترديات اخلاقیه،بویله‌جه ، سنه‌لرله امتدادایتدی. تصفیهٔ اخلاقك لزومی آکلاشیله‌مدی ، هر نه‌دن ایسه اهالینك چالشمغه سوقصورتیله تهذیب اخلاقی اعاظممزك بادیٔ اندیشه‌سی اوله‌مدی . اخلاقسزلق ، حیدودلق ، قطاع طریقلق شکلنده بیله ، بزده دوام ایتدی . قالابریا

احوالنی بیلمم ، پارسـده‌کی آپاشلرك احوالندن ده بحث ایتمك ایستمم . فقط بونلر استثنا ایدیلیرسه بزده اولدیغی کبی اشـقیالق ظن ایدرم که مدنی عالمك هیچ بر یرنده قالمامشدر .

فقدان آسایش تردیات اخلاقیه‌نك اك مهم دلیللرندن، اك اساسلی اسبابندندر . اوزاق حوالیمزك احوالی یماندر. هـله ولایات بعیـده‌ده‌کی بكلرك ، آغالرك ، متغلبه‌نك اخلاق نقطهٔ نظرندن تدقیق ماهیتلری انسانی فوق‌الحد اعجاب واعضـاب ایدر . متغلبه‌نك تابعیتلری آلتنـده بولونانلر عادتا شخصیت انسانیه‌لرندن تجرد ایتمشـلردر . رشوت دیارمزده عمومیـدر . بو نیم رسمی اشکالده‌ده متجلی اولیور. کوچك مأمورلرکده،بیوکلرکده رشوت طولاییسـیله اخلاقلرینك نه قدر بوزولدیغی وارستهٔ ایضـاحدر . مکتب چوجوقلری بیـله دیپلومالرینی أله آلدقلری وقت بر مأموریت تدارك ایده‌بیلمك ایچـون، وقتیله،داخلیه ناظرینی تطمین ایده‌جکلرینی دوشونیورلردی. رشوت‌ده عبدالحمید دورنده باب عالی‌یه ادوار سـالفه‌دن میراث قالمشدر .

عثمانلی عالمی غایت دار وکچنمك ایسـه حکومتدن نائل نفقه اولمغه منحصر کبی اولدیغندن بوندن حسابسز

نتائج اخلاقیه چیقمشدر . تصفیهٔ اخلاق اهالینك مشروع بر صورتده پاره قزانمسی ایله اوله بیلیر. بناءً علیه اخلاقجه کسب اعتلامزی بر درجه‌یه قدر ثروتجه کسب اعتلامزه وابسته بیلملی‌یز. پاره‌سی اولانك ، ایشی دوزکون اولانك مهما امکن اخلاق و مشواری ده وارستهٔ مؤاخذه اولور. اخلاق خصوصیه‌نك کسب صلاحی ، اخلاق عمومیه‌نك ده تهذیبنه بادیدر . حکومتده اغتنام و حاکمیت مطلقه فکری اولمامیلیدر. دولت هرکسه حقوقنی تأمین ایچون قورولمش بر مؤسسه تلقی ایدلملیدر.

اجلهٔ ارکان دولتدن برندن طویدم . بر وقتلر بر موضعده علمای کرامدن بری شویله سویله‌مش :

دائما مضایقهٔ مالیه‌دن بحث ایدیورسکز . بوکا پادشاه اسلام نه یاپسون ؟ بودجه‌ده توازن نصل حاصل اوله بیلیر؟ نه فتح ممالك وار ، نه مال غنائم ...

ایشته بو عقل ایله گیدر ایسه‌ك عاقبت اضمحلاله اوغرارز. حکومتك مقصدی بونلرك پك فوقنده اولملیدر. حکومت دیگرك مالنه گوز دیکه‌جك مرتبه‌ده اخلاقسز اولورسه افراددن نه جیادت اخلاقیه بکلنیر ؟

« مقدرات تاریخیه » دن

اخلاق و استقبالی

دین کبی اخلاق ده ، مملکتمزده اصلا مناقشه‌سی جائز اولمیان موادداندر . اسکیلردن ویکیلردن بو بابده جاله قلم ایده‌نی طانیمیورم . بونکله برابر کوزلرمزی آچه‌بیلمك ایچون ، دینی شو یقینلرده زمین محاضره ایتدیکمز کبی، اخلاقی‌ده موضوع مباحثه ایتمکه آلیشملی‌یز . ذهنلرمز بواطله صاپلانمامليدر . دماغلرمز آزاجق فعالیته کلملی ، مقایسه ومحاکمه قابلیتمز کشایش بولملیدر .

اخلاقی ، چوقلری دینك ضروریاتندن ظن ایدرلر و اخلاقك اك اساسلی ضامنی اولمق اوزره ابدیت روحی ، آخرتی ، مکافات و مجازات اخرویه‌یی کوسترلر . کذلك ، بر چوقلری ، بیلدیکمزدن ، کوردیکمزدن بشقه بر اخلاقك موجود اولمدیغنه ، اوله‌میه‌جغنه ، اولورسه آنك اخلاقسزلقدن بشقه بر شیٔ تلقی ایدلمیه‌جکنه اعتقاد ایدرلر . بو اعتقاداتی ترك ایتمه‌نك آرتق زمانی کلمشدر .

اخلاق زمان ، مكان ، عرق ، حكومت ، مذهب وسائر مؤثرات ايله دكيشير . بيلديكمز عالمده ابوينى قتل جنايانك اكبريدر . حالبوكه بعض قبائلده اختيارلمش بر باباپى ئولديرمك فضيلتدر . اوقيانوسيا آطه‌لرينك بعضيسنده بر اوغل باباسنك أتنى ييمزسه آلچاقدر . قديم يونانستانده چوجغى اولميان بر زوجك زوجه‌سنى اخوان وياعصبه‌سنه اعاره‌سى مأموربه ايدى . حالبوكه اليوم ، برى بويله بر فضيحه‌يى ارتكاب ايده‌جك اولورسه پزونككك اعلى المراتبنه نائل اولور . اسكى اسپارطه‌ده خرسزلق ممنوع دكلدى . بوكون قتل عام اعظم جنايات عد ايديلور . حالبوكه ، ألده متداول اولان توراتك نص صريحى موجبنجه ، حضرت موسى ، قربان اولمق اوزره نام نامى الٓهى‌يه ، اوچ بيك همشهرينى كسديرمشدر . جناب كليم الله بوندن آنجق بر صورتله متأسف اولمش : بلكه بو قربانلر ، نزد باريده آز كوريلور ! حضرت داؤد ربا شهرينك اهاليسنى قپولردن طيشارى چيقارتوب جمله‌سنى دسترەلر ايله كسديرمش ، اوزرلرندن تيمور تكرلكلى آرابه‌لر كچيرتديرمش ، بچاق ايله آنلرى پارچه پارچه ايتديرمش وكنديلرينى طوغله فورونلرنده پيشيرتمش . زواللى حضرت اسماعيلك قربان اولمق اوزره باباسى طرفندن مذبحه‌يه

ایصال ایدلدیکی‌ده هیچ خاطرمدن چیقمازا

اسکی فنیکه‌لیلر، غایت‌مندوب بر عادت اولمق‌اوزره، چوجوقلرینی قیزشدردقلری مولوخ نام معبودك تیمور هیکلی ایچنده یاقارلردی. قرطجه‌لیلر، ایرانیلرده بویله یاپارلر ویا چوجوقلرینی دیری دیری کومرلردی. بونلر هپ فضائلدن معدود ایدی.

أنکیزیسیون محکمه‌سی ملیونلرجه انسانی نام نامیٔ ربانی‌یه وبر فضیلت اولمق اوزره محو و اعدام ایتمشدر.

ایلك خرستیانلری، رومالیلر، محضا ایی بر شیٔ یاپیورزدیه انواع اذا و جفایه کرفتار ایتمشلر. قولیزه‌لرده، سیرقلرده حیوانات جانیه‌یه یدیرمشلر. صکره، خرستیانلرده، أللرندن کلنی اقوام مغلوبه‌یه روا کورمشلردر.

الحالةهذه الك بیوك حسیات وفضائل نامنه محاربات ومقاتلات ارتکاب اولونیور. وقس علیه‌البواقی.

کوریلیورکه اخلاق ضروری ومنطقی برشی دکلدر. متبدل ومتحولدر. عادات ایله بیك درلو سوائق ومؤثرات ایله دکیشیر. بوکونکی بیوك رزالت واخلاقسزلق صاییله‌بیله‌جك اولان بر طاقم شیلر بشقه یرلرده، یاخود بشقه زمانلرده اصلا رزالت واخلاقسزلق دکلدر. بلکه بونلر عقل ومنطق اعتباریله‌ده بر فضیحه تشکیل ایتمزلر.

بعض احوال واردرکه بز بو فصلده ، پك نظری و آفاقی بر طرزده آنلردن بحث ایتسه‌ك قارئلرمز بزی ، درحال ، ادبسزلکله اتهام ایدرلر . اعتیاد بو درجه‌ده عروقمزه کچمشدر .

ادیان اخلاقك هر زمان ضامنی دکلدر ، چونکه ، مغایر اخلاق ادیانده واردر . ازآن جمله حال حاضریله نصرانیتك منافیٔ اخلاق بر چوق جهتلری موجوددر . نصرانیت نخستین ایسه دنیادن نفرتی آمر اولدیغندن پك کولونجدر .

ذات باری‌یه ، آخرته اعتقاد ایله‌ده اخلاقك بیوك بر مناسبتی یوقدر . چونکه وحدانیت الٓهیه‌یی طانیمیان بودا وقونفوچیوس (قونغ ـ فوتسه‌ئو) مذهبلری ایله آخرتدن بحث ایتمیان دیانت موسویه‌ده بر اخلاق وضع وتدوین ایتمشلردر . کذلك یوکی اعتقاداتی اولمیان حکمای اولینده پك جید بر اخلاق تدوینه موفق اولمشلردر .

مستشرق مشهور أ . بورنوف E. Burnouf تدقیقات عمیقه‌دن صکره اثبات ایدیور که ، اولجه ، دینك مقصدی ترویج فضائل دکلدی ، سادهجه نظریات فوق الطبیعیه‌یی نشر وتعمیم ایدی . آنجق بوندن صکره ارباب دین خلقی دائرهٔ انقیادده طوتمق ایچون قواعد

اخلاقیه تدوین ایتدیلر .

أ. ب. تایلا E. B. Tylor نك فكرنجه اقوام وحشیه‌ده دین ایله اخلاقك علاقه‌سی یوقدر .

اخلاق بعضیلرینك ظن ایتدیکی کبی، فطرت انسانیه‌ده مندمج ومرکوز ، همزاد بر خصلت‌ده دکلدر . اکر اویله اولسه‌یدی محافظه وترویج وتعمیمی ایچون ادیانده، جمعیت بشریه‌ده، حکومتلرده بو قدر صیقنتی چکمزلردی.

بعض ادیانك اخلاقه ضرری بیله طوقونیور. اخوت انسانیه‌یه مانع اولیور . بر طاقم احتراصات تولیدایدیور. حله استغفار ایله جمله مساوی‌یی سیلوب سوپورمك سهولتی اخلاقی افساد ایتمکده‌در. صوك درجه‌ده دیندار، صوك درجه‌ده اخلاقسز کیمسه‌لر چوقدر . بادیه‌لرده نمازه طوران بدویلر بر یولجی کورر کورمز ، درحال عبادتی براقیرلر ، فعل قتل وفضیحهٔ سرقتی ارتکاب ایدوب طاعتلرینه دوام ایدرلر ...

اخلاقك اصل بادیٔ قوام وقیامی جمعیت حالنده یاشایان انسانلرك احتیاجیدر . بو احتیاجات اجتماعیه‌نك تنوعی ایله اخلاقده ده کیشیر . ولا علی‌التعیین بر جمعیتك محافظهٔ هستیسی وتذاید قوت ورفاهیتی ایچون نه کبی اخلاق لازم ایسه ایشته انك طوغری اخلاق اودر .

اخلاق ، ادیان موضوعه‌دن دها اسکیدر. دین، بر احتیاج وجدانی وذاتیه‌در ، اخلاق بر ضرورهٔ اجتماعیه وملیه‌در .

اخلاق، کندیسنه لازم کلن ضمان وتأميناتی سجایانك، مدنیتك ، معارفك ، تربیهٔ عمومیه‌نك تعالیسنده آرارسه آنجق او زمان آلدانماز ، یالکز ادیانك تخویفنده تحری ایدرسه چوروك تخته‌یه باصمش اولور . چوقلری مکافات عقبایه دار دنیاده اوفق بر منفعتی ترجیح ایدرلر. حالبوکه اخلاق تربیهٔ عمومیه‌نك حسن اداره‌سی وبالضروره خلق وخصلتك اینجه‌لمسی نتیجه‌سی تقرر ایدرسه صاغلام اولور. قرون وسطاده ، نصرانیت عالمنده ، دین قورقوسی پك زیاده ایدی ، بونکله برابر ادوار مظلمهٔ مذکوره تاریخ عالمك الك بیوك اخلاقسزلق زمانلرینی تشکیل ایدر .

خواص ایچون اخلاقك دیناً تأییدی ویاعدم تأییدی سیاندر : حالبوکه عوام ایچون دیندن استفاده ایدلملیدر . دین ، بو اعتبار ایله ، اخلاقه ، یعنی جمعیت بشریه‌یه بیوك خدمت ایده‌بیلیر . دینك ـ فکرمجه ـ الك برنجی وظیفه‌سی هیئت بشریه‌نك تأمین سعادتی اولدیغندن ، آنك مدار قوامی اوله‌بیله‌جك نصل اخلاق لازم ایسه آنی ترویج ایتملیدر. ملیونلرجه نفوس ـ که بونلر برطرز

فلسفيده دوشونمكه ناقادردرلر - شيرازهٔ جمعيتى محافظه ايچون اخلاقياته مفتقر بولونيورلر. بر جمعيت ياشايه‌بيلمك ايچون حسن اخلاق ايله متحلى اولمليدر. ايشته دين اخلاقه نگهبانلق ايدرسه، الحق، اك بيوك رولنى اوينامش اولور.

اخلاق تكامل ايدر ، چونكه جمعيت بشريه دائمى بر تكامله‌دور. بناءً عليه اديان اخلاقى‌ده قابل تبدل و ترقى اعتبار ايتمكده مضطردر . اخلاق صوك سوزنى سويلمش تلقى اولونمامليدر . هر قسم اخلاق نفس‌الامره موافق، حقيقته مطابق اوله‌ماز . بويله اولمقله برابر ، اكر بوكبى اقسام اخلاقك محافظهٔ قوام جمعيت ايچون محافظه‌سى لازمسه، محافظه ايدلمليدر . كذلك بوكبى شيلر ، بين‌العوام ، پك او قدر مناقشه ايدلمامليدر. موسيو أميل فاكه‌نك ديديكى كبى بشره بعض سخيفه‌لرك لزومى واردر . منطقاً يالان بر چوق شيلر واردركه اجتماعاً طوغريدر .

اخلاق سجيه‌يه داخل اولملى ، ارثاً انتقال ايتملى ، عادتا بيلميه‌رك موجبنجه عمل اولونمليدر . اكر اخلاق كتابله اوقوتيلير و ساخته بر صورتده تلقين ايديليرسه هيچ بر فائده‌سى يوقدر . اخلاق رساله‌لرندن زائد برشئ تصور ايده‌مم . اخلاق آنجق بر حس مشترك Instect حالنى آليرسه كسب اهميت ايدر . انسان بيلميه‌رك فضائل

صاحبی اولمیدر . کوسترش ایچون اخلاق صاحبی اولمق، اخلاقسز اولمق دیمکدر .

دوقتور کوستاولوبون دیورکه اخلاقی عقل صرفه استناد تهلکه‌لی بر خیالدر . دینی ، تصوفی ، حسی ، استنادگاهی اولمیان اخلاق موقتدر و قوتدن عاریدر . بو نظریه هم طوغریدر ، هم یاکلشدر . طوغریدر : چونکه اکثریت قطعیهٔ عوام منطقی محاکمه‌یه نامستعد اولدیغندن اخلاقه بر قوهٔ تأییدیه تصور ایتمك مجبوریتی واردر . یاکلشدر : چونکه خواص اصلا بر قورقونك تحت تأثیرنده بولونمه‌دن صاحب اخلاق اولیور . بنجه ، کوستاولوبونك بو نظریه‌سی بر غایه تشکیل ایده‌من. غایهٔ امل عوامی خواص سویه‌سنه اصعاد اولدیغندن قوهٔ تأییدیه‌سی منحصراً عقل و منطق اولمق اوزره بر اخلاق تصور اولنه‌بیلیر .

ینه متفکر مشارالیه دیورکه بر ملت ، بر اخلاق ایدنمك ایچون عصرلره محتاجدر ، حالبوکه عینی ملت ، بر قاچ سنه‌ده ، اخلاقنی ضایع ایده‌بیلیر . ایشته بونك ایچوندر که بز بوقاریده‌کی قاعده‌یه براهمیت عملیه ویریورز، یوقسه بر اهمیت آفاقیه و نظریه دکل .

کوستاولوبون محق اوله‌رق ادعا ایدیورکه:— بر ملتك

اخلاقی آنك درجهٔ مزایاسنی کوسترر. ضروری و ابتدائی
اولان اخلاقك فوقنده (كه آنی قانون محافظه ایدر)
برده دها بیوك بر اخلاق واردر كه منفعت شخصیه‌نك
منفعت عامه‌یه ترجیح وفدا ایدلمسنی اوکره‌تیر. بر جمعیت،
بو برنجی صنف اخلاق ایله یاشایه‌بیلیر؛ فقط ایکنجی
نوع اخلاق اولمه‌دن تعالی ایده‌مز. — ادارهٔ امور ایدن
صنفلرك اخلاقی اداره ایدیلن اصناف اهالینك سویهٔ
اخلاقندن آشاغی دوشرسه بونی انحطاطك وخیم بر
مقدمه‌سی تلقی ایتمك لازم کلیر. — جمله طرفندن قبول
اولونمش بر قانونك عدم وجودی سببیله بین‌الملل اخلاق
هیچ بر ترقی کوسترمه‌مشدر. اخلاق عمومیه آنجق
بر قورد سوریسی اخلاقیدر: قوتلیلره رعایت، ضعیفلری
یوتمق! [*] عینی حس، فائدهٔ اجتماعیه‌سی نقطهٔ نظرندن،
فضیلت ویا ذمیمت اطلاق اولنه‌بیلیر. عائله‌یه، قبیله‌یه،
وطنه نظراً خودکاملق بر فضیلتدر. واهیلك (كه بر
ذمیمت شخصیه‌در) عمومه نظراً بر فضیلت تشکیل ایدر. —
فضائل شخصیه، بعضاً، ذمائم عامه اولور. ملایمت،
تحقیراتی عفو، عموم بر ملت جانبندن تطبیق اولنورسه

[*] (کندی نقطهٔ نظرمدن حقوق دول) نام کتابمه وبونك
ایچنده جناب شهاب‌الدین بك برادرمزك (اخلاق عنوانلی مقاله‌سنه
مراجعت.

آنك اوزرینه حقارت عمومیه‌یی جلب ایدر.ــ مسامحه‌کارلق افراد بیننده ممکن ، جمعیتلر آره‌سنده محالدر.ــ مسامحه‌کار اولامق ملتلرك حیاتنده ، فعالیت ایچون الزم اولان بر فضیلتدر . ــ نتائجنه نظراً محاکمه ایدلمك لازم گلیرسه انسانیت پرورلك Humanitarisme کوچلکله فضائل صره‌سنده تعداد اولنه‌بیلیر . بو ، اخلاقك اك قورقونج دشمنیدر.انسانیت پرورلك بیودکجه اخلاق کری چکیلیر.ــ بر مملکتده جنایات انسانیت پرورلکك زیاده‌لشمسی ایله چوغالیر. انسانیت پرورلك دائما مجازاتی تحدید ایتدیکندن آنلرك اهمیتنی تنقیص و وظیفهٔ مانعه‌لرینی اشکال ایدر.ــ فنالغه قارشی مسامحه‌کار طاورانمق آنی تزیید ایتمك دیمکدر.ــ ساحهٔ اخلاقیاتده ، یکی انسانلر ، انشادن زیاده هدم ایدیورلر . (انتهی)

پروفسور لودویغ بوخنه‌ره کوره قونفوچیوسك شو بندی اك مکمل اخلاق کتابیدر : « سکا یاپیلمسنی ایسته‌مدیککك شیئی بشقه‌سنه یاپمه! » [ایکنه‌یی اولا کندیکه، صکره چوالدیزی بشقه‌سنه باطیر.] بوخنه‌ر بو منفی ضرب مثله برده مثبت قسم علاوه ایله آنی تضمین و اکمال ایدیور : « کندیکه یاپیلمسنی ایسته‌دیککك شیئی بشقه‌سنه‌ده یاپ ! » وبویله‌جه تام بر دستور اخلاقی تصور ایدیور .

اخلاق جمعیت بشریه‌نك تنسیق وتنظیمی ایله‌تقویت بولیور . بو قضیه تاریخاً مثبتدر. تربیهٔ عمومیه‌نك تمالیسی جنایاتی تخفیف ایدیور . حفظ الصحهٔ عامه‌یه اعتنا برچوق امراضه ، بو حال ده ، بر چوق جنایاته مانع اولیور .

بر طاقم اجتماعی حقسزلقلر قابیتالیزمك سوء استعماللری ، حکومانك اویغونسزلقلری زائل اولسه ، سعی اجتماعی تنسیق وتنظیم ایدلسه ، البته ، آنلردن متولد بر چوق اخلاقسزلقلر ، جنایتلر ، جنحه‌لر وقباحتلر اورته‌دن قالقار.

خصوصیله اقتصادیاتك موافق معدلت بر صورتده اداره‌سی فقرو ضرورتی مهما امکن تخفیف ایدرو ضرورتدن متولد جنایاته واخلاقسزلقلره ممکن مرتبه نهایت ویریلیر. عائله ، قادین ، معاشرت ، عشق وسودا مسئله‌لری دها منطقی بر صورت حلیه‌یه مظهر اولورسه البته بونلردن متولد رذالتلرك ، جنایتلرك ، ذمائمك اوکی آلینیر . جمعیتك غایه‌سی جزا ویرمك دکل ، قباحته مانع اولمقدر. تداویدن ایسه خسته‌لغه هیچ میدان ویرمامك دها معقولدر. استقبالده طبك یاپامدیغنی حفظ صحت یاپاجقدر . انسانیت برده اخلاق حفظ صحتنه محتاجدر .

راعیان بشر بو نقطه‌یه نصب نظر اهتمام ایله اجتماعاً أبی ایله فنایی تفریق ایتملی و دینی اخلاقه معاون اولمق

اوزره ایلرییلنلملیدر . أبی و فناء جمعیتلره کوره متباینددر . خودکاملغك دیکر کاملغه ترجیح ایدلمامسی یولنده بشریتك تربیه‌سی آقصای آمالدر . مادام که جمعیت حالنده یاشـیورز و جمعیت بزه بر طاقم منافع تأمین ایدیور ، او حالده ، بزده سوائق خودکامینك بر طاقم تجلیاتندن اوزاق بولونملی یز . خودکاملق جمعیته مضر اولمیه‌جق مرتبه‌ده قالیرسه فضیلتدر . جمعیت ایچون بیله لزوملیدر . حالبوکه منافع جمعیته مضر اولورسه بر فضیحه‌در . ایشته بو قاعدهٔ مقیاسیه‌یه اتباعاً هر شی تقویم اولنه‌بیلیر . طبع انسانیتده خودکاملق یوق دکلدر . تربیه و اخلاق بو خصلتك مضر اولمیه‌جق بر صورتده اداره‌سنه منحصر ومنصرف اولملیدر .

ایشـته اخلاقك اسـتقبالی بو نقطه‌ده‌در . عوامك سویهٔ خواصه اصعادی ، ادبیات جیده‌نك انتشاری ، عالم حقنـده بر فکر سـالم فنی ایدینلمسی هر حالده اخلاقی دوزلته‌جکدر . معـارفك تعممی ایله بشرك سـباعیلکی ، بهیمیتی زائل اولور . بر متفکر ، غالبا ، اخلاقسز اولماز . خصوصیله جمعیت بشریه ، مهما امکن اجتماعی حقسزلقلری اورته‌دن قالدیره‌جق اولورسه اخلاقسزلغه ، خودکاملغه ذاتاً محل قالمـاز . بر انسـان جمعیت بشریه‌نك ، اخلاق اجتماعیه‌نك ، متقابل یاشـامق ضرورتنك نه اولدیغنی بیلیر ایسـه آرتق بوکسـك بر سویهٔ اخلاقیه‌یه چیقمش دیمك اولور . بو زاده‌یه کلنلر ایچـون دینك تخذیری

و عدم تخذیری سیاندر . استقبالده وجدان دنیلن کمیت روحیه آنجق بو شکلده مظهر تکامل اوله‌جقدر .

منافع شخصیه ایله منافع اجتماعیه‌نك تألیفی ! ایشته اخلاقك ایلك وصوك سوزی بودر . استقبال قوتلری بشری بو بولده یتشدیرر ایسه ، الحق ، انسان جنسی ، لایق اولدیغی اریکهٔ تکمله چیقمش اولور .

بوخنه‌رك ادعا ایتدیکی کبی اك بیوك کنهکارلر منافع شخصیه‌لرینی منافع عامه‌وقوانین عمومیه‌نك فوقنده کورنلردر .

ایشته بو غایهٔ امله وصول ایچون یکی بر پلان ، یکی بر اصول ، یکی بر طرز حکومت ، یکی قوانین اقتصادیه واجتماعیه اتخاذ ایتمه‌مز لازم کلیر . استقبال بو افکار و آرانك انکشافنه شاهد اوله‌جقدر . کذلك ، جمعیت بشریه‌نك مدار قوام وبقاسی اولان قواعد هر نوع تجاوزدن مصون اولمق شرطیله ، آتیده انسانلر پك سربست اوله‌جقلردر . کناه و یاساق آزاله‌جقدر . بیوك بر حریت بشرك ترتیب مستقبل مقدراتنه نظارت ایده‌جکدر . او وقت ، شمدی فضیحه وحتی رذالت ایتدیکمز شیلر مباح اوله‌جقدر . نته‌کیم ماضیده پك کناه ، پك یاساق ، پك مکروه بیلنن بر چوق شیلر ، بوکون ، آرتق اویله کورولمیور . اباحه ایدیلمیور .

(تاریخ استقبالك اوچنجی جلدندن)

مأمورين مسئله‌سی

هر مملکتده بر صنف ممتاز واردر : اسکی رومادہ اك متحيز وطنداشلر « پاتریچیان » لر ایدی . بو کون فرانسه‌ده حاکم صنف پاره صاحبلریدر . بر چوق مملکتده اصیل زادکان ، بعضیلرنده « بورژوا » دنیلن اصناف نفوذ تفوقی حائزدر . بزم تشکلات تاریخیه‌مز حال حاضرده‌کی أوروپا حکومانتك تشکلاتنه بکزه‌مدیکندن اصیلزادکان ، رهبان ، حتی اصناف دینیلن خلق مملکتمزده یوقدر . بناءً علیه مأمورین طاقمی اك زیاده کوزه کورینن ، مقدرات ملیه‌یی أله آلان طبقه‌در . ادوار استیلامزده قوانین اقتصادیه‌یه قارشی ایدیلن سوء قصدلرك پك اوقدر تأثیری اولمازدی . چونکه ، بر طرفدن ، خزینهٔ دولت غیر کسبی وسائطه طولار ، دیکر طرفدن شرق ایله غرب بیننده هنوز رقابت باشلامدیغندن کیمسه بونك فرقنه

وارامازدی . وقتا که تاریخمزك دور قهرمانانه‌سنه نهایت ویرلدی ، واوروپانك تضییقی آلتنده قالدق ، ایشته او زمان خطای تاریخمزی آکلادق . خصوصیله مشروطیتك اعلانندن صکره حسب اللزوم ودفعاتله اجرا اولونان تنسیقات، روم ایلی وطرابلس غربك ضیاعندن صکره بر خیلی مأمورینك آچیقده قالمسی مسئله‌نك اهمیتنی زیاده‌لشدیردی. بوکون مأمورین مسئله‌سی، مملکتمزده بر قضیهٔ اجتماعیه‌در. مسئله‌یی ایکی نقطهٔ نظردن تدقیق ایتملی‌یز : ۱ ـ ادارهٔ حکومت اعتباریله ۲ ـ بالذات موظف اولان وآچیقده قالان مأمورلرك طوغری‌یه معیشتلری اعتباریله.

هیچ بر وقت ، هیچ بر مملکتده مأمورین صنفی بویله بر بحران کچیرمامشدر. اسماعیل پاشادن صکره مصره برلشه‌ن قوندومینیوم = ادارهٔ مشترکه و بالآخره اسکندریه بومباردمانندن صکره تقرر ایدن انکلیز مراقبه‌سی بر چوق مأمورینی آچیقده براقشدی . اعتراف ایده‌لم که مصرده سرزدهٔ ظهور اولان مأمورین بحرانی بزمکندن پك خفیف ایدی .

مسئلهٔ حاضره‌نك بودجه اعتباریله اولان اهمیتی ده آز دکلدر .

حکومت حاضره‌مز ، دیمك اولیورکه، پك اعوجاجلی

بر معما قارشیسنده بولونیور . ایشـك هر ایكی جهتنی ، سطحیجه تدقیق ایده‌لم :

دولت مأمورلرندن ایش ایستر. هم ده اصولنه، قانوننه، شیمهٔ وطن پروری‌یه موافق ایش بكلر . هله كرفتار اولدیغمز شو صوك فلاكتلردن صكره ملت و حكومت مأمورلردن هر زمانكندن فضله بر حمیت ، دها زیاده بر وطن پرورلك ، بیوك بر عزم وارادت طلبنه حقلیدر . فقط ، مع التأسف ، دولت ایله مأمورینك وظائف و حقوق متقابله‌لری هنوز تقرر ایتمامشدر . صنف مأمورینك تابع اوله‌جغی قانون دها یاپیلمامشدر . ممالك غربیه ده پك مهم مأمورین قانونلری واردر . بو Statut du personnel لر بعض مملكتلرده مجلهٔ واحده درونده مندرجدر ، بعضلرنده ایسه متفرق فقط انسجام و وحدتی حائز متفرق قوانین و نظاماتدن عبارتدر . الك مكمل قانون ایتالیاده‌در .

بو قانونك بر نسخه‌سی ، بر قاچ سنه اول ، جلب ایدیلوب تركجه‌یه ترجمه ایدیله‌رك وظیفه‌دار اعاظم مأمورینمزه ویرلمشدی . بر آرهلق ده عدلیه نظارتنده بویله بر قانون لایحه‌سی تنظیم ایدلمكده ایدی . بالآخره محاربه‌ بو ایشی‌ده آتی‌یه تعلیق ایتدی .

مأمورين قانونى يابيلمه‌دن كرك مأمورين ، كرك حكومت وظائف متقابله‌لرينى سهولتله ايفا ايده‌مز. واقعا انتخاب وعزل مأمورين خصوصنده مطلق بولونمق وهله‌ء اولاده دها قولاى كلير. فقط سرايه بكزه‌ين بو سهولتدن احتراز ايدلمليدر : بلكه بو حريت مطلقه‌دن آنى استفاده ممكندر ، شو قدر واركه هيئت وحكومانك اصل اسباب موفقيتى اداره‌نك اساسكير اولمسنده‌در . بناءً عليه دائمى بر اراده بر دفعه‌يه مخصوص كليتلى بر مبلغك مرجح اوله‌ميه‌جغى كبى موضعى ، محلى ، موقت فوائد اداريه‌يه اساسلى بر طرز اداره ترجيح ايدلمليدر .

قادن ولرمز حالا بك طولغوندر . نسبةً مأمورى چوق اولان فرانسه حكومتنك خارجيه نظارتنده بيله بزم خارجيه‌مزدن دها آز مأمور واردر. قيمتى دون، اختصاص آز ، اصول مساعى‌يه غير واقف بر چوق مأمور استخدام ايديورز . بونلردن ظن اولونمسون كه حكومت استفاده ايديور . شهرمز مؤسسات ماليه‌سنده قوللانيلان مستخدمين دها زياده چاليشيور ودها منتظم بر حالده ياشيور . ديون عموميه وسائر مؤسساتك طرز اداره‌سى ايله دوائر دولتك اسلوب مساعيسى آره‌سنده كلى فرق واردر .

بزده مأمورين وظيفه‌سنی قطعيتله بيلمیور، استقبالنی
پك چوق دوشونيور ؛ ايشدن زياده عائله‌سيله ، نفسيله
مشغولدر . بو وضعيت بر چوق امراض روحيه توليد
ايديور . عزم ، ارادت ، متانت قالميور ويا آزاليور .
ثبات و استقرار اولمديغندن فكر تعقيبده بولونميور .
مادی قابليتسزلكی ، آليات (تەقنيق) اعتباريله اولان
نقصانی‌ده بونلره علاوه ايده‌جك اولورسه‌ق اداری
موفقيتسزلكلرمزك سوائق روحيه‌سنی آكلامش اولورز .
مأمورينك حكومت عمارتخانه‌سی مواجهه‌سنده سائل
وضعيتنده بولونمه‌سی اخلاق عامه (مورال پوبليق) نقطهٔ
نظرندن هبوطمزك اسباب لدنيه‌سنی تشريح ايدر . ادارهٔ
مركزيه اساسلی بر ايشه منتظر اولديغندن مأمورين
امورينی دستورلره ربط ايتمليدر ، حكومتده ، ملتده
مأمورلرك موقع حقوقيلری نه‌در ، بونلر نه كبی ضمانلرك
تحت حمايه‌سنده بولونيورلر؟ بو مسئله‌لرك قريباً ومستعجلاً
حلی لازمدر .

اكثر ممالكده، على الخصوص مختلف آلمانيا دولتلرنده،
مأمورينك بر دستور عموميلری واردر . هر هانكی
دائره ويا ولايته مربوط اولورسه اولسون بر مأمور
بو محيط وذی شمول قانونته تابعدر . آندن صكره مختلف

نظارتلر ويا ايالتلر او عمومی قانون دائره‌سنده نظامات خصوصيه‌لرينی تدوير ايدرلر .

بوندن بر قاچ سنه اول فرانسه‌ده (مقايسهٔ قوانين) جمعيتی بر چوق اجنبی اداره قانونلرينی تحليل وتنقيد ايدوب بعض اصوللر استخراج ايتمش ايدی . شايان نظر اولمقله برابر بو تدقيقات ناقصدر . حكومتمز النده بولنان وسائط رسميه ايله هر دولت قوانين ونظاماتنی عريض وعميق تدقيق ايتديره‌بيلير . ظن ايدرم كه نهاية‌الامر بر مهم مأمورين قانونی يا پيلورسه بحران ويا كشمكش كلمه‌لريله ياد ايده‌بيله‌جكمز بو حال مرتفع اولور . وبر دور قطعی باشلار . بويله بر دورك حلولنده حكومتك منفعت عظماسی واردر . حضور وراحته نائل ، ذی‌عزم و ارادت ، صاحب معلومات مأمورينه استناد ايله فرداسندن متلاشی ، بالطبع دالقاوقلغه ميال ، روحاً مفلوج وبيلديكنی‌ده اونوتمش بر كروه مستخدمينه اتكا بيننده فرق عظيم واردر . بويله بر دستورك تدوينی بر چوق ديدی قوديلره ، اطرادسزلقلره ، ارباب لياقتدن اولميان طول امل اصحابنك احتراصاتنه ودها بر چوق شيلره خاتمه چكر .

كله‌لم ايشلك جهت اجتماعيه وخصوصيه‌سنه : متوالی تنسيقات مملكتمزده بی‌كارلرك عددينی آرتديردی .

بوراده تنسيقاتى تنقيد ايده‌جك دكلز . يالكز مواجهه‌سنده بولونديغمز حقيقتى نظر تأمله آليورز . بو قدر مأمور نه اوله‌جق ؟ اوزون مدت خدمت دولتده بولونمش بر آلاى منفصلين بوندن صكره نه ياپه‌جق ؟

تضمينات اصولى هيچ اينى بر نتيجه‌ويره‌مدى . امكدارلرك آلدقلرى پاره‌لر بر ايشه يراميه‌رق اسراف ايدلدى . عجبا بو حادثهٔ اجتماعيه‌دن استفاده ايديله‌بيليرمى ؟ مادةً فنون اقتصاديه اعتباريله ، كروه منفصلينك استخدامى ، آنلر واسطه‌سيله مملكتك حراثتى ، اقتصاداً بر عدم مركزيت تأسيسى ممكنميدر ؟ داخلى استعماره (قولونيزاسيون انته‌ريئور) پك مساعد اولان بقيهٔ ممالك عثمانيه‌ده بونلردن نه درجه‌يه قدر خدمت بكلنه‌بيلير ؟ ايشته سزه محتاج حل بر چوق مسئله ... بونلرك اول باول ، مطبوعات ومحافلده دوشونلمسى پك طوغرى اولور . بر مدت مناقشه‌دن صكره مسائلك هر جهتى تنوير وتوضح ايدر . كيزلى قپاقلى بر جهتى قالماز . بو دقيقه‌ده بلكه الك مفصل مسائلمزدن برى اولان شو مأمورين ماده‌سنك هر نقطهٔ نظردن زمين محاضره ايدلمسى ممكندر . افق سياستدن هنوز مندفع اوله‌ميان قره بلوطلر صيرلدقدن صكره كنيش ، ذى شمول بر اصلاحات پروغرامى تنظيم وتطبيق

ایتمك مجبوریت متحتمه‌سنده بولنه‌جغز : درحال اعتیادات قدیمه‌یی ، أوروپا دیللرینه داستان اولان اصول اداره‌ٔ معتاده‌مزی براقه‌جغز . ایشته شو قریب آتی‌یه انتظاراً بو قدر مهم اولان بو حیات مسئله‌سنی یشیل اورتونك اوزرینه قویمه‌ده تردد ایتمه‌ملی‌یز .

شو حقیقتی کراراً ومراراً سویلدم ویازدم : بتون شرق مسئله‌سی بر اداره ویا اداره‌سزلك مسئله‌سیدر . اداره ایسه مأمور سایه‌سنده تدویر ایدیلیر .

آسیاب حکومت منتظم و بیوك بر فکر دیکرکامی (آلتروئیزم) ایله چالیشیر آدملره عرض افتقار ایدیور . بو آدملرك تفریقی ، اقداری ، توظیفی ، یوق ایسه‌لر ویاعددلری کافی درجه‌ده دکلسه یرادلری ویا زیاده‌لشدیرلملری ایچون « مکتب ملکیه » نك یکی بر فکر واصول ایله از سرنو اصلاحی بر ماهیت استعجالکارانه‌یی حائزدر .

بر ماکنه نه قدر صاغلام وصوك اصول فنیه‌یه تبعاً یاپیلمش اولورسه اولسون ماکینستسز ایشله‌یه‌مز ویا فنا بر ماکنیست ایله بوزولور . قانون اساسیمز وقوانین مختلفه‌مز نه قدر مکمل اولورسه اولسون آنلری تطبیق ایده‌جك مستخدمینمز اولمازسه ثمره ویرمز .

مأمورينك اخلاقى

اخلاقك مولدى ، موثرى ، سائق ومحركى، خلاصه خالقى نه‌در؟ اخلاق نه‌دن تخالف اقاليم ايله ده دكيشيور؟ بز بوراده فلسفه‌فروشلق ايدوبده بو كبى مسائلى حكمت نقطهٔ نظرندن تشريحه قالقشميه‌جغز . يالكز هر ملتك طرز اداره‌سى لايق اولديغى حقيقتنه قياساً هر صنفك اخلاقى او صنفه لايق اوله‌بيله‌جكى حقنده‌كى نظريه‌يى خاطرلته‌جغز . پك اسكى زمانلرده ، هنديلر ، يونانليلر بيله بو دقيقه‌يى كوره‌بيلمشلردى . احاديث احمديه‌ده بو نقطهٔ نظرى تأييد ايدر. مونته‌سكيئونك روح‌القوانيننده‌ده بو مبحث اوزون اوزادى‌يه شرح ايدلمشدر . نتيجهٔ كلام،طرز حيات واداره شرائط اجتماعيه‌نك محصله‌سيدر.

ظلم ومطلقيت ايله اداره اولونان يرلرده اهالى اخلاق اعتباريله پك دوشوكدر . خفيه‌لك ، تبصبص ، انحنا ،

أنتريقه ، ديدي‌قودي ، فضله الفاظ تكريميه ، لزومندن يك فضله تشريفات ، دالقاوقلق ، بيت‌الماله كوز ديكمك ، الى آخره ، جملةً ، ازمنهٔ مطلقيه‌نك خطوط عموميهٔ حياتنده كوزه چارپان علل روحيه‌در .

حكومات حره‌ده ايسه خفيه‌لكه ، تعصبه ، انحنايه يك او قدر حاجت يوقدر . هله حريت بر يرده عنعنه حالنه كلير و بر ماهيت جبليهٔ تاريخيه اكتساب ايدرسه اوراده كيت كيده ، حال مطلقيتك ضروريتندن اولان امراض روحيه آزالير .

بناءً عليه حكومت وشرائط اجتماعيه‌نه‌درجه‌ده معقول ومنطقى اصوللر اوزرينه ابتنا ايدرسه اخلاق‌ده او قدر صافيت و جيادت كسب ايدر .

شمدى كندى احوال و اخلاقمزه ارجاع نظر ايده‌لم: بز يمان بر ماضئ استبدادك كريه بر ميراث اخلاقنه قونه‌دق . ماضى بزه بر چوق شيلرله هلاكو اردوسى قدر دارمه داغنيق بر طاقم اشخاص براقدى . بزم قطعيتله وسرعتله تجددمزه مانع اولان بو كبى شيلردر . كيمكله ويا كيملرله مملكتمزى كنجلشديره‌جكز؟ ايشته اصل مسئله بودر .

صدده كيرشمه‌دن سزه بر حكايه نقل ايده‌يم: بوندن تقريباً ايكى سنه اول آلمانيايه بر ترك قافلهٔ سياحينى كيتمش

ایدی . بونلره ویا بونلرك بر قسمنه برلینده‌کی طلبه‌مز طرفندن ویریلن بر ضیافتده غزته‌جی رفقادن بر ذات کوچك بر نطق ایرادیله آشاغی یوقاری دیمش که : « بز ، بر کمی داخلنده‌کی یولجیلرك موقعنده ایدك . کمیمز اوقیانوسك أنکینلرنده کیدیبوردی . باقدق که ، یول اورته‌سنده ، قپودان چیلدیردی ... ایشیمز فنا . بو کیدیش ایله کمی باطه‌جق ، بزده برلکده محو اوله‌جغز . آنك ایچون قیام ایتدك ، قپودانی طوتوب بر یره قاپادق . و ، چارناچار ، کمیجیلك ، قپودانلق ایله علاقه‌مز اولمدیغی حالده قپودان موقعنه کچدك ، کمی‌یی اداره ایدیبورز . سزلر ایسه واپوری اداره ایده‌بیلمك ایچون لازم کلن معلوماتی اکتساب مقصدیله بوراده بولونیورسکز . بتون امیدمز سزده‌در . » بو نطقك روحیات اعتباریله ، بنجه ، اهمیتی پك بیوکدر . طوغریسنی سویلیه‌لم : بطن حاضردن خبر یوقدر . ماضی‌نك دور ایتدیکی مأمورین ـ مستثنالردن بحث ایتمیورز ـ عمومیتی اعتباریله تفیضی ، ترقی‌یی ، بقایی ، استراحتی جملهٔ ، مافوقك خوش کوره‌جکی « اخلاق » ی اختیارده بولیورلر . بونلرجه قانون ، مصلحت ، اصول پك او قدر مهم دکلدر . اصل اهمیتلی اولان شیء آمر افندی ، بك ویا پاشا حضرتلرینك مزاجنه خوش کله‌جك

اجرا آنده‌در . بو حالت روحیه‌یی عریض وعمیق تدقیق ایتدم . شمدی ، مملکتمزك رأس‌كارنده بولنانلره مهم ، مقدس بر وظیفه ترتب ایدیور .

بو کبی مزاج آشنایانه ونبضکیرانه احواله قارشی حدت ایتمك وشدت کوسترمك . فی‌الواقع بو بر آز کوجدر . دوشونکزکه بك جید اخلاق واصوله مالك بر بیوك مأمورك حضورنده ، هرکون ، معاونی ویا قلم ممیزی : افندم بو کون دوندن اعلاسکز . هله شو بیوردیغکز شیده بر کرامت واردر . عجبا بو ایش‌قانونه مغایرمی ؟ دیورسکز ، حالبوکه بونده بن اصابت کوربیورم ، کبی سوزلر ویا بو یولده اجرا آت ایله وقت کچیرسون . ابتدا بو وضعیت قارشیسنده آمر اولان ذات ، یواش یواش ، بیلمیه‌رك تبدیل سجیه ایدر ، او آدمه طوقوناماز . ثانیاً ، او آدم‌ده تعبیرمزی عفوبیوریکز جیویق اولور ، ثالثاً ، ایش شیرازه‌سندن چیقار و .... بر اداری آنارشی میدانه کلیر .

صاغلام ، چلیکدن بر سجیه لازمدرکه بو «قرونیق» روح وخلق خسته‌لغنه نهایت ویرلسون . فکرمجه مأمورك آمرینه قارشی اولان تبصبصی قانون‌نامهٔ جزاده الك مهم جنایتی تشکیل ایتملیدر . بو دردك دواسی ـ عمومیتی

اعتباریله سویلیورز ـ هر دولتك زمامدارانی تشکیل ایدن بر قاچ کشینك ألنده‌در . بونلر ایچه بیلملیدرلر که واقعا بو کبی مأمورلر ایله ادارهٔ مصلحت قابل اولور . نه نوعدن اولورسه اولسون بر طاقم اجراآت یاپیله‌بیلیر، فقط بو موقت وآنیدر . بو صورتله اداره‌نك عمللری بیغیلور ، چانینك کیرشلری کوشه‌ر .

مملکتمزده ـ کراراً سویلدك ـ مأمورین ممتاز صنفی تشکیل ایدییور. دولتك کوره‌بیله‌جکی ایلك‌ده، فنالقده آنلردن کله‌بیلیر . چونکه مأمورین صنفی موجهه‌سنده موازنه‌یی ادامه ایده‌جك بشقه بر صنف یوقدر . آنك ایچون و دیکر بر صنف یتشنجه‌یه قدر مأمورلرك « اداره » سی بزده مسئلهٔ اساسیه‌در .

شو جهتی قطعیتله ادعا ایدرم : ماضینك لوثریاسنی بیلمیان ، مأمور صنفنك اعتیاداتنی آکلامیان پك پاکنهاد بك زیاده خلوص نیت صاحبی ذوات ، ایلك دفعه اولمق اوزره ، بعض دوائرك باشنه کچدیلر . بونلر بیوك بر عزم وقطعیتله چالشمق ایچون میدانه کلمشلردی . تعیینلرینك فرداسی معاون بك ، اوراق ممیزی افندی ، کاتبجکلر آنلره چانمق فننده‌کی مهارتلرینی کوستردیلر . مومی‌الیه ویا مشارالیه آمر تفرعات اموره ، اصول

قرطاسیه‌یه بك او قدر واقف اوله‌میه‌جغندن بونلرك ساخته معلوماتنه ، جعلی اختصاصاتنه قاپیلدی و ظن ایتدی که بو مخلفات ماضی‌یه مراجعت ایتمه‌دن دولاب اداره‌یی تدویر قابل اولمیه‌جق. بناءً علیه ، ماضی بو صورتله بعث بعدالموت سرینده ، فقط قسماً ، مظهر اولیور . بو جریان او قدر یواش، او قدر کورولتیسز کیدیور که کیمسه بونك فرقنه وارەمیور . بو دقیقەده اصل کوستریله‌جك مهارت وحمیت بو جریانی کورمك و آکا قارشی کلمکدر .

مأمورین قانونی و آکا تبعاً نظامات خصوصیه‌یی تیز ألدن یاپملی واداره‌یه بر قطعیت ویرملی‌یز . بوندن صکره مهما امکن مأمورلری تحدید و تجدید مجبوریتنده‌یز. اردونك کنجلشدیرلمسی برامر ضروری ایدی . بشقه درلو بر شی یاپیله‌مازدی . عجبا دولت ومملکت ایچون مأمور اردوسی عسکر اردوسندن دها آز مهم‌میدر ؟

اخلاق قدیمه اصحابنك کرسیٔ اقبالده طورمسی ایله اسکی طاس اسکی حمام ماضی مملکتمزده حکمفرما اولور. ممالك عثمانیه « ادوار جدیده »یه داخل اولمازسه استقبالی امین دکلدر . یکی بر طرز اداره ایچون یکی اللر لازمدر. بو استقباله کسب لیاقت ایچون ده شیمدیدن تدارکلی

بولونمقلغمز بر فریضه‌در . مع‌التأسف بو خصوصده هیچ بر شی یاپمیورز . اك زیاده ملکیه ، قضاة ، حقوق مکتبلری نظر ابتصاره آلنمغه سزادر .

افادات سالفه‌دن بزی جذریلکده (رادیقالیزم) افراطه کیدییور ظن ایتمه‌ییکز . خیر ! درشت بر طرزده اجرا آنك خلافکیری‌یز . مأمور اردوسی ایچنده او قدر چوق ذوات واردر که آنلرك بر ادارهٔ سالمه‌ده استخدامی پك ممکندر . خزینه خدمتنده پولسزلق کوستروبده دیون عمومیه‌ده منتظماً چالیشان ویا شو صوکنجی اداره‌دن دولت خدمتنه کجدکدن صکره اخلاقی بوزانلر پك چوقدر . صیقی بر « دیسیپلین » ایچنده ، خصوصیله کوچك مأمورلر ، ایی ایش کوره‌بیلیرلر . بزم هدف مؤاخذه‌مز بر درجه‌یه قدر بیوك ویا بیوجك مأمورلردر . آنلرك ده عددی پك چوق اولمسه کرکدر . خلاصهٔ کلام نیشتر سیاستی ، کوپریلی محمد پاشا مغفورك ألینه آلدیغی کبی آلملی ویر آز جراحلق ایتملی . غانغره‌نی ادامه ایدن مأمورین یالکز ماضی یادکارلری دکلدر . یکی یتیشنلرك ایچنده‌ده اسکیلره رحمت اوقوته‌جق چلبیلر چوقدر ، رجا ایدرم بو جهتی اونوتمیه‌لم .

شوراسنی سویلیه‌یم که عدل‌واحسان پولتیقه‌سی‌یالکز

حق پاشا حضرتلرینك تحت امتیازنده بولونماملیدر .
(عدالت) نظریه‌سنه مستنداً معهود ، مأمورینك تصفیه‌سی
لازم کلیورسه (احسان) اساسنه ابتناءً ده آنلرك تأمین
معیشتلری آشاغی یوقاری بیت‌المالك بورجیدر .

معرض انتهاده بر آزده دیکر بر دردمزدن بحث
ایده‌لم : بزده آدم یتشمیور . آدم ایجادی حقنده هنوز
بر پولتیقه‌مز یوقدر . عبدالحمید ثانی دورندن اول عظمای
وزرا بر درجه‌یه آدم یتشدیرمکله افتخار ایدرلردی .
ارباب استعداد آرانیر ، بولونور و بو صورتله هم آنلر ،
هم‌ده دولت مستفید اولوردی .

تمیز ایدن بر چوق ذواتی بیلیرم که مثلا رشید پاشا
کبی بر طاقم اجلهٔ رجالك یتشدیرملریدر . بز ایسه هم
آدمسزلقدن ، مأمورسزلقدن شکایت ایدیورز هم‌ده
مع‌التأسف اصحاب قابلیتی بولوب میدانه چیقارمیورز .
بیوك پترو روسیه‌یی پکیلشدیردیکی وقت الك زیاده انسان
یتشدیرمك مسئله‌سنه عطف اعتبار ایتمشدی . هر مملکتك
امر تجددنده اعاظم بو دقیقه‌یه لزومی قدر اهمیت ویرمشلردر .

نقصان اخلاقدنمیدر ، نه‌دندر ؟ بیلمم . مشروطیتك
اوان اعلاننده بو قدر خنده و استهزایی استجلاب ایدن
(مخدوم وداماد بکلر) اصولی بشقه بر شکله کیره‌رك

روحلرمزده الآن حكمفرما اوليور. حسبةً لله ، مملكتده آدم يتشديرمك غرضيله هيچ بر كيمسه مظهر محابت اوله‌ميور . من‌الواقع بويله غائله‌لى زمانلرده بر چوق اطرادسزلقلر اولور. فقط سياست اول باول بناى استقبالى انشا ديمك اولديغندن بيوكلردن شونى رجا ايدرز: بوندن صكره‌كى قرن حياتمزده دولتى اداره ايده‌جك آدملرى شمديدن بولوب تشويق وترغيب ايتسونلر. تركلره ، مسلمانلره ياپيله‌جق اك بيوك ايلك ايشته بودر . بر آز ديكر كام (آلتروئيست) اوله‌لم . مملكتمز خودكاملغك غلبه‌سيله مضمحل اولدى . منحصراً كيسه‌مز ، كنديمز ايچون دكل ، مملكتمز ، دولتمز ، فلاحمز ايچون ده چاليشه‌لم . استقبال (بوكون) أليمزده‌در. بز آكا شمدى ايستديكمز شكلى ويره‌بيلير. فقط (يارين) ايش دكيشه‌جكدر. چاليشه‌لم ، چاباليه‌لم و تركك عقلى صكره‌دن كلير » كلام مشهورينى فعلياتله تكذيب ايده‌لم .

مدافعه و تربیهٔ ملیه

گچنده ، پارس دارالفنونی ارکاننده بر ذاتك بر کتابنی اوقومشدم . بو معلم پك اینجه بر نقطه‌یه تماس ایله ترکلره، عربلره ، مسلمانلره وعلى العموم شرقیونه چاتیور . پروفسورك حقنی تسلیم ایدرز. بو متتبع دیورکه: شرقیون، بعضاً ، ولهذا بر غیرت وهیجان کوسترر ، میدانه محیرالعقول بر اثر سیاسی ویا عسکری کلیر . فقط بو دوام ایتمز . آز بر زمانده سونر . چونکه شرقلیلرده شیمهٔ دوام یوقدر . فکر تعقیب پك آزدر . ایلك هیجان گچدکدن صکره ماکنه طورور . تاریخده کوردیکمز استعلای عرب، وسطی آسیادن کان جهانگیرلرك اجرا آتی هپ بو قبیلدندر .

معلم شو سوزلری استطراداً ، بر بشقه مطلب ضمننده سویلیوردی. فقط بز بو حقیقتی هر شیئه تطبیق ایده بیلیرز. بزم امراض مدهشه مزدن بری ده یالکز تبلر ایمش تهلکه‌یی

كورمك ، آكا قارشى تدابير سريعه اتخاذ ايتمكدر . ظن ايتمم كه (ادارهٔ مصلحت) تعبيرلرينك شرق لسانلرندن بشقه‌لرنده مقابلى اولسون . بر تهلكه كورور كورمز غليانه كليورز ، پك چوق شيلر ياپيورز . جوشان وخروشان روحمز قلبمزه صيغه‌ميور ، فقط ايرتسى كون سرخوشلقدن صكره عارض اولان خماره مشابه بر حاله كرفتار اوليورز. رسم افتتاح وكشاددن صكره‌كى جلسه‌لر اهميتلرينى غائب ايديورلر .

بو ذهنيت ايله بز خيلى شيلر ياپدق . طوغريسنى سويليه‌لم : فلاكتلر باش كوستردكدن صكره مدافعهٔ مليه‌مز ايچون خيلى اوغراشدق . شو هنكامهٔ مضايقه‌ده ياپيلان ويا ياپيله‌بيلن شيئلرله افتخار ايده‌بيليرز . فقط مدافعهٔ مليه منحصراً طوپ وتفنكله اولماز . زور بازو بوكا كافى دكلدر . اكر فكرينى بوقارويه نقل ايتديكم پروفسورك ديديكى كبى بر سجيه‌يه مالك اولسوايدك ، ملى مدافعه‌مز ايچون ياپديغمزى يا عقله برابر بر آز دها درين دوشونور ، استقباله بر آز فضله‌جه نكه‌انداز اولوردق . ثمره‌سنى بوكون دكل ، يارين ، بلكه اوبركون كوره‌جكمز ، بزم دكل اخفادمزك ادراك ايده‌جكى ايشلره توسل ايدردك .

تاريخمزى تكرار اوقومق كلفتنه قاتلانيكز؟ كوره‌جك . سكزكه هر تهلكه‌نك ، هر مصيبتك فرداسنده تنسيقات

عسكريه‌يه كرمى ويرمشز . مغلوب اولان يالكز عسكردر . ذهابنده بولونمشز . حالبوكه ملتى يتشديرمك ، آكا بر قان افاضه ايتمك پك او قدر خياله كلمه‌مش .

مدافعهٔ مليه جمعيتى ، دونما جمعيتى پك اعلا ، صوك درجه‌ده شايان ترغيب مؤسسات مبروكه‌در . فقط مدافعهٔ مليه ايچون غير كافيدر . زواللى ملت ، زواللى وطن هنوز دستور قطعىٔ حياتى بوله‌مدى ، ترك ومسلمان تربيه‌سى تقرر ايده‌مدى . مقصدمز آكلاشيليورمى؟ تربيهٔ عموميه‌مز مسئله‌سنى قورتارمق ايستيورز . مملكتمزده اك بيوك پروغرامسزلق ، اك اسفناك اطرادسزلق تربيهٔ عموميه‌ده حكمفرما اوليور . بلكه بر چوق شيلر حقنده (نه‌بولوز) حالنده بر پروغرامز وار . فقط اك قرارسز شيئمز تربيهٔ عموميه‌مزدر . آحاددن ، ابتدائيه معلملرندن دكل رجالدن ، اركاندن بر چوق ذواته صوردم . هر برى بر شي سويليور . دها غرطوبسى هيچ برى مسئله‌يى لايقى ايله دوشونه‌مه‌مش . مكتبلرمز اللهلق . بو حال مؤسسات اجنبيه‌نك اكمكنه ياغ سوريور . اجنبى مكتبلر آشاغى يوقارى برلى اطفالك پاره‌سيله اداره اولنيور و حتى .. زنكين اوليور . مسلمان وترك چوجوقلرينك فرنك مكتبلرينه ويردكارى اجرتلر ايله پك مكمل مؤسسات تدريسيه وجوده كليردى . بز بو جريحهٔ مليه‌مزى هنوز

دوشونه‌مشز. مسئله‌یی اطرافیله تدقیق هنوز عقله کلمه‌مش. ارباب علاقه‌نك شدتله نظر ابتصارینی جلب ایدرم . شو صوك مسئله‌یی تعمیق ایتسونلر ...

بز هم پاره‌مزی ویریـیورز ، هم‌ده بوكا مقـابل حسیات ملیه‌و ووطنیه‌مزدن اساسلیجه فداكارلق ایدیورز. بیلیرز میسـیونر مكتبلرندن چیقانلر روما قاتولیـكی ویا آنغلیقان اولمیورلر . اولمیورلر فقط بزم ایسته‌دیكمز كبی جوشان وخروشان بر ملیته‌ده صاحب اوله‌میورلر. بوراده بر استطراد یاپه‌لم : مؤسسات اجنبیه‌دن چیقانلر ایچنـده پك حمیتلی ذوات وار . بونلر اوراده‌كی لاقیدی‌یی كوره‌رك وجریان ایدن شیلری فرط ذكالریله تفحص ایدرك بلكه بر چوقلرندن زیاده وطن‌پرورلكلرینی آرتدیرمشلردر . فقط ، عجبا ، بونلرك عددی قاچدر ؟

آوروپا مكتبلرندن چیقان (لاقیـد) مضر اولمسـه بیله وطن ایچون زائددر. انكلیز ویا آلمان (كولتور)لرینك حیرانی اولان بو كیمسـه‌لرده بر درجه‌یه قدر محیطلرندن استكراه حسی حاصل اولیور . فلسفی (أنترناسیونالیزم) دكل ، فقط سرسری (قوزموپولیتیزم)ی اولانجه شدتیله كندیلرینه استیلا ایدیور :

هر كسـك معلومی اولدیغی اوزره معارف ومكتبدن مقصـد یالكز دماغ وحافظه‌یی تربیه دكلدر . حسـك تربیـه‌سی‌ده بر امر اهمـدر. دماغ ، بدن ، حس بردن

و متوازياً تربيه كورورسه او زمان بر نتيجه حاصل اولور . شو دستورى ايجه محافظه ايده‌لم . ديمك اوليوركه اجنبى مؤسساتى ـ بو نقطهٔ نظردن ـ بزم اولادمزه تام بر تربيه ويره‌ميور . بلكه دماغ و بدن بو مكتبلرده تربيه ايديليور . فقط حس اصلا مظهر تربيه اولميور . دها ايلرى كيده‌رك ديه‌لم كه حس اورالرده تربيه ايدلمك شويله طورسون ابطال و اضلال بيله ايديليور . حالبوكه وطنمزه اك زياده لازم اولان شى ، خصوصيله شو زمانلرده ، تربيهٔ حسياتدر . بو نقطهٔ نظر اختلافندن فوق‌العاده ضرر كوردك . ديه‌بيليرم كه شرق مسئله‌سى دنيلن اعجوبهٔ سياسيه طوغديغى كوندن برى بز بو درد ايله مضطربز . اكر سلطان سليم زمانندن برى بزده تربيهٔ مليه و وطنيه اساسلرى عسكرلك تجديدى اساسى ايله برابر قبول ايدلسه‌ايدى هر حالده بوكون دها قانلى ، دها جانلى اولوردق بو اهمال نتيجه‌سيدركه محيطمزده برچوقلرمز نه اولديغمزى بيلميورز . غايه‌لرمز تربيهٔ مليه‌خصوصنده كوستريلن لاقيدى اثرى‌اوله‌رق، عادتا اورتولى بولونيور . بشقه مملكتلرده اصل تحمل ايديله‌ميه‌جك شيلره بز بوراده انقياد ايديورز .

برچوق محافلده يكى بر غايهٔ خياليه‌اختراع ايدلمسى‌موضوع بحث اوليور . بوفكره جداً تأسف و تعجب ايدرم . غايه‌دنيلن

شی احداث ایدلمز، ثم التدارك أولمه ایدیله جك مواددن دكلدر. بو اعصار و دهورك محصله سیدر. بزم ده غایه‌مز واردر.

هم ده دیه بیلیرم كه بو غایه برشكل دینیده تمثل ایتدیكندن بلكه بتون غایه‌لردن دها شدیددر. شوقدر واركه تربیهٔ ملیه و وطنیه‌یه قارشی اولان اهمالكارلغمز بزه بردرجه‌یه قدر غایه‌مزی ، مقصدمزی اونوتدیرییور . بناءً علیه یاپیله جق شی غایه‌یراتمق دكل، غایه‌مزی انكشاف وتقویه ایتدیره جك تربیه اساسا تی قبولده وقت كچیرمه‌مكده‌در. اكرحال حاضر دوام ایدرسه مدافعهٔ ملیه ودونانما جمعیتلرینك خدمات وطن پرورانه سندن ، غیرت ملیه‌سندن پك بیوك نتائج حاصل اولماز. وطنمزی ، ملتمزی دها زیاده كورمكه، بیلمكه، سومكه محتاجز، كذلك وطن ده، ملت ده دها زیاده كورولمكه، بیلنمكه، سویلمكه محتاجدر. وضعیت سیاسیه‌مز بزه بر تربیهٔ سریعهٔ وطنیه اتخاذینی آمردر. مبارزه و محاربهٔ حیاتده آنجق (وطن) دینیلان تپه‌لرده ، اولدن، عسكر اخذ موقع ایدرسه غالب كلیر . یوقسه تعبیه‌ده بو یرلر پشیندن الده ایدلمزسه موفقیت و مظفریت دكل ، محافظهٔ موقع بیله محال اولور .

ملتلرك فوقنده

فكرلر موادايه تابعدر . خصوصيله حقائق اشيايه ، مواد مجرده‌يه تعلق ايدن مواد ، قطعى حللره اقتران ايده‌ميه‌جكندن بر آرالق مودا اولور ، صكره قانون ابتذالك تحت حكمرانيسنده مودادن دوشر . فلسفه تاريخنه عطف نظر ابتصاره ايديلیرسه كوريلور كه روحيون وماديون نظريه‌لرى موقوت ومقنن بر صورتده بربرينه خلف اوله‌رق ذهن عطشان بشرى اشغال ايتمشدر.

مسائل اجتماعيه وسياسيه‌ده بويله‌در .

بو كونلرده (أنترناسيونااليزم) و (قوزموپوليتيزم) ياد اولنان بيك ييللق ملتم نوع بشردر، وطنم روى زمين! نظريه‌سى يكى بر تفسير وتعريفه مظهر اوله‌رق مشترى

پیدا ایدیور. بو مقاله‌مزی بو یکی نظریه‌یه حصر ایده‌جکز. مقصدمز علمی و اجتماعی دکل، بر درجه‌یه قدر سیاسیدر. چونکه کوریبورز که مملکتمزده تربیهٔ مدنیه نقصانی و بر طاقم حسیات جاهلانه‌نك بعض کیمسه‌لرجه اوتونلمسی عجیب و مضر پروپاغاندالره میدان ویریبور.

بو کونلرده آمریقادن آوروپایه طوغری هجوم ایدن بر فکرده بر درجه‌یه‌قدر حضورمزی سلب ایده‌بیله‌جکندن احتیاطلی طاورانملی‌یز.

نو - یورقده واقع مشهور « قولومبیا » دارالفنونی شیخی (ره‌قتا ، شیخ یعنی رئیس‌المعلمین) مستر باطلا Mr. Butler لری کهنه بین‌الملك مکتبنی احیا ایدیور. بو معلمك خلوص نیتنه، کندی محیطنده اصابت رأینه اعتراض ایده‌جك دکلز. چونکه شمالی آمریقا حکومات متحده‌سنده ملیت فکرینك پك فوقنده بر هیئت اجتماعیه تشکل ایده‌بیلمشدر. آمریقاده ترکلر وعربلر، روملر ولهلیلر کمال سربستی ایله محافظهٔ ملیت ایدرك یاشیور وچالیشیورلر. لهستانك الکبیوك شهرلرندن برینك آوروپاده دکل، آمریقانك (ایللیونیس) حکومتنده‌کی مشهور چیقاغو قصبه‌سی اولدیغنی سویلرسه‌م تعجب ایدرمیسکز ؟

آمریقا اسکی دنیانك کچیرمکده اولدیغی ملیت بحرانی چوقدن کچیرمش. اوراده حریت اساسی اوزرینه

(پان آمریقانیزم) چیقمشدر .

فقط بزم ایچون ملیتی ترك مسلکی ممکن ومتصور بالجمله مصائبك جلب و دعوتی دیمکدر .

أوروپا هنوز ملیت نظریه‌سنك شدت‌فرما بولوندیغی بر دوره‌ده یاشیور، بالقان حکوماتی آنجق و آنجق ملیت فکرینك ظهوری ایله تشکل ایتدی . صوك دلخراش محاربه‌مزده ینه بو فکرك اثریدر . بناءً علیه بزده عینی سلاح ایله تجهز ایتمز ایسه‌ك ایشیمز ایی اولماز. نظری بر صورتده دوشونه‌جك اولور ایسه‌ك فی الواقع ، ملیتلرك فوقنده بر غایهٔ معلا کوره‌بیلیرز . بو اعتبار ایله پروفسور پاطلانك تفسیر نوینده مظهر اولان (أنترناسیونالیزم) بیوك ، اك نجیب مقاصد بشریه‌دن برینی تشکیل ایده‌بیلیر . فقط ، عجبا ، نوع بهیمیٔ بشر هنوز بو پایه‌یه لایقمیدر ؟ ترك تسلیحات کبی (أنترناسیونالیزم)ده آنجق بتون انسانلرك موافقتی ایله اوله‌بیلیر. یوقسه موافقت عمومیه‌یه باقه‌دن بو فکری قبول ایدن بر ملت انتحار ایتمش دیمکدر . بونك کبی بتون دنیا دردنوط مسابقه‌سنه کمال غلیان و هیجان ایله دوام ایدرکن دولتلردن بری چیقوبده بن افکار علویه‌یه طرفدارم ؛ بناءً علیه سزه بر نمونهٔ بشر پروری کوسترمك ایچون ایشته بو دقیقه‌دن اعتباراً دونغامی الغا ، اردومی امحا

ایدیورم دیرسه ـ امین اولیکز ـ ایرتسی کون یدی قرال آنك علیهنه دونه‌رك مملکتی استیلا ایدرلر . حالا فقره خاطرده در : بر وقت جزای اعدام الغا ایدیله‌جکدی . رومانجی آلفونس قارك بر سوزی بتون پروژه‌لرك یوز اوستی قالمسنه سبب اولدی . ادیب مشهور دیمش که فی الواقع اعدام جزاسی کبی صغوق بر عقوبتی ازاله ییك طوغریدر : فقط بو کار ابتدا حکومت دکل ، قاتل افندیلر باشلاماليدرلر ..

مع التأسف مملکتمزه یکی فکر دیه مزخرفات آرا کیرییور و بونلرك تشرینه بر چوق کیزلی قاپاقلی اورغانیزاسیونلر غیرت ایدیور . مؤسسات تدریسیهٔ اجنبیه واقعا بر جاهلی اوقور یازار ایتمکده‌در . اورادن چیقان چوجق فیرپیرق بیقلی ، تهنیس و یا فروکت اوینار . آمریقا شیوه‌سنده ناطقه پرداز اولور ، یکی دنیا اهلی کبی ویسکی ایچر اما ، وطنه خائن اولمسه بیله آکا قارشی دهشتلی بر لاقیدی ایله معامله ایدر . بو تربیه‌نك غوامضنی بالآخره تفصیل ایده‌جکز . ایشته انترناسیونالیزمدن ده بویله‌جه قورقیورز . بو نظریه‌نك مملکتمزده رواج بولمسنده بتون (عالم کون و فساد) ك منفعتی واردر . قوای عظیمهٔ روحیه‌نك دوچار انحلال اولدیغی بو هنکامه‌ده بزی برده شیمهٔ وطن و ملت پرورلیدن محروم کورورلرسه ـ آچیق

سویلیه‌لم ـ ایشیمز پك فنا اولور .

مملکتك اهم سوائق فلاکتی بر چوقلرمزك قیدسزلغیدر .
عروق ملتده بر آز قان ، جان ، عرفان ویرملی‌یز . بر
طاقملرمز فلاکتلرمزده منحصراً کندی قباحتلرمزی
کوریور . حقیقت حالده خطیئه‌مز بر دکلدر . فقط بو
خطیئاتی ترویج ایدنلرده چوقدر . بر چوق مضر نصایح ،
هر کون ، شمالدن غربدن بزه اسیور . مسئله‌یی چاتالاشدیر ـ
میه‌لم : بزم قصورمز درکاردر . فقط آنلرك جنایتلری ده
آشکاردر . شو زمین اوزرینده کچن کون بر ذات ایله
کوریشیوردم .

مشارالیه بکا بر حکایه تخطر ایتدیردی : ـ بر زواللینك
حیوانی چالمشلر . بیچاره حیوانمی چالان نره‌ده ؟ دیه
میدانلرده طولاشیورمش . هر راست کلن بدلالق ایتدك ،
قباحت سنده ، به حریف نه‌یه مرکبنی ایی محافظه‌ایده‌مدك ؟
کبی سوزلرله کندینی معاتبه‌یه قویولمشلر . زواللی حیوان
صاحبی حدته کله‌رك دیمش که : پك اعلا ! بن کندی
قباحتمی ، قصورمی آکلادم . فقط شو خرسیزکده هیچ
قباحتی یوقمی ؟

بیوك بر حقیقتی احتوا ایدن شو قصه موضوع بحث
ایتدیکمز زمینه‌ده تطبیق اولنه‌بیلیر . منحصراً کندی

قباحتمزی کوروب اعدانك أنتریقه‌لرینی ، غصبلرینی کورمیه‌جك درجه‌ده علیهمزده طرفکیر اولمیه‌لم . وطن و ملت‌پرور نه قدر قابلیتمز وارسه جمله‌سنی تمرکز ایتدیره‌لم . اکر بو قابلیتمز آز ایسه آنلری تزییدایده‌لم. چونکه مجادلهٔ حیاتده بشقه چاره یوقدر .

پروفسور باطلا حرفیاً دیورکه :

« نوع بشرك اذهانی هنوز بر ملتك سجایاسنی تشکیل ایدن (أتنیق) « فن ملل شناسی » خطوط عمومیه‌یی آکلایه‌جق و تعریف ایده‌جك برحاله کلمه‌مشدر. شوقدرکه محقق اولان بر شی واردر : دنیاده کندی نقطهٔ نظرلرندن تکامل ایده‌بیلمك و مختلف فعالیتلرده بولونمق ایچون ملتلره یر چوقدر . بوکون الك اساسلی مسئلهٔ حیاتیه شودر : بو ملتلر و بو عرقلر بربرینك اوزرینه صالدیره‌جقلرینه کونی (اونیورسه‌ل) وجهانی (موندیال) مدنیتك تعالی وارتقاسی ایچون ، برلکده چالیشه‌مازلرمی؟ » پك طوغریدر. اکر هر ملت پروفسور باطلانك حقائق نظریه‌سی موجبنجه ترك جداله راغب اولورسه بز ترکلر هرکسدن و هر ملتدن زیاده بو بابده خواهش کوستررز. بآنشرط که (ملیت) نظریه‌سنك قربانی اولدیغمز کبی (نفی ملیت) نظریه‌سنك‌ده فریفتهٔ چنکال اغفالی اولمیه‌لم .

پك بسيط كبی كورينن بو قاعدهٔ ملیتناپرووری ایله پك اساسلی جریحه‌لر آچیله‌بیلیر .

مقدمه‌ده سویلدیکمزی خاتمه‌مزده تکرار ایده‌لم :
أنترناسیونالیزم دنیا قدر اسکیدر . پروفسور باطلا آنجق بوكا بر یکیلك ، بر تازه‌لك ویرمشدر . بوقسه بونی علم وفنك صوك سوزی اولمق اوزره قبول ایتمامه‌لی‌یز. نته‌کیم كچن كون (آقاده‌می فرانسه‌ز) اعضالغنه انتخاب اولنان موسیو هانری به‌رغسونده ایلك انسانلرله برابر طوغان مسلك روحیونی یكی تعریفاته نائل ایتمکله تجدید پلاوی كبی اورته‌یه قویمشدر .

تجددده افراطه اوغرامیه‌لم. چونکه تیزرفتار اولانك پاینه دامن طولاشیر .

صوك

فهرست کتاب

صحیفه

